

หลักสาเหตุผลไถ้จิตตามประเพณีอภิกษยานแห่งอสงสาณชัย มาตรา 877 (2)

โคข

นาทศิษณู กณินมาธิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

หลักสาเหตุใกล้ชิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (2)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

PROXIMATE CAUSE OF CIVIL AND COMMERCIAL CODE SECTION 877 (2)

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS
GRADUATE SCHOOL OF LAW
ASSUMPTION UNIVERSITY**

JULY 2017

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : หลักสาเหตุใกล้ชิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 877 (2)

(Proximate Cause of Civil and Commercial Code Section 877 (2))

ชื่อผู้เขียน : นายพิชญ์ กลิ่นมาลี

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายธุรกิจ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ ที่ปรึกษาหลัก
2. รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ ที่ปรึกษาร่วม

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษสิทธิโชค ศรีเจริญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ณัฐพงศ์ โปษะบุตร)

..... ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์)

..... ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ)

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : หลักสาเหตุใกล้ชิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (2)
 ชื่อผู้เขียน : นายพิชญ์ กลิ่นมาลี
 ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายธุรกิจ)
 ปีการศึกษา : 2559

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์	ที่ปรึกษาหลัก
2. รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ	ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (2) อันเป็นบทบัญญัติที่ได้วางหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้เพียงแค่ส่วนหนึ่ง ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีขอบเขตจำกัดแค่งแคบและไม่ครอบคลุมอย่างเพียงพอ การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ตลอดจนหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่ากรณีขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิดนั้น โดยวินาศภัยหรือความเสียหายมักจะเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ซึ่งลำดับของสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมีความต่อเนื่องอย่างไม่ขาดตอน นอกจากนี้ การเกิดภัยนั้นจะต้องอยู่นอกการคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย กล่าวคือ เป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้แต่มีสาเหตุใกล้ชิดติดกันอันเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ จากการศึกษากฎหมายไทยพบว่าบทบัญญัติในเรื่องนี้ ยังมีได้มีความครอบคลุมอย่างเพียงพอถึงสาเหตุอื่นที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรมธรรม์และได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ อันนอกเหนือไปจากการกระทำป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามหลักสาเหตุใกล้ชิด และหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยไว้แต่อย่างใด จึงอาจทำให้ผู้เอาประกันภัยจำนวนมากไม่ทราบถึงความหมาย ตลอดจนการพิจารณาหลักสาเหตุใกล้ชิดมาปรับใช้ตามวัตถุประสงค์อันแท้จริง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งแก้ไขมาตรา 877 (2) มีถ้อยคำว่า “เพื่อความบุบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะสาเหตุที่ได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย หรือสำหรับความบุบสลายใด ๆ ที่มีสาเหตุเกิดขึ้นจากความร้อน ความไหม้ ระเบิด คลื่น ไฟ น้ำ สิ่งก่อสร้างพังทลาย ตลอดจนสาเหตุอื่นใดที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรมธรรม์ อันเป็นสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากสาเหตุที่ได้รับประกันภัยไว้ เว้นแต่เมื่อได้กำหนดสาเหตุใดเป็นข้อยกเว้นไว้โดยเฉพาะเจาะจงตามกรมธรรม์และมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสาเหตุที่พิสูจน์ได้ว่า หากไม่มีสาเหตุที่กำหนดยกเว้นไว้นั้นความเสียหายก็จะต้องไม่เกิดขึ้น ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการยกเว้นไว้ แม้ว่าจะมีสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุซึ่งไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ก็ตาม ทั้งนี้ ผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ใน

การป้องกันทรัพย์สินนั้นอยู่อีก แต่เป็นหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติมิใช่ว่าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด” เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายในต่างประเทศ อันจะส่งผลดีต่อภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในวงการประกันภัยของไทยอีกด้วย

Thesis Title	:	Proximate Cause of Civil and Commercial Code Section 877 (2)	
Author Name	:	Mr. Pitt Klinmalee	
Degree	:	Master of Laws (Business Law Program)	
Academic Year	:	2016	
Advisory Committee	:		
		1. Assoc. Prof. Pornchai Soonthronpan	Advisor
		2. Assoc. Prof. Sumate Janpradub	Co-Advisor

ABSTRACT

The Civil and Commercial Code, Section 877 (2) regulates only some parts of the proximate cause. Such clauses have limited extent, which is insufficient. This thesis thus aims to study the extent of the proximate cause, exclusion of the insurer's liability, as well as the insured's duties for the sake of finding the solution for such case.

The finding shows that a set of proximate cause rules to resolve causation disputes when two or more independent perils operate concurrently in an unbroken the chain of events to produce a loss, and such loss is uncovered by an insurance policy; however, the loss is caused by the peril which is regarded as the proximate cause of the insured peril. The study has found that this doctrine has slightly been established in Thai Laws; little is the loss caused by the uncovered perils protected by the Laws, solely except for an act of the insured's asset protection. Neither is the principle existed in terms of an exclusion of liability of the insurer and the insured's duties. Accordingly, this may lead to defects in interpretations of the law as well as applications of the principle "Proximate Cause" in conformity with its genuine objective.

This thesis aims to edit section 877 (2) with the following clause "For the damage caused to the insured property by reasonable measures taken for preventing the loss or any damage caused by heat, burning, smoke, water, collapsed construction, as well as other causes which are uncovered by the policy but proximately caused by a peril insured against."

Unless when a peril is specially excepted under the insurance policy and there is a loss which would not have occurred but for such peril, such loss is there by excepted even though the immediate cause of the loss was a peril which was not excepted.

However, the insured is bound to maintain the moral duty of protecting the property, which is perceived as what common people reasonably conform to, not only due to legal commitment. This is to enable Thai laws to be in accordance with other countries' laws, which will further result in overall business circles of Thailand, especially in the insurance field.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พรชัย สุนทรพันธุ์ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านได้มอบความรัก ความเมตตา ช่วยเหลือให้คำปรึกษา คำสอน คำแนะนำ ตั้งแต่รูปแบบการจัดทำวิทยานิพนธ์ การรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และรองศาสตราจารย์ณัฐพงศ์ โปษกะบุตร กรรมการของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คำแนะนำที่ท่านได้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เขียนนั้น นับว่าเป็นคุณประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเป็นอย่างสูง ท่านได้กรุณาสละเวลาในการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำแนะนำเพิ่มเติม ตลอดจนการตรวจรูปเล่มจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาสาระครบถ้วนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

อันจะขาดเสียมิได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์พิเศษ สิทธิโชค ศรีเจริญ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านได้มอบความรัก ความห่วงใยและความเมตตา ในการให้คำแนะนำด้านความรู้ วิธีการทำวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ ตลอดจนทัศนคติอันกว้างขวางของท่าน ย่อมทำให้ผู้เขียนซาบซึ้งใจมิเสื่อมคลาย จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ นายไกรลาศ เนียวกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านประกันภัย ที่ได้กรุณาให้เข้าพบและตอบบทสัมภาษณ์ถึงความรู้ความเข้าใจทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติอันเกี่ยวแก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน ตลอดจนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดทุกแห่งที่ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือด้านแหล่งข้อมูล และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ประสานงานในทุกๆด้าน ทั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณบุคคลที่มีได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ประการสุดท้ายที่สำคัญยิ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้เขียนที่ได้มอบโอกาสให้แก่ผู้เขียนได้ศึกษาในระดับมหาบัณฑิต ตลอดจนคอยเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

ประโยชน์อันใดที่เกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออุทิศแด่ผู้ที่กล่าวถึงข้างต้นทั้งสิ้น หากมีข้อผิดพลาดประการใดที่อาจเกิดขึ้นนั้น ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พิชญ์ กลิ่นมาลี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.4 สมมติฐานของการศึกษา	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 ประวัติ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความหมาย ลักษณะและกฎหมายของไทยเกี่ยวกับ สาเหตุใกล้ชิด	6
2.1 ประวัติเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด	11
2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล	13
2.3.1 ผลโดยตรง (Direct Consequence)	13
2.3.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Adequate Theory)	15
2.3.3 สาเหตุร่วมกัน (Concurrent Cause)	16
2.4 หลักการของสาเหตุใกล้ชิด (Doctrine of Proximate Cause)	18
2.5 ความหมายลักษณะและผลทางกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด	19

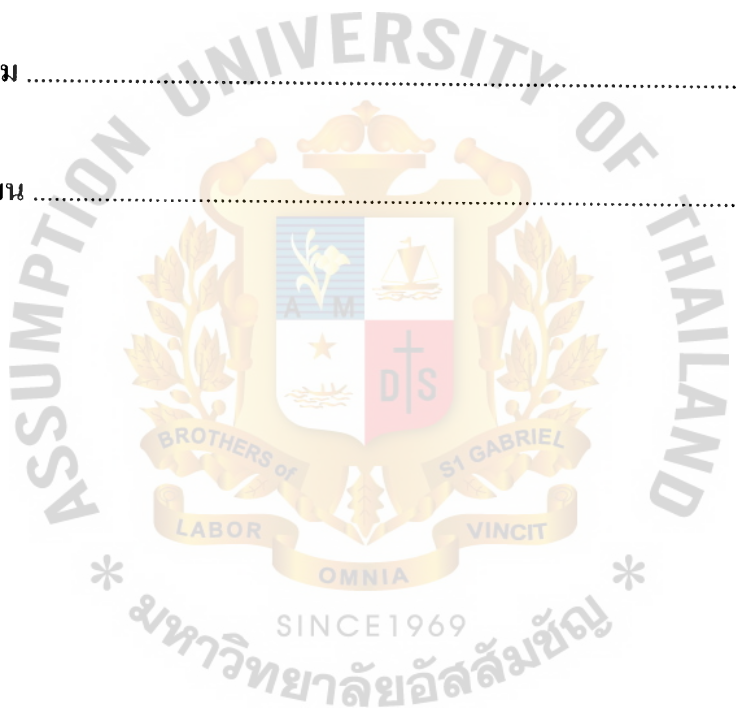
สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.5.1	ความหมายของสาเหตุใกล้ชิด	19
2.5.2	ลักษณะทางกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด	21
2.5.3	ผลทางกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด	24
2.6	กฎหมายเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด	28
2.6.1	เพื่อความไม่ประมาทอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้อาประกันภัยไว้	28
2.6.2	การจัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย	31
2.6.3	แนวคำวินิจฉัยหลักสาเหตุใกล้ชิดของศาลไทย	35
2.6.4	จำนวนค่าสินไหมทดแทน	39
บทที่ 3	กฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด	41
3.1	กฎหมายของประเทศอังกฤษ	41
3.1.1	ความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิด	42
3.1.2	หลักกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด	42
3.1.3	แนวคำวินิจฉัยสาเหตุใกล้ชิด	44
3.1.4	แนวคำวินิจฉัยสาเหตุร่วมกัน	47
3.2	กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา	49
3.2.1	ความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้	49
3.2.2	หลักกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้	50
3.2.3	แนวคำวินิจฉัยสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้	51
3.2.4	แนวคำวินิจฉัยสาเหตุร่วมกัน	56
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด	60
4.1	ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด	60
4.2	ปัญหาเกี่ยวกับข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย	63
4.3	ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	69
5.1 สรุป	69
5.2 ข้อเสนอแนะ	71
บรรณานุกรม	73
ประวัติผู้เขียน	76

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินกิจกรรมในปัจจุบันนั้น ย่อมปฏิเสธมิได้ที่จะต้องดำเนินกิจกรรมอยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเผชิญไปพร้อมกับความไม่แน่นอนและสามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลา มนุษย์จึงพยายามหาหนทางลดความเสี่ยงลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อผลกำไรในกิจการค้าขายจะได้พอกพูนขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างความมั่นคงในธุรกิจนั้น ๆ ด้วย ในที่สุดได้พบความจริงอันหนึ่งซึ่งเรียกว่ากฎแห่งการเฉลี่ยมีหลักการว่า แต่ละคนที่ประกอบธุรกิจ หรือ กิจการการค้าขายประเภทเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันยอมเสียสละแต่เพียงส่วนน้อยเพื่อใครคนใดคนหนึ่งในทุกคนนั้นจะได้ไม่ต้องแบกความเสี่ยงหายอันหนักแต่ผู้เดียว เป็นการช่วยให้ผู้ที่ประสบกับภัยพิบัติไม่ต้องเสียหายมากจนเกินไป หลักการอันนี้ได้พัฒนามาเป็นการประกันภัยที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน¹

การประกันภัยถือได้ว่าเป็นธุรกิจสถาบันทางการเงิน(Financial Institution) เนื่องจากมีลักษณะการจัดตั้งขึ้นเป็นกองทุน (Funding) เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมขนาดใหญ่ทางการเงิน ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นกองทุนสำรอง โดยผู้เอาประกันภัยได้มีการสละเงินสมทบเข้ากองทุนแต่เพียงเล็กน้อย เรียกว่า เบี้ยประกันภัย (Premiums) ซึ่งถ้าหากว่าธุรกิจการประกันภัยไม่มีการดำรงเงินกองทุนไว้ก็จะไม่สามารถมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยได้เลย เนื่องจากความเสียหายสูงกว่าการเก็บเบี้ยประกันภัยนั่นเอง ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าสัญญาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยชำระค่าเบี้ยประกันภัยเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อเกิดวินาศภัยตามสัญญาขึ้นผู้รับประกันภัยต้องชำระค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยตอบแทนผู้เอาประกันภัย ซึ่งมีค่าในทางทรัพย์สินสูงกว่าผู้เอาประกันภัยมาก² นับได้ว่าสัญญาประกันภัยนั้นเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ธุรกิจประกันภัยจึงเป็นกิจการที่อยู่กึ่งกลางระหว่างธุรกิจการค้ากำไรกับการให้ความคุ้มครองการเสี่ยงภัยแก่สังคม ได้แก่ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน เพื่อรับภาระความสูญเสียทางการเงิน ดังนั้น ระบบประกันภัยจึงเป็นสิ่งจำจนความเชื่อมั่นของคนในสังคมและของผู้ประกอบธุรกิจ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป³

¹ สรพล สุขทรศรีณีย์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 1.

² สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : ประชุมทองการพิมพ์, 2528-2529), หน้า 3.

³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556), หน้า 2.

การประกันภัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประกันวินาศภัย และการประกันชีวิต โดยการประกันวินาศภัยนั้นเป็นสัญญาประเภทที่ผู้รับประกันภัยตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่ตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัย ส่วนการประกันชีวิตนั้นเป็นสัญญาประเภทที่ผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นการแน่นอนให้ในกรณีที่มิเหตุอย่างอื่นในอนาคตคงได้ระบุไว้ในสัญญาเกิดขึ้น

สัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาที่มุ่งหมายจะให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน เมื่อใดก็ตามที่ได้เกิดความเสียหายขึ้นตามสัญญาประกันวินาศภัยแล้ว ฝ่ายผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนอีกฝ่ายหนึ่ง ตามหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริง (Principle of Indemnity) ดังกล่าวนี้นับเป็นบทบัญญัติตามมาตรา 877 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น เพื่อความรอบคอบอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวิาสนั้น ย่อมเป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) ดังที่ได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 877 (2) ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งก่อให้เกิดความสับสนในหลายกรณีสำหรับนักกฎหมายในวงการประกันภัยของประเทศไทย เมื่อกล่าวถึงหลักสาเหตุใกล้ชิด คงปฏิเสธมิได้ว่านักกฎหมายของประเทศไทยย่อมไม่อาจทราบได้ว่าแท้จริงแล้วมีความหมายว่าอย่างไร และจะสามารถนำหลักสาเหตุใกล้ชิดดังกล่าวนี้มาปรับใช้ได้ในกรณีใดบ้าง เพราะเรื่องหลักสาเหตุใกล้ชิดในเนื้อหานั้น ได้ถือกำเนิดขึ้นจากหลักเกณฑ์ของการประกันภัยในต่างประเทศแทบทั้งสิ้น

ส่วนสัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นสัญญาที่อาศัยความทรงชีพหรือความมรณะของบุคคลคนหนึ่งที่ได้มีการกำหนดจำนวนเงินเอาไว้อย่างแน่นอน ซึ่งมีใช่เป็นสัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างสัญญาประกันวินาศภัย จึงไม่อาจนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาใช้บังคับแก่สัญญาประกันชีวิตได้

หลักสาเหตุใกล้ชิดนั้น ศาลคอมมอนลอว์ในประเทศอังกฤษได้มีการวินิจฉัยแนวคำพิพากษาสังสมมาเป็นระยะเวลากว่า 100 ปี ในขณะเดียวกัน ช่วงเวลาต่อมาได้ถือกำเนิดกฎหมายประกันวินาศภัยฉบับแรกขึ้น เรียกว่า พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล (Marine Insurance Act) อันเป็นกฎหมายประกันภัยเก่าแก่ที่สุดของโลก จนท้ายที่สุด ได้นำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาบัญญัติไว้ในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล

การจะพิจารณาว่าความเสียหายใดเกิดขึ้นจากหลักสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่ ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก เนื่องจากวินาศภัยหรือความเสียหายนั้นมักจะมีได้เกิดขึ้นมาจากเหตุการณ์เดียว แต่ได้เกิดขึ้นมาจากหลายเหตุการณ์หรือหลายสาเหตุ หรือลำดับของสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นมีความต่อเนื่องอย่างไม่ขาดตอนหรือไม่ถูกขัดขวางด้วยสิ่งอื่นใด นอกจากนี้ การเกิดภัยนั้นจะต้องอยู่นอกการคุ้มครองของกรรมธรรม์ประกันภัยถือเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ โดยสามารถจำแนกความสำคัญของปัญหาได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด

สาเหตุใกล้ชิดอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุด้วยกัน เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 877 (2) แล้ว พบว่ามีเพียงสาเหตุเดียวถือเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ ซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เอา

ประกันภัยเพียงอย่างเดียว อันจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ คือ เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเพียงอย่างเดียว เช่น ผู้เอาประกันภัยได้รั้ระเบิดซึ่งทำด้วยไม้ออกไป เพื่อมิให้ไฟจากบ้านต้นเพลิงลุกลามมายังบ้านของผู้เอาประกันภัย ส่งผลให้บ้านของผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายต้องเสียค่าซ่อมแซมเป็นจำนวน 3 หมื่นกว่าบาท จะเห็นได้ว่า ก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้รับประกันภัย เพราะบ้านของผู้เอาประกันภัยเป็นจำนวน 5 ล้านบาท ดังกล่าวนี้นี้เป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยให้เกิดความบอบสลายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศกล่าวอีกนัยหนึ่ง เรียกว่า การป้องกันทรัพย์สิน

เมื่อพิจารณาเรื่องหลักสาเหตุใกล้ชิดอย่างแท้จริงแล้ว จะพบว่า มาตรา 877 (2) มีการบัญญัติไว้เพียงสาเหตุจากการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย อันเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักสาเหตุใกล้ชิด จึงถือได้ว่ายังคงเป็นปัญหาอยู่ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีความครอบคลุมถึงสาเหตุอื่นที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรรมธรรม์และได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ อันนอกเหนือไปจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยเพียงอย่างเดียว โดยสาเหตุอื่นนั้นอาจจะเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุก็ได้ เช่น สาเหตุจากความร้อน สาเหตุจากน้ำ สาเหตุจากควัน สาเหตุจากความไหม้เกรียม เป็นต้น หากพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 877 (2) แล้ว คงมีเพียงสาเหตุเดียว คือ สาเหตุจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย จะเห็นได้ว่า ขอบเขตของกฎหมายไทยยังคงเป็นเพียงแ่งแคบและไม่ครอบคลุมอย่างเพียงพอ จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องของกฎหมายที่มีความบกพร่อง

2. ปัญหาเกี่ยวกับข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

หลักสาเหตุใกล้ชิดนั้น นอกจากจะนำมาพิจารณาใช้ในเรื่องของความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยแล้ว ยังนำมาพิจารณาใช้ในเรื่องของข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยอีกด้วย เมื่อมีความบอบสลายหรือความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้จากหลายสาเหตุ จะต้องนำเรื่องของหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาเพื่อดูความเชื่อมโยงในความสัมพันธ์ของเหตุการณ์เสียก่อน จากนั้นจึงค่อยไปพิจารณาว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมานั้นได้ระบุรับประกันภัยไว้หรือได้ระบุยกเว้นความรับผิดชอบไว้ ภายในกรรมธรรม์ประกันภัยหรือไม่ จะเห็นได้ว่า หากสาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายได้ระบุยกเว้นความรับผิดชอบไว้ แม้ว่าสาเหตุดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายก็ตาม ถือได้ว่าความบอบสลายหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง อันเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญต่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย

3. ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

เรื่องหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยต่อการป้องกันทรัพย์สิน อันเป็นวัตถุประสงค์หรือทรัพย์สินที่ได้มีการเอาประกันภัยไว้ ยังคงเกิดความสับสนต่อนักกฎหมายวงการประกันภัยของประเทศไทยอยู่มากพอสมควร จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตามกฎหมาย ประเด็นความสำคัญของปัญหาอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ว่า ผู้เอาประกันภัยต้องมีการป้องกันทรัพย์สินเสียก่อน หากผู้เอา

ประกันภัยไม่ได้ทำการป้องกันทรัพย์สิน เมื่อเกิดความบอบสลายหรือความเสียหายขึ้น ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ย่อมเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะการป้องกันทรัพย์สินนั้นเป็นหน้าที่ของทุกคน แม้ว่าจะได้มีการทำประกันภัยทรัพย์สินนั้นไว้ก็ตาม

ดังนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยแล้ว จะพบว่าได้มีบทบัญญัติที่ได้วางหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้แล้ว ปรากฏอยู่ในมาตรา 877 (2) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดพื้นฐานของสัญญาประกันภัยและความเป็นธรรมระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา อันจะก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี โดยจะศึกษาหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) ตามแนวคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์ ตลอดจนกฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ต่อกฎหมายประกันภัยของประเทศไทยให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
2. เพื่อศึกษาประวัติ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความหมาย ลักษณะและกฎหมายของไทยเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
3. เพื่อศึกษากฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
5. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภัย มาตรา 877 (2) โดยนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ตลอดจนคำพิพากษาต่างประเทศ โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ อันจะก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายของผู้รับประกันภัย และฝ่ายของผู้เอาประกันภัย เพื่อมิให้เกิดความเลื่อมล้ำในการได้เปรียบหรือเสียเปรียบแต่อย่างใดขึ้น โดยสามารถนำมาประยุกต์หรือนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติตามมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อพิจารณากรณีขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด อันเป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยให้เกิดความบอบสลายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย มีความบกพร่องจึงสมควรต้องแก้ไข

กฎหมายเพื่อให้เกิดความครอบคลุมถึงสาเหตุหรือภัยอื่นๆ ที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ อันเป็นสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากสาเหตุที่ได้รับประกันภัยไว้ นอกจากนี้ กรณีข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามหลักสาเหตุใกล้ชิด มิได้มีการบัญญัติไว้จึงสมควรบัญญัติเพิ่มเติมสาเหตุที่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้และเป็นสาเหตุที่พิสูจน์ได้ว่าก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ ทั้งนี้ กรณีหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการป้องกันทรัพย์สิน มิได้มีการบัญญัติไว้ จึงสมควรบัญญัติเพิ่มเติมว่าผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์สินนั้นอยู่อีก แต่เป็นหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติมิใช่น้ำที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาโดยการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) จากการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร อันประกอบด้วยตำรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำราทางวิชาการ บทความ เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ ความคิดเห็นของนักวิชาการ วารสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ตลอดจนบทสัมภาษณ์ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบถึงข้อดีข้อเสีย และนำแนวทางต่าง ๆ ที่วิเคราะห์มาได้นั้น เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางต่อการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
2. ทำให้ทราบถึงประวัติ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความหมาย ลักษณะและกฎหมายของไทยเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
3. ทำให้ทราบถึงกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
4. ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 877 (2)

บทที่ 2

ประวัติ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความหมาย ลักษณะ และกฎหมายของไทยเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด

การประกันภัยนั้นนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อวงการที่จำต้องประกอบธุรกิจ ในสังคมปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยมีความเกี่ยวข้องกับชีวิต ทรัพย์สิน ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนและเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศอย่างมาก โดยการประกันวินาศภัยนั้นเป็นสัญญาประเภทที่ผู้รับประกันภัยจำต้องตกลงชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่ตัวทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้ เมื่อการทำประกันวินาศภัยสำหรับทรัพย์สินเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการทางธุรกิจมักให้ความสำคัญ ในกรณีที่วินาศภัยได้เกิดขึ้นและได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินแล้ว ย่อมได้รับการเยียวยาเป็นค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกันภัย

หากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น มิได้มีการเอาประกันภัยไว้ ฝ่ายผู้รับประกันภัยไม่จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายผู้เอาประกันภัยเลย อันก่อให้เกิดหลักสาเหตุใกล้ชิด (Doctrine of Proximate Cause) ขึ้นมา หลักดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากแนวทางคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์ในประเทศอังกฤษ ถ้าหากว่าภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นมิได้มีการเอาประกันภัยไว้ (Uninsured) แต่มีสาเหตุใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้มีการเอาประกันภัยไว้ (Insured) ด้วยเหตุนี้เองจึงต้องนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้รับประกันภัยจำต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย แม้ว่าภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นนั้น จะมิได้มีการรับประกันภัยไว้ก็ตาม แต่ถือได้ว่าเป็นภัยที่ใกล้เคียงกัน

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนต้องการศึกษาเฉพาะสาเหตุใกล้ชิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (2) เท่านั้น ซึ่งในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดนั้น จำต้องทำการศึกษาโดยการวางรากฐานนับตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของมาตรา 877 เพื่อให้ทราบและเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ในบทนี้จึงทำการศึกษาถึงประวัติ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความหมาย ลักษณะและกฎหมายของไทยเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด

2.1 ประวัติเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด⁴

ก่อนที่จะทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ความหมาย ลักษณะและกฎหมายของไทยเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิดนั้น จำเป็นต้องทราบถึงประวัติเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าแท้จริงแล้วมีความเป็นมานับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันอย่างไร โดยการประกันภัยทางทะเลเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมาแต่โบราณ เป็นที่รู้จักกันในแคว้นลอมบาร์ดในศตวรรษที่ 14 และยิ่งไปกว่านั้น Lloyd's coffee house ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานที่เกิดของ Lloyd's แห่งกรุงลอนดอนเป็นการกล่าวถึงครั้งแรกที่ได้รับ

⁴ Rich Scislowski, *The History of Proximate Causation*, at <http://www.irmi.com/expert/articles/2011/scislowski07-risk-insurance-history.aspx>, (last visited 19 July 2014).

การบันทึกในปี ค.ศ. 1688⁵ ซึ่งได้รับการพัฒนาเคียงข้างกับการประกันภัยทางทะเล หากว่ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นและมีการดำเนินคดีกันทางศาล ศาลคอมมอนลอว์จะใช้มุมมองในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวนั้น ควบคู่ไปกับความคุ้มครองภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำสัญญาประกันภัยไว้ โดยกรรมธรรม์ประกันภัยที่ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการประกันวินาศภัยคือ กรรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลที่ออกโดย Lloyd's of London Underwriters เพื่อคุ้มครองการแล่นของเรือใบในช่วงระหว่างปลายปี ค.ศ. 1700 ถึงช่วงต้นปี ค.ศ. 1800 ในช่วงเวลานั้นเองได้มีกรรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลที่คุ้มครองตัวเรือและสินค้าที่ขนส่งทางทะเลอันเกิดจากภัยทางทะเล (Perils of the seas) ได้แก่ การจอดตรวจสอบ (Grounding), การชน (Collision), การไหลเข้าของน้ำ (Inrush of water) เป็นต้น

เมื่อระยะเวลาได้ล่วงเลยผ่านไป การประกันภัยทางทะเลก็ได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น แต่เดิมอาจจะยังไม่มีสภา เพื่อที่จะตรากฎหมายออกเป็นพระราชบัญญัติ เพราะสภาก็จะเกิดขึ้นเมื่อราวศตวรรษที่ 17 (ค.ศ. 1649 ล้มล้างกษัตริย์) ซึ่งก่อนช่วงศตวรรษที่ 17 จึงยังไม่ปรากฏเป็นพระราชบัญญัติ ฉะนั้น กฎหมายส่วนใหญ่ย่อมอยู่ในรูปของคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์ที่ได้มีการวินิจฉัยในทุกแง่มุมของการประกันภัยทางทะเล รวมถึงมีการวิเคราะห์จนได้หลักที่สำคัญอย่างหนึ่งเรียกว่าหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate cause) อันเป็นหลักที่มีจุดเริ่มต้นมาจากหลักกฎหมายโรมัน

หลักกฎหมายโรมันซึ่งมีผู้พิพากษาของศาลอังกฤษนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 19 จนถึงเป็นหลักของกฎหมาย COMMON LAW คือ “CAUSE PROXIMA NON REMOTA SPECTATUR” ซึ่งหมายความว่า “สาเหตุที่จะนำมาพิจารณาต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิด ไม่ไกลออกไป” คำว่า PROXIMATE หมายความว่า ใกล้เคียงหรือใกล้ที่สุด โดยทั่วไปแล้วจะพิจารณาตามความเข้าใจของปกติชนโดยคำนึงถึงมาตรฐานของสามัญสำนึก (COMMON SENSE) ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กฎของสาเหตุใกล้ชิด (THE CAUSE PROXIMA RULE) นี้ไม่เพียงแต่ใช้กันในทางกฎหมายเท่านั้น ยังใช้ในหลักของสัญญาประกันภัยอีกด้วย⁶

ต่อมาเมื่อมีสภาในการที่จะตรากฎหมายออกเป็นพระราชบัญญัติ โดยในปี ค.ศ. 1745 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการนำหลักคำวินิจฉัยที่ได้สั่งสมมาอย่างยาวนานของศาลคอมมอนลอว์ในเรื่องต่าง ๆ มาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในพระราชบัญญัติการประกันภัยทางทะเล ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายประกันวินาศภัยฉบับแรกของประเทศอังกฤษ และได้มีการพัฒนากฎหมายฉบับดังกล่าวมาโดยตลอด จนกระทั่งได้ปรากฏฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติการประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (Marine Insurance Act 1906) พระราชบัญญัติการประกันภัยทางทะเลของประเทศอังกฤษ นับว่าเป็นกฎหมายที่ได้รับการยอมรับทั่วไปในประเทศที่มีการประกอบธุรกิจประกันภัยทางทะเล โดยยึดถือพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นหลักการในทางปฏิบัติ (Practice) ในธุรกิจการประกันภัยทางทะเลเช่นเดียวกันทั่วโลก แม้ในประเทศไทย

⁵ Ndubuisi Augustine Nwafor, *Appraisal of the Concept of 'Proximate Cause of Loss' under the Marine Insurance Cover*, at <http://ssrn.com/abstract=2203520>, (last visited 19 July 2014).

⁶ สติโชค ศรีเจริญ, เรื่องเดิม, หน้า 113.

ศาลฎีกาก็เคยวินิจฉัยไว้ว่าพระราชบัญญัติการประกันภัยทางทะเลของประเทศอังกฤษ ค.ศ. 1906 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 999/2496)⁷

พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (Marine Insurance Act 1906) มาตรา 55 ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะใกล้ชิดกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ซึ่งไม่ได้เกิดอย่างใกล้ชิดกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้

ภายหลังจากประเทศอังกฤษได้มีการตราพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (Marine Insurance Act 1906) ออกมาแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการออกกฎหมายประกันภัยทางทะเล โดยมีการตราเป็นประมวลกฎหมายว่าด้วยประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ. 1935 (California Insurance Code 1935) ถือได้ว่าเป็นการอนุวัติตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ

ประมวลกฎหมายว่าด้วยประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ. 1935 (California Insurance Code 1935) มาตรา 530 ได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าจะมีภัยที่ไม่ได้ถูกพิจารณาโดยสัญญาอาจจะเป็นสาเหตุที่ห่างไกลของความเสียหายด้วยก็ตาม แต่ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นสาเหตุที่ห่างไกลเพียงสาเหตุเดียว

ช่วงระยะเวลาต่อมาประเทศไทยจึงได้มีการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวคือ พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) หนึ่งในกรรมการร่างกฎหมาย ในวัย 90 ปี ได้เปิดเผยถึงสาเหตุที่ทำให้การตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพแรก ๆ มีระยะเวลาถึง 15 ปี ซ้ำยังเป็นทวิภาคษ์วิจารณ์ภายหลังอีกใจความว่า

“...ตอนที่ทำได้แค่ร่าง ร่างเขาขอเป็นผู้ร่างให้...เขาเสนอแบบ 3 บรรพอย่างใดก็ได้ร่างเสร็จร่างกันอยู่เป็นนานก็ยังไม่แล้วสักที จนกระทั่งผมกลับจากอังกฤษ ก็ยังไม่แล้ว...ผมได้อ่านร่างกฎหมายแล้วรู้สึกที่ไม่เข้าใจ เขียนกฎหมายไม่กินเกลียวกัน...เวลานั้นในหลวงทรงแต่งตั้งกรรมการที่เป็นเจ้านายมาเป็นกรรมการตรวจศัพท์ภาษา กรรมการท่านอ่านก็ไม่เข้าใจ แต่ไม่ได้ว่าอะไร ก็ในสมัยนั้นเรายังกลัวฝรั่งเศสอยู่เพราะมีอำนาจมาก เมื่ออ่านไม่เข้าใจ ในหลวงท่านก็ถามผมว่าจะเอาอย่างไร ที่สุดผมจึงทูลในหลวงว่า ชุดนี้เห็นจะไม่ได้การ เห็นสมควรให้มีการเปลี่ยนกรรมการร่างกฎหมายใหม่ ซึ่งอันที่จริงแล้ว คนที่มาเขียนกฎหมายให้เรานั้นมือยังไม่ถึงขั้น เวลาเขียนไปมันเลยไม่กินเกลียวกัน ในที่สุด กรรมการร่างกฎหมายต้องออกเกือบหมด เพราะเหตุที่ร่างแล้วยุ่งกันไปหมด...”⁸

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2466 นั้นเอง จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมายขึ้นใหม่อีกครั้งเป็นครั้งที่ 4 โดยชุดนี้ประกอบด้วย มหาอำมาตย์โท พระยานเรนดิบัญชากิจ (ลัด เศรษฐบุตร) เจ้าพระยาศรีธรรมราชภิศ (จิตร ณ สงขลา) พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) และเรอเน กียง (René Guyon)

⁷ สิทธิโชค ศรีเจริญ, “Lloyd’s Insurance,” จุลพาฬ 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2532) : 4-21.

⁸ บันทึกคำสัมภาษณ์, พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา), เอกสารในห้องสมุดสัญญาธรรมศักดิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ศูนย์ทำพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร, หน้า 2-4.

คณะกรรมการได้ประชุมปรึกษากันเพื่อหาวิธีการให้งานร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดำเนินไป โดยตลอดรอดฝั่ง ซึ่งครั้งนั้น พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) เสนอว่า จากเดิมที่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสซึ่งมี 3 บรรพ เป็นแม่แบบ ควรเปลี่ยนมาใช้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเป็นแม่แบบแทน ด้วยการลอกประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นที่ยกร่างโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเป็นแม่แบบก่อนแล้ว ประกอบกับการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งสวิสเป็นแม่แบบอีกฉบับหนึ่ง แต่เพื่อไม่ให้เสียไมตรีกับทางฝรั่งเศส จึงนำเอาบทบัญญัติบางช่วงบางตอนจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับเดิมที่ประกาศใน พ.ศ. 2466 มาประกอบด้วย⁹ ในท้ายที่สุดจึงได้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพแรก ๆ ที่สมบูรณ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2468

โดยเมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 877 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ไม่สามารถทราบได้ว่ามีที่มาจากประเทศใด แต่หากต้องการทราบถึงที่มาว่าได้มีการนำบทบัญญัติจากประเทศใดมาเป็นแม่แบบในการร่างบทบัญญัติในมาตรา 877 นั้น เมื่อได้ศึกษาแล้วจึงทราบได้ว่ามีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า “หนังสืออุทธรณ์สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 ฉบับ กรมร่างกฎหมาย” โดยหนังสือเล่มดังกล่าวนี้ได้มีการระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่า มาตรา 877 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีที่มาจากประเทศญี่ปุ่น ประเทศเยอรมัน ดังจะได้อธิบายต่อไปโดยละเอียด

เมื่อพิจารณากฎหมายจากประเทศญี่ปุ่น จะพบว่ามีที่มาจากประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่น (Commercial Code of Japan) ปรากฏอยู่ภายในบทบัญญัติมาตรา 414, 420 ตามลำดับ

เริ่มต้นด้วยการพิจารณาบทบัญญัติว่าด้วยการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยและความรับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่ายของผู้รับประกันภัยนั้น ปรากฏอยู่ตามมาตรา 414 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่น ใจความว่า

“มาตรา 414 ผู้เอาประกันภัยต้องมีการใช้ความพยายามในการป้องกันเพื่อมิให้เกิดความสูญเสียในทุกๆ ครั้ง แต่ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่ายที่จำเป็นหรือเป็นประโยชน์และมีการทำไว้ล่วงหน้าตามวัตถุประสงค์ แม้ว่าจำนวนเงินค่าใช้จ่ายและมีการทำไว้ล่วงหน้าจะเกินไปกว่าจำนวนเงินที่ได้เอาประกันภัยไว้ก็ตาม”¹⁰

บทบัญญัติว่าด้วยผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความสูญเสียต่าง ๆ อันมีสาเหตุมาจากการดับเพลิงหรือหกลึกเสี่ยงการเกิดไฟไหม้ ปรากฏอยู่ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่น ใจความว่า

⁹ ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539), หน้า 68.

¹⁰ Commercial Code of Japan, Article 414 The insured must make every effort to prevent a loss, but the insurer is liable for the necessary or useful expenses and advances made for that purpose, even though the amount of such expenses and advances exceeds the sum insured.

“มาตรา 420 ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความสูญเสียต่างๆที่เป็นสาระสำคัญของการประกันภัย อันมีสาเหตุที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ต้องนำมาตรการมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการดับเพลิงหรือหลีกเลี่ยงการเกิดไฟไหม้”¹¹

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่นทั้งสองมาตราดังกล่าวข้างต้นนั้น มีความสอดคล้องกันกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 เป็นอย่างมาก เสมือนหนึ่งว่าเป็นแม่แบบของกฎหมายไทยเลยก็ว่าได้ ตามมาตรา 414 ของประเทศญี่ปุ่น มีการบัญญัติถึงกรณี que ผู้เอาประกันภัยต้องใช้ความพยายามในการป้องกันเพื่อมิให้เกิดความสูญเสียในทุก ๆ ครั้ง มีความคล้ายคลึงกับมาตรา 877 (2) และมาตรา 420 ของประเทศญี่ปุ่น มีการบัญญัติถึงกรณีที่ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความสูญเสียต่างๆ อันมีสาเหตุที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ต้องนำมาตรการมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการดับเพลิงหรือหลีกเลี่ยงการเกิดไฟไหม้ มีความคล้ายคลึงกับมาตรา 877 (2)

เมื่อพิจารณากฎหมายจากประเทศเยอรมัน จะพบว่า มีที่มาจากราชบัญญัติสัญญาประกันภัย (Insurance Contract Act) ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 63

บทบัญญัติว่าด้วยหนี้แห่งการชดใช้ค่าเสียหาย ปรากฏอยู่ตามมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติสัญญาประกันภัยของประเทศเยอรมัน ใจความว่า

“มาตรา 63 ผู้รับประกันภัยเป็นคนกลางที่ต้องผูกมัดถึงการชดเชยสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยบุคคลที่มีความประสงค์จะออกจากการประกันภัย เนื่องด้วยการฝ่าฝืนของข้อหนึ่งข้อใดต่อหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติแห่ง มาตรา 60 หรือมาตรา 61 ทั้งนี้จะไม่มีการนำบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับถ้าหากว่าคนกลางของการประกันภัยนั้นไม่มีความรับผิดชอบต่อการฝ่าฝืนหน้าที่นั้น”¹²

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติสัญญาประกันภัยของประเทศเยอรมันนั้น นับเป็นส่วนหนึ่งที่ได้นำมาขยายความตามบทบัญญัติ มาตรา 877 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย โดยมาตรา 63 ของประเทศเยอรมัน มีการบัญญัติถึงความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยที่ต้องชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น เสมือนหนึ่งเป็นหนี้แห่งการชดใช้ค่าเสียหาย

กล่าวโดยสรุป หลักสาเหตุใกล้ชิด นับว่าเป็นหลักที่มีความเป็นสากลและมีความเสมอภาคอันจะถือได้ว่าเป็นหลักแห่งความยุติธรรม (Doctrines of Equity) ในทางกฎหมายคอมมอนลอว์ กฎหมายส่วนใหญ่จึงอยู่ในรูปของคำพิพากษาคอมมอนลอว์ จนกระทั่งภายหลังศตวรรษที่ 17 (ค.ศ. 1649 สัมล้างกษัตริย์) จึงได้มีการตราเป็นกฎหมายผ่านสภา และมีการนำหลักสาเหตุใกล้ชิดที่ปรากฏอยู่ในคำพิพากษา

¹¹ Commercial Code of Japan, Article 420 The insurer is responsible for any loss to the subject-matter of insurance caused by necessary measures taken for the purpose of extinguishing or avoiding the fire.

¹² Insurance Contract Act, Section 63 The insurance intermediary shall be obligated to compensate for loss incurred by the person wishing to take out insurance on account of a breach of one of the duties under section 60 or section 61. This shall not apply if the insurance intermediary is not responsible for the breach of duty.

ของศาลคอมมอนลอว์มาสังกัด เพื่อจะไปบัญญัติไว้ในรูปแบบพระราชบัญญัติหรือประมวลกฎหมายต่อไป โดยประเทศอังกฤษได้ปรากฏหลักสาเหตุใกล้ชิด (Doctrines of Proximate Cause) ในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (The Marine Insurance Act 1906) ต่อมาภายหลังประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้มีการตราประมวลกฎหมายว่าด้วยประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ. 1935 (California Insurance Code 1935) อันเป็นการอนุวัติตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ โดยมีการบัญญัติหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้ในมาตรา 530 และช่วงเวลาต่อมาประเทศไทยได้มีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย โดยพระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา) หนึ่งในกรรมการผู้มีส่วนร่วมในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นผู้ถ่ายทอดเหตุผลของการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย อีกทั้งบทบัญญัติตามมาตรา 877 ยังมีที่มาจากประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศญี่ปุ่น และพระราชบัญญัติสัญญาประกันภัยของประเทศเยอรมัน อันถือได้ว่าเป็นแม่แบบจนก่อให้เกิดเป็นบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย ตามมาตรา 877 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด

แนวความคิดของความเสียหายและสาเหตุใกล้ชิด ถือได้ว่าเป็นความสำคัญในประกันภัยทางทะเล นับตั้งแต่ได้มีการกล่าวไว้ว่าสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาสำหรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน และผู้รับประกันภัยจะมีความรับผิดชอบเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้รับประกันภัยเท่านั้นที่มีความรับผิดชอบอยู่เหนือความเสียหายที่มีสาเหตุใกล้ชิดกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้¹³ เมื่อแนวความคิดดังกล่าวนี้มีที่มาจากการประกันภัยทางทะเล (Marine Insurance) ในกลุ่มประเทศที่เป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นแม่แบบของการประกันภัยทางทะเลทั่วโลกก็ว่าได้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการประกันภัยทรัพย์สินซึ่งเป็นประกันวินาศภัยได้โดยตรงอีกด้วย

สัญญาประกันวินาศภัยนั้นเป็นสัญญาที่มีหัวใจสำคัญในเรื่องของการชดเชยค่าสินไหมทดแทน หากว่าวัตถุที่ได้เอาประกันภัยไว้นั้นเกิดความเสียหายขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้แล้ว (Insured Peril) ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันวินาศภัยในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามความเสียหายที่แท้จริง ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 877 (1)¹⁴ (Indemnity)

แต่ถ้าภัยที่เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัยนั้น มิใช่ภัยที่รับประกันภัยไว้ (Uninsured Peril) โดยปกติแล้วนั้นผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันวินาศภัยในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เว้นแต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัยไว้นั้น มีผลมาจากสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) กับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ (Insured Peril) กรณีเช่นว่านี้ถือได้ว่า

¹³ Ndubuisi, A.N., Appraisal of the Concept of 'Proximate Cause of Loss' under the Marine Insurance Cover, at <http://ssrn.com/abstract=2203520>, (last visited 19 July 2014).

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (1) บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้

(1) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง.”

ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภัยที่ใกล้ชิดหรือภัยข้างเคียงของภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แม้ว่าภัยที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้นจะเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ก็ตาม อันเป็นหลักความยุติธรรมประการหนึ่ง ถือว่าเป็นข้อดีที่น่าเอาประกันภัยอย่างยิ่ง

หากจะพิจารณาแนวความคิดในเรื่องสาเหตุใกล้ชิดให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนและเข้าใจมากที่สุด ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในประเทศไทย เหตุการณ์เช่นว่านี้ก็คือภัยทางธรรมชาติที่นับได้ว่ามีความรุนแรงและสร้างความเสียหายให้แก่มวลมนุษยชาติมากที่สุดกว่าได้ คงจะหนีไม่พ้นเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เรียกว่า “สึนามิ”

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ได้เกิดแผ่นดินไหว ขนาด 9 ริคเตอร์ ในมหาสมุทรอินเดียซึ่งทำให้เกิดคลื่นสึนามิมีผู้เสียชีวิตที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลไปกว่า 200,000 คน โดยเฉพาะประเทศอินโดนีเซียประเทศเดียวมีผู้เสียชีวิตมากกว่า 150,000 คนและประเทศไทยก็ยังได้รับผลกระทบจากคลื่นสึนามิเช่นเดียวกันใน 6 จังหวัดภาคใต้ คือ ภูเก็ต กระบี่ พังงา สตูล ตรัง และระนอง ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต บาดเจ็บ สูญหาย รวมทั้งทรัพย์สินได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก¹⁵ ซึ่งลักษณะของการเกิดขึ้นคลื่นยักษ์สึนามินั้นมีที่มาจากการสั่นสะเทือนของแผ่นเปลือกโลกจนทำให้เกิดแผ่นดินไหวขึ้นและก่อให้เกิดพลังงานในรูปแบบลูกคลื่นใต้น้ำที่วิ่งเข้าสู่ชายฝั่ง เมื่อเข้าสู่ชายฝั่งพลังงานลูกคลื่นก็จะมีพลังมหาศาลเทียบเท่ากับระเบิดปรมาณู 20 ลูกส่งผลให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมากในวงกว้าง กรณีการเกิดภัยพิบัติดังกล่าวนี้ สามารถพิจารณาได้ว่า มีภัย 2 ชนิดเกิดขึ้นเป็นลำดับและมีลักษณะเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่ไม่ขาดตอน (Unbroken The Chain of Events) กล่าวคือ ภัยคลื่นยักษ์ซึ่งเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ (Uninsured Peril) แต่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดกับการทำให้เกิดความเสียหายอันมีที่มาจากภัยแผ่นดินไหวซึ่งเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ (Insured Peril) ฉะนั้น ผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยแผ่นดินไหวจึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพราะถือว่าเป็นภัยที่ใกล้เคียง (Proximate Cause) แม้ว่าจะมิได้รับประกันภัยคลื่นยักษ์ (Uninsured Peril) ไว้ก็ตาม

เมื่อพิจารณาในทางกลับกัน หากว่าผู้เอาประกันภัยมิได้ทำประกันภัยแผ่นดินไหวเอาไว้ แม้จะเกิดความเสียหายขึ้นจากภัยสึนามิซึ่งถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย แต่มีที่มาจากภัยแผ่นดินไหวที่ไม่ได้รับประกันภัยเอาไว้ กรณีเช่นนี้ผู้รับประกันภัยก็ไม่จำเป็นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการขยายความของมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้น เพื่อให้เกิดเป็นหลักความยุติธรรมประการหนึ่ง ถือว่าเป็นข้อดีที่น่าเอาประกันภัยอย่างยิ่ง ซึ่งหากพิจารณาจากตัวอย่างความเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีภัยพิบัติสึนามิ จะเห็นได้ว่าคู่สัญญาทั้ง 2 ฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายของผู้รับประกันภัย หรือฝ่ายของผู้เอาประกันภัยก็ดี ย่อมได้รับความเป็นธรรมทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งหลักเกณฑ์เช่นว่านี้ก็มีใช้เป็นเพียงหลักเกณฑ์ที่กล่าวขึ้นมาโดยไม่มีที่ไปที่ไป หากแต่เป็นหลักเกณฑ์ที่มี

¹⁵ กรมทรัพยากรธรณี, ความรู้เกี่ยวกับคลื่นยักษ์ “สึนามิ,” ใน <http://www.dmr.go.th/main.php?filename=tsunami3>, (last visited 19 July 2014).

การสั่งสมมาอย่างยาวนานจากแนวทางคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์นับแต่อดีตจวบจนกระทั่งปัจจุบัน อันก่อให้เกิดเป็นหลักอย่างหนึ่งขึ้นมา หลักเช่นว่านี้เรียกว่า หลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause)

สำหรับกรณีของสัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นสัญญาที่อาศัยความทรงชีพหรือความมรณะของบุคคลคนหนึ่งที่ได้มีการกำหนดจำนวนเงินเอาไว้อย่างแน่นอน ซึ่งมีใช่เป็นสัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างสัญญาประกันวินาศภัย จึงไม่อาจนำหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) มาใช้บังคับแก่สัญญาประกันชีวิตได้ ฉะนั้นหากเป็นกรณีสัญญาประกันชีวิตจึงไม่จำเป็นต้องหยิบยกหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาเลย เพราะมิใช่สัญญาที่อาศัยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างสัญญาประกันวินาศภัย

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

หากจะกล่าวถึงว่าอะไรที่จะเป็นตัวกำหนดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ซึ่งทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญประการหนึ่ง และได้ถือกำเนิดขึ้นสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอย่างยาวนานนับแต่อดีตจวบจนกระทั่งปัจจุบัน ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลไม่เพียงแต่ปรากฏอยู่ในทางละเมิดหรือทางสัญญาเพียงเท่านั้น แต่ยังปรากฏอยู่ในทางประกันภัยอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงแต่ในทางประกันภัย ทั้งนี้หลักใหญ่ใจความที่คล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก เพียงแต่ว่าในทางละเมิดนั้นจะเรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ส่วนในทางสัญญาหรือทางประกันภัยนั้นจะเรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ซึ่งในทางประกันภัยสามารถอธิบายได้โดยง่ายว่า “เหตุ” ย่อมหมายถึง ภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ส่วน “ผล” ย่อมหมายถึง ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วแต่เหตุที่เอาประกันภัย เมื่อมีภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นตั้งแต่ 2 ภัยขึ้นไป นักนิติศาสตร์ไทย จึงได้นำหลักผลโดยตรง ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม และสาเหตุร่วมกัน เพื่อมาอธิบายความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.3.1 ผลโดยตรง (Direct Consequence)

การที่จะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในทางประกันภัยนั้น ในกรณีที่ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วแต่เหตุที่เอาประกันภัยว่าเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้หรือไม่มีหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาดังนี้

1. ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับเสี่ยง

เหตุและผลย่อมมีความเกี่ยวเนื่องถึงกัน ถ้าหากว่าไม่มีเหตุแล้วผลจะไม่เกิดขึ้น¹⁶ กล่าวคือ หากว่าไม่มีภัยเช่นว่านั้นเกิดขึ้นเสียแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วแต่เหตุที่เอาประกันภัยดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าหากว่าไม่มีภัยเช่นว่านั้นเกิดขึ้นแล้ว ความเสียหายก็จะต้องไม่เกิดขึ้น ในกรณีเช่นว่านี้

¹⁶ จิตติ ดิงศักดิ์ย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 84.

จึงถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัยไว้นั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยเช่นนั้น และในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยได้ระบุไว้ว่าภัยเช่นนั้นเป็นภัยที่รับเสี่ยงแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นย่อมได้รับความคุ้มครอง ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับเสี่ยง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 330/2519 คนงานของโจทก์จุดไฟหม้อน้ำตามปกติ แต่ไม่ได้ตรวจสอบสายน้ำมันซึ่งเก่าหลวมน้ำมันไหลออกมากจนระเบิดขึ้นเพราะไฟลุกไหม้เป็นประมาทเล็กน้อย แต่ไม่ถึงกับร้ายแรงลั่นหม้อน้ำเปิดไม่ทัน เพราะความร้อนมากก็ไม่ใช้ความไม่สมประกอบของวัตถุที่เอาประกันภัยผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหาย แม้เกิดจากการระเบิดซึ่งเป็นผลจากไฟนั่นเองแต่เฉพาะความเสียหายต่อวัตถุที่ประกันภัยซึ่งไม่รวมถึงอาคารและสต็อกสินค้าไม่รวมถึงวัตถุดิบ

การระเบิดของหม้อน้ำจึงเป็นผลโดยตรงจากไฟ คือมีเพลิงไหม้เกิดขึ้น มีใช้หม้อน้ำเกิดระเบิดขึ้นเองโดยมิได้มีเพลิงไหม้แต่ประการใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1249/2526 โจทก์ในฐานะผู้เช่าซื้อย้อมมีสิทธิที่จะยึดถือครอบครองและใช้ประโยชน์ในรถยนต์คันพิพาท ตลอดจนมีหน้าที่ดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและใช้การได้ดี เมื่อรถยนต์เกิดความเสียหายขึ้นไม่ว่าในกรณีใด ๆ โจทก์ต้องรับผิดชอบใช้เงินค่าเช่าซื้อที่ยังค้างชำระจนครบเมื่อได้ใช้เงินให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว รถยนต์ก็ย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่โจทก์ ทั้งโจทก์เป็นผู้เอาประกันภัยไว้แก่จำเลยโดยตรง โจทก์จึงเป็นผู้เสียหาย ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยได้ กรมธรรม์ประกันภัยมีข้อความว่า "การชน บริษัทจะใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นในระหว่างระยะเวลาประกันภัยต่อรถยนต์รวมทั้งอุปกรณ์ติดประจำเนื่องจากการชนหรือคว่ำหรือไฟไหม้ อันเกิดจากการชนหรือคว่ำ" ย่อมคุ้มครองถึงอุบัติเหตุที่เกิดจากการคว่ำด้วย โดยไม่จำกัดว่าการคว่ำนั้นเกิดเพราะเหตุใด เมื่อปรากฏว่ารถยนต์คันพิพาทเกิดอุบัติเหตุพลิกคว่ำ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

2. ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับเสี่ยง

ถ้าหากว่าไม่มีภัยเช่นนั้นเกิดขึ้นแล้ว ความเสียหายก็คงจะเกิดขึ้นอยู่ดี ในกรณีเช่นนี้จึงถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัยไว้นั้นมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับเสี่ยง ผู้รับประกันภัยย่อมไม่ต้องรับผิดชอบ

แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับเสี่ยง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5744/2534 จำเลยรับประกันภัยอาคารโรงงานและทรัพย์สินต่าง ๆ ในโรงงานของโจทก์ ต่อมาภายในกำหนดเวลาประกันภัย ฝนตกหนักน้ำฝนที่ไหลจากหลังคาโรงงานลงมาในบริเวณโรงงานไม่สามารถระบายออกไปสู่นอกโรงงานได้เพราะโจทก์ก่อกำแพงและเอากระสอบทรายปิดกั้นท่อระบายน้ำไว้เพื่อป้องกันมิให้น้ำภายนอกโรงงานไหลเข้ามา เนื่องจากขณะนั้นเกิดเหตุน้ำท่วมกรุงเทพมหานครเป็นเหตุให้น้ำฝนดังกล่าวท่วมข้างอาคารโรงงานทำให้ทรัพย์สินโจทก์เสียหาย ความเสียหายดังกล่าวหาใช่เกิดจากน้ำฝนที่ไหลผ่านเข้าไปในสิ่งปลูกสร้างจากการชำรุดของหลังคาประตู

หน้าต่าง ช่องลมท่อน้ำหรือรางน้ำและหาใช้ความเสียหายซึ่งเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากอุบัติเหตุจากการล้นออกมาของน้ำจากท่อน้ำ อันจำเลยจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยไว้

3. ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้

ในกรณีดังกล่าวนี้ ย่อมมีหลักการพิจารณาได้ว่า ถ้าหากไม่มีภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้เกิดขึ้นแล้ว ความเสียหายต่อวัตถุที่เอาประกันภัยจะเกิดขึ้นหรือไม่ หากว่าความเสียหายยังคงเกิดขึ้นอยู่ อีก ย่อมถือได้ว่าความเสียหายนั้นมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ ผู้เอาประกันภัยย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่หากว่าไม่มีภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้เกิดขึ้นแล้ว ความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น กรณีดังกล่าวเช่นนี้ ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ ผู้เอาประกันภัยย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง

แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 598/2537 กรมธรรม์ประกันภัยระบุว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบในทรัพย์สินที่เอาประกันภัยในกรณีที่ทรัพย์สินต้องสูญเสียหรือเสียหายเนื่องจากเพลิงไหม้ (ไม่ว่าจะเกิดจากการระเบิดหรือไม่ก็ตาม) หรือฟ้าผ่าหรือการระเบิดของแก๊สที่ใช้สำหรับทำแสงสว่างหรือประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยเท่านั้น แต่สำหรับกรณีวินาศภัยที่เกิดจากการระเบิดมีข้อยกเว้นเหตุแห่งการสูญเสียและการเสียหายซึ่งไม่รวมอยู่ในการประกันภัย คือการระเบิดทุกชนิด (ไม่ว่าการระเบิดจะเกิดจากเพลิงไหม้หรือไม่ก็ตาม) เว้นแต่ส่วนที่ระบุในสัญญาว่าให้คุ้มครองเงื่อนโซ่ที่เป็นที่ยกเว้นที่จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบในเหตุแห่งการสูญเสียและการเสียหายจากการระเบิดจึงมีความหมายถึงการระเบิดที่เกิดจากเพลิงไหม้ด้วย เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าขณะเครื่องจักรตีแป้งที่เอาประกันภัยไว้กำลังทำงานชิ้นส่วนโลหะภายในเครื่องเกิดหลุดหรือหักออกทำให้ชิ้นส่วนโลหะดังกล่าวกระแทกกันเกิดเป็นประกายไฟลุกติดกับผงละอองแป้งภายในเครื่องตีแป้งแล้วลุกเป็นไฟลามไปตามท่อจนถึงถังรองรับไซโคลน ทำให้มีการเผาไหม้ภายในถังรองรับไซโคลนเกิดแรงอัดสูงสุดจนระเบิดขึ้นเป็นเหตุให้สินค้าแป้งข้าวเจ้าและเครื่องจักรที่โจทก์เอาประกันภัยไว้สูญเสียหรือเสียหายความสูญเสียหรือเสียหายจึงมีสาเหตุโดยตรงมาจากการระเบิดในถังรองรับไซโคลนการสูญเสียหรือเสียหายของทรัพย์สิน โจทก์ที่เอาประกันภัยไว้กับจำเลยจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย เพราะได้รับการยกเว้นตามกรมธรรม์ประกันภัย จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์

2.3.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Adequate Theory)

เหตุกับผลย่อมเกี่ยวเนื่องถึงกันได้ ต่อเมื่อเป็นผลธรรมดาที่จะเกิดขึ้นจากเหตุนั้น¹⁷ กล่าวคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกันภัยไว้นั้น เป็นผลธรรมดาอันวิญญูชนสามารถคาดหมายได้หรือไม่ หากว่าคาดหมายได้ ย่อมถือได้ว่าเป็นผลธรรมดา ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบ แต่หากว่าคาดหมายมิได้ ย่อมถือได้ว่ามิใช่ผลธรรมดา ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบ

¹⁷ จิตติ ดิงสภักดิ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าความเสียหายย่อมคาดหมายได้

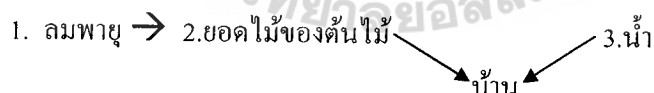
คำพิพากษาฎีกาที่ 4581/2552 พายุที่เกิดขึ้นเป็นประจำในทะเลจีนใต้และมีไต้พายุที่มีความรุนแรงมีอาจคาดหมาย ทั้งก่อนออกเรือนายเรือก็ทราบข่าวพยากรณ์อากาศว่าจะเกิดคลื่นลมแรง นายเรือยังอาจหลีกเลี่ยงไม่ไปเผชิญกับพายุโดยหยุดหรือรอจนกว่าคลื่นลมสงบก่อนก็ได้ จึงไม่ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย หรือภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุแห่งท้องทะเลหรือน่านน้ำที่ใช้เดินเรือ เมื่อเหตุแห่งการสูญหายของสินค้าได้เกิดขึ้นระหว่างที่ของอยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 2 (ผู้ขนส่ง) และจำเลยร่วมที่ 2 (ผู้ขนส่งอื่น) โดยที่จำเลยที่ 2 และจำเลยร่วมที่ 2 ไม่อาจอ้างข้อยกเว้นความรับผิดชอบได้ จำเลยที่ 2 ผู้ขนส่ง จำเลยร่วมที่ 2 ผู้ขนส่งอื่น และจำเลยที่ 1 กับจำเลยร่วมที่ 1 ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ทำสัญญาแทนจำเลยที่ 2 กับจำเลยร่วมที่ 2 ตามลำดับ จึงต้องรับผิดชอบเพื่อการสูญหายนั้น ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534

2.3.3 สาเหตุร่วมกัน (Concurrent Cause)

ในบางกรณีหรือบางเหตุการณ์ อาจเป็นไปได้ว่าจะมีภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ภัยก็เป็นได้ หากเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นมาเสียแล้ว จะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยอย่างไร สามารถพิจารณาได้ว่าถ้าหากในเหตุเหล่านั้นมีภัยอันใดอันหนึ่งที่เป็นภัยที่รับเสี่ยงร่วมอยู่ด้วย ผู้รับประกันภัยก็ต้องรับผิดชอบ¹⁸

การจะพิจารณาสาเหตุใกล้ชิดในกรณีที่มีภัย (สาเหตุ) หลาย ๆ ภัยเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน โดยในตัวของทฤษฎีเองอาจจะมองภาพไม่ออก ต้องไปพิจารณาที่ตัวกรรมธรรม¹⁹

ตัวอย่างเช่น เกิดลมพายุพัด ทำให้ยอดไม้ของต้นไม้หักจนตกไปโดนหลังคาแตก และทำให้น้ำฝน (ภัยเนื่องจากน้ำ) ไหลเข้าไปในบ้าน จะเห็นได้ว่ามีภัยเกิดขึ้นมาทั้งหมด 3 ภัยได้แก่ ภัยจากลมพายุ ภัยจากยอดไม้ของต้นไม้ และภัยจากน้ำฝน ในกรณีเช่นนี้ จะเห็นได้ว่าในแง่ของกรรมธรรมอันใดก็ภัยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล เกิดคำถามขึ้นมาทันทีว่าภัยหรือสาเหตุใด คือภัยที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ตัวบ้านและทรัพย์สินภายในบ้าน

- ก่อให้เกิดความเสียหายแก่หลังคา (จากยอดไม้)
- ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินภายในบ้าน (จากน้ำฝน)

หากใช้ทฤษฎีเงื่อนไขมาพิจารณา ตอบได้ว่า ลมพายุ เพราะถ้าไม่มีลมพายุมาพัดให้ยอดไม้หัก ยอดไม้ก็คงจะไม่หล่นลงไปโดนหลังคาบ้านแตก และน้ำฝนก็คงจะไม่ไหลเข้าไปภายในบ้าน เพราะฉะนั้นสาเหตุของความเสียหายก็คือ ลมพายุ

¹⁸ ไพโรจน์ วายุภาพ และ สิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : จีระการพิมพ์, 2541), หน้า 119.

¹⁹ สัมภาษณ์ ไกรลาภ เนืวกุล, ผู้อำนวยการฝ่ายสินไหมประกันภัยทรัพย์สินและเบ็ดเตล็ดบริษัท เมืองไทยประกันภัย จำกัด (มหาชน), 13 ตุลาคม 2557.

หากใช้ทฤษฎีเหตุเหมาะสมมาพิจารณา เราก็ต้องมาพิจารณาว่าความเหมาะสมแห่งเหตุมีความเกี่ยวเนื่องกันหรือไม่ ต่อเนื่องกันหรือไม่ คาดหมายได้หรือไม่ ตอบได้ว่าลมพายุ เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วเมื่อมีลมพายุพัดก็ย่อมคาดหมายได้ว่ายอดไม้ของต้นไม้จะหักได้ เป็นเรื่องธรรมชาติหรือเหตุผลธรรมดา และเมื่อบ้านอยู่ใกล้กันกับต้นไม้ จึงเป็นไปได้ว่ายอดไม้ของกิ่งไม้ย่อมอาจจะหล่นไปโดนหลังคาของบ้านแตกได้ เช่นเดียวกันน้ำฝนก็คงไหลเข้าไปในตัวบ้านไม่ได้ ถ้าหากว่าไม่มีรอยแตกจากหลังคา เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริง คือ ลมพายุ

ฉะนั้น ความเสียหายของหลังคาบ้านและทรัพย์สินภายในบ้าน เป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) ซึ่งมาจากลมพายุ

ถามว่าสาเหตุในแง่ของความรับผิดชอบตามกรมธรรม์ คือภัยจากลมพายุ หรือภัยจากน้ำฝน เมื่อเราย้อนกลับไปถึงข้างต้นในการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล อาจจะเป็นสาเหตุใกล้ชิด อาจจะเป็นผลโดยตรงหรืออะไรก็ตาม กรณีเช่นว่านั้นเป็นการอธิบายในมุมกว้างในทางละเมียดถี่ดี ในทางสัญญาที่ดี ซึ่งกว้างกว่าในทางประกันภัย เพราะประกันภัยขึ้นอยู่กับขอบเขตของภัย หรือความเสียหายที่จะให้ความคุ้มครอง ซึ่งมักจะแคบกว่าความหมายทั่ว ๆ ไป เมื่อย้อนกลับไปยังคำถาม ถามว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจากอะไร ตอบได้ว่า ลมพายุ ถือได้ว่าโดยทั่ว ๆ ไปว่าลมพายุเป็นสาเหตุที่แท้จริง แต่เมื่อถามว่าลมพายุ อยู่ในข้อตกลงไหม เมื่อพิจารณาตามกรมธรรม์แล้วปรากฏว่าไม่ได้เขียนเอาไว้ เพราะไม่ได้มีการรับประกันภัยเอาไว้ หรือกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่อยู่นอกภายนอกสัญญา เพราะถ้าหากอยู่ภายในสัญญาก็ต้องอยู่ภายในข้อสัญญาที่ตกลงกัน หรือข้อยกเว้นไว้ หรือข้อจำกัดความรับผิดชอบไว้ ฉะนั้น ภัยที่ไม่ได้อยู่ภายในสัญญาต้องตัดทิ้งออกให้หมดจะนำมาพิจารณาไม่ได้

ถ้าหากว่าในกรมธรรม์มีการระบุยกเว้นภัยจากลมพายุไว้ เราก็ตอบได้ว่าไม่คุ้มครอง เพราะเป็นภัยเนื่องจากลมพายุที่ได้ยกเว้นไว้

หากว่ามีการซื้อกรมธรรม์ภัยเนื่องจากน้ำ (Water Damage) และมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ด้วยว่าภัยจากลมพายุ ถามว่าสาเหตุที่แท้จริงคืออะไร ตอบได้ว่าลมพายุ เมื่อเป็นภัยจากลมพายุ ก็ตอบได้ว่าไม่คุ้มครองเพราะเป็นภัยที่ยกเว้นไว้ แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะซื้อกรมธรรม์ภัยเนื่องจากน้ำไว้ ในกรณีเช่นนี้ก็ไม่สามารถจ่ายให้ได้ เพราะสาเหตุเนื่องจากน้ำเป็นผลมาจากสาเหตุของลมพายุ(ยกเว้นไว้) เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่าได้รับการยกเว้นแบบร้อยเปอร์เซ็นต์

เมื่อย้อนกลับมาที่คำถามแรก กรมธรรม์อัคคีภัย และภัยเนื่องจากน้ำ (Water Damage) แต่ไม่มีลมพายุ (ไม่อยู่ในข้อตกลง) จะเห็นได้ว่ามีทั้งหมด 3 ภัย ภัยที่ 1 คือลมพายุ (ไม่อยู่ในข้อตกลง) ภัยที่ 2 คือยอดไม้หัก (ไม่อยู่ในข้อตกลง) ภัยที่ 3 คือน้ำฝน (อยู่ในข้อตกลง) ในความหมายของกรมธรรม์ สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินภายในบ้าน คือ ภัยเนื่องมาจากน้ำ (น้ำฝน : ภัยที่อยู่ในข้อตกลง) จึงสามารถจ่ายให้ได้ แต่ความเสียหายแก่หลังคา ไม่สามารถจ่ายให้ได้ เพราะสาเหตุใกล้ชิดจากลมพายุมิได้อยู่ในข้อตกลง และยอดไม้หักมิได้อยู่ในข้อตกลง เมื่อไม่ได้คุ้มครองและไม่ได้อยกเว้นไว้ในกรมธรรม์ต้องตัดทิ้งออกให้หมดไม่ต้องนำมาพิจารณาสำหรับภัยจากลมพายุและภัยจากยอดไม้หัก

กรมธรรม์สรรพภัย (All Risk) จะคุ้มครองทุกความเสี่ยง เว้นเสียแต่ว่าได้มีการระบุข้อยกเว้นของความเสียหายนั้น ๆ ไว้ เหตุการณ์เดียวกันเลยกับข้างต้น กรณีหลังคาแตกก็ดี หรือน้ำฝนหล่นลง

ไปก็ดี คำถามคือว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายคืออะไร ตอบได้ว่าลมพายุ เพราะกรรมธรรม์สรรพภัย เป็นกรรมธรรม์ที่กว้างกว่ากรรมธรรม์อัครภัย จะสังเกตได้ว่ากรรมธรรม์อัครภัยไปลงที่ลมพายุไม่ได้ เพราะลมพายุไม่อยู่ในข้อตกลงหรือความคุ้มครอง ในแง่ความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ไม่ใช่แง่ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ต้องแยกให้ออกระหว่างเหตุโดยทั่วไปและเหตุภายใต้กรรมธรรม์ ไม่ใช่ปะปนรวมกันไปหมด นี่คือนี่สิ่งทีในทางประกันภัยยังสับสนกันอยู่ ฉะนั้นตามกรรมธรรม์สรรพภัย ทั้งความเสียหายแก่หลังคาก็ต้องจ่าย และความเสียหายแก่ทรัพย์สินภายในบ้านก็ต้องจ่าย มิใช่เนื่องจากน้ำ เพราะความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากลมพายุทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ในกฎหมายประกันภัย นั้น มีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในทางกฎหมายละเมิดและในทางกฎหมายสัญญา ซึ่งอาจกล่าวได้โดยง่ายว่ามีการนำทฤษฎีไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงอันเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ (Chain of Events) เพื่อพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุ หรือภัยใด จะเห็นได้ว่าทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลแตกต่างกันแค่เพียงการให้เหตุผลและการอธิบายเท่านั้น

2.4 หลักการของสาเหตุใกล้ชิด (Doctrine of Proximate Cause)

เมื่อก้าวถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในทางประกันภัย มีหลักอย่างหนึ่งที่จะสามารถนำมาพิจารณาเพื่อทราบถึงขอบเขตความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยได้เป็นอย่างดี หลักดังกล่าวนี้เรียกว่า หลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) โดยให้นำมาพิจารณาไปพร้อม ๆ กับหลักผลโดยตรง (Direct Consequence) กล่าวคือ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรมชาติไม่ขาดตอนจากเหตุแทรกแซงใดๆ ที่ก่อให้เกิดขึ้น โดยมีการทำให้เกิดความเสียหายขึ้นและหากปราศจากผลก็คงจะไม่มีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น²⁰ หากว่าสาเหตุใกล้ชิดที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นดังกล่าวนี้เนื่องมาจากภัยที่รับเสี่ยงหรือเป็นภัยที่ได้รับรู้ไว้ในกรรมธรรม์ความคุ้มครองและความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงจากภัยเช่นนั้นแล้ว ย่อมถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้รับความคุ้มครอง ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบ

หลักสาเหตุใกล้ชิดนี้ นำมาใช้ในทางประกันภัยเพื่อจะพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากหรือเป็นผลโดยตรงอันใกล้ชิดของภัยที่กรรมธรรม์คุ้มครองหรือไม่ ตัวอย่างเช่น เกิดไฟไหม้บ้านหลังหนึ่ง พนักงานดับเพลิงต้องฉีดน้ำสกัดไฟยังบ้านที่อยู่ข้างเคียงซึ่งได้เอาประกันอัครภัยไว้ เพื่อไม่ให้ไฟลามมาไหม้ทำให้ทรัพย์สินในบ้านนั้นได้รับความเสียหาย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิด จะเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดจากการฉีดน้ำเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องที่ไม่ขาดตอน และเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากไฟไหม้ บริษัทผู้รับประกันภัยจึงต้องชดเชยค่าเสียหายนั้นให้ แม้ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดจากน้ำก็ตาม เพราะถือว่าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากไฟไหม้ ซึ่งเป็นภัยที่เอาประกันภัยไว้²¹

²⁰ Bryan A. Garner, *Black's Law Dictionary*, 10th ed. (St. Paul: Thomson Reuters, 2014), p. 265.

²¹ คณะอนุกรรมการส่งเสริมการประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย, *คู่มือวิชาการประกันภัย*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 53.

เมื่อมาพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติที่ได้วางหลักการนี้ ปรากฏอยู่ในมาตรา 877 (2)²² ซึ่งน่าจะหมายความว่าความเสียหายในสาเหตุใกล้ชิดดังกล่าวมาแล้วด้วย กล่าวคือ มาตรา 877 (2) นี้มุ่งถึงความเสียหายที่เกิดแก่ตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัย เพราะได้จัดการตามสมควร อย่างไรก็ตามเป็นการจัดการตามสมควรนั้นพิจารณาตามความคิดเห็นของวิญญูชน ซึ่งอยู่ในภาวะเช่นนั้นเป็นราย ๆ ไป ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้น หากเกิดเพลิงไหม้บ้านอื่นแล้ว ลูกหลานมาจะถึงบ้านที่เอาประกันภัย การใช้น้ำฉีดดับไฟที่จะลุกลามไหม้ทรัพย์สินที่เอาประกันอีกก็ถือว่าสมควรแล้ว ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไม่ถูกไฟไหม้ แต่กลับได้รับความเสียหายจากน้ำที่ดับไฟนั้น แม้ผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้เอาประกันภัยความเสียหายจากน้ำ (Water Damage) ก็ตาม ผู้รับประกันภัยก็ต้องชำระค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดจากน้ำ เพราะไฟเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ทำให้เกิดความเสียหายจากน้ำนั่นเอง²³

2.5 ความหมาย ลักษณะ และผลทางกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด

ความหมายของสาเหตุใกล้ชิดนั้น มีการกล่าวอธิบายไว้อย่างหลากหลาย ผู้เขียนจึงได้พยายามค้นคว้าและรวบรวมมาไว้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ จึงขออนุญาตหยิบยกตัวอย่างของความหมายมาไว้ในที่นี้เสียในคราวเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าความหมายของสาเหตุใกล้ชิดนั้นมีความหมายอย่างไร

2.5.1 ความหมายของสาเหตุใกล้ชิด

ตามพจนานุกรมศัพท์ที่ประกันภัย อังกฤษ-ไทย (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน) ได้ให้ความหมายของสาเหตุใกล้ชิดว่า สาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) หมายถึง ต้นเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายโดยตรงหรือเป็นเหตุต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอนที่ทำให้เกิดความเสียหาย²⁴

*"Proximate cause; the cause which is most closely or immediately related to an event; the precipitating cause; the cause which imposes legal liability."*²⁵

ใน Latin for Lawyers ได้ให้ความหมายของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่าสาเหตุที่ใกล้ชิดที่สุดหรือใกล้เคียงที่สุด โดยมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในลักษณะเป็นสาเหตุทันทีทันใด และเป็นสาเหตุซึ่งได้กำหนดไว้เป็นความรับผิดชอบในทางกฎหมาย

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (2) บัญญัติว่า "เพื่อความอุปถัมภ์อันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย."

²³ สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, หน้า 116.

²⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ที่ประกันภัย อังกฤษ – ไทย, ใน <http://www.insure.co.th/index.php/ins-word/ins-word/309--p>, (last visited 26 July 2014).

²⁵ Lazar, E. *Latin for Lawyers; The Language of the Law*, 1st ed. (New York: Emanuel, 1999), p. 39.

“That which, in a natural and continuous sequence, unbroken by any efficient intervening cause, produces injury, and without which the result would not have occurred.”²⁶

ใน Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรมชาติที่ทำให้เกิดความเสียหายโดยไม่ขาดตอนจากเหตุแทรกแซงใด ๆ ในลักษณะที่เกิดขึ้นได้ และหากปราศจากผลก็คงจะไม่มีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น

“Also known as direct cause. The result of an direct action and cause of loss to property that sets in motion a chain of events that is unbroken and causes damage, injury and destruction with no other interference. The loss is the result of one event.”²⁷

ใน Black’s Law Dictionary Free Online Legal Dictionary ได้ให้ความหมายของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า เช่นเดียวกันนี้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในบริบทของสาเหตุโดยตรง อันเป็นผลของการกระทำโดยตรง และเป็นสาเหตุของความเสียหายในทรัพย์สินว่าเป็นที่ตั้งต้นแห่งการเคลื่อนไหวในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์โดยไม่ขาดตอนและเป็นสาเหตุของความเสียหาย ทำให้ได้รับความเสียหายและถูกทำลายโดยไม่มีการแทรกแซงจากสิ่งอื่น ๆ โดยความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากเหตุการณ์หนึ่ง

“Active, direct, and efficient cause of loss in insurance that sets in motion an unbroken chain of events which bring about damage, destruction, or injury without the intervention of a new and independent force. Also called direct cause.”²⁸

ใน Business Dictionary ได้ให้ความหมายของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า สาเหตุในลักษณะเกิดขึ้นได้และสาเหตุโดยตรงของความเสียหายในการประกันภัยว่าเป็นที่ตั้งต้นของการเคลื่อนไหวในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่ไม่ขาดตอน อันนำไปสู่ความเสียหาย ความเสื่อมสลาย หรือทำให้ได้รับความเสียหาย โดยปราศจากเหตุแทรกแซงใหม่และเป็นอิสระ เช่นเดียวกันนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นสาเหตุโดยตรง

“The active and efficient cause that sets in motion a train of events which brings about a result, without the intervention of any force started and working actively from a new and independent source.”²⁹

ในคำพิพากษาคดี *Pawsey and Co. v. Scottish Union & National Insurance Company (1908)* ได้ให้คำนิยามของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า สาเหตุในลักษณะเกิดขึ้นได้หรือสาเหตุของการกระทำ อัน

²⁶ Bryan A. Garner, op. cit., p. 1103.

²⁷ The Law Dictionary: Featuring Black’s Law Dictionary Free Online Legal Dictionary, at <http://thelawdictionary.org/proximate-cause/>, (last visited 26 July 2014).

²⁸ Business Dictionary, at <http://www.businessdictionary.com/definition/proximate-cause.html>, (last visited 26 July 2014).

²⁹ Pawsey and Co. v. Scottish Union & National Insurance Company (1908), at <http://www.cila.co.uk/files/Certificate/Chapter%208.pdf>, (last visited 26 July 2014).

เป็นการตั้งต้นของการเคลื่อนไหวในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์จากจุดเริ่มต้นซึ่งนำไปสู่ผลนั้น โดยปราศจากเหตุแทรกแซงของกำลังอื่นใดที่เกิดขึ้นมาใหม่และเป็นอิสระ

“Property loss in which the insured peril is the proximate cause (an unbroken chain of events) of the damage or destruction. Most basic property insurance policies (such as the standard fire policy) insure against only direct loss and not indirect loss or consequential loss. For example, a fire within the wall structure of a house causes the drapes to catch fire, which in turn fans flames onto the furniture—a direct loss. An indirect loss would be inconvenience of the inhabitants, who would not be able to sleep in their home, thus causing a drop in their efficiency at work.”³⁰

ใน All Business ได้ให้คำนิยามของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า ความเสียหายของทรัพย์สินซึ่งเป็นที่ได้รับประกันภัยไว้ นั้นเป็นสาเหตุใกล้ชิด (ไม่ขาดตอนในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์) ของความเสียหายหรือความเสื่อมสลาย อันเป็นความเสียหายโดยตรงที่ได้รับประกันภัยไว้เท่านั้นและมีใช้ความเสียหายโดยอ้อม ตัวอย่างเช่น ไฟไหม้ภายในโครงสร้างผนังของบ้าน สาเหตุที่มานับระดับติดไฟเพราะการเปิดพัดลมทำให้ไฟลุกไหม้ไปยังเฟอร์นิเจอร์อันเป็นสาเหตุโดยตรง ส่วนความเสียหายโดยอ้อมคือความไม่สะดวกของผู้อาศัยที่จะไม่สามารถนอนในบ้านของเขาได้นั้น เป็นสาเหตุของการลดลงในประสิทธิภาพของเขาเท่านั้น

2.5.2 ลักษณะของสาเหตุใกล้ชิด

การจะพิจารณาว่าความเสียหายใดเกิดขึ้นจากสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่ เป็นปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากวินาศภัยหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมักจะไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์เพียงเหตุเดียว อาจจะมีสาเหตุต่าง ๆ มาบรรจบกัน หรือลำดับของสาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอนหรือไม่ถูกขัดขวางด้วยสิ่งอื่นใด นอกจากนี้สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปก็คือการเกิดภัยนั้นจะต้องอยู่นอกการคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัย³¹

หากจะกล่าวให้เข้าใจโดยง่ายนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าเมื่อนำหลายองค์ประกอบนั้นเข้ามาพิจารณารวมกันก็จะก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วนั้นหลายองค์ประกอบย่อมมีที่มาจากจากทฤษฎีอันเดียวกัน ซึ่งผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบที่จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นจากภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ (Uninsured) เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ นั้นมีลักษณะที่ใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้มีการรับประกันภัยไว้ ถือได้ว่าเป็นลักษณะของสาเหตุใกล้ชิด โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาถึงสาเหตุใกล้ชิดนั้น ย่อมสามารถทำให้เข้าใจหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate cause) ได้เป็นอย่างดี

³⁰ All Business Definition for: proximate cause, at <http://www.allbusiness.com/glossaries/proximate-cause/4954434-1.html>, (last visited 26 July 2014).

³¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, หน้า 113.

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าวินาศภัยที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่นั้น มีดังต่อไปนี้¹²

1. ภัยที่รับประกันภัยไว้จะต้องเกิดขึ้นอย่างแท้จริงกล่าวคือ หากเอาประกันภัยอัคคีภัยไว้ก็จะต้องเกิดอัคคีภัยขึ้นจริง

2. ความเสียหายอย่างอื่นที่เกิดกับวัตถุที่เอาประกันภัย นอกจากภัยที่รับประกันภัยไว้ เนื่องจากความพยายามที่จะปกป้องความเสียหายย่อมได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย ฉะนั้น ความเสียหายที่เกิดจากน้ำซึ่งเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ (Uninsured) แต่มีสาเหตุใกล้ชิดกับไฟซึ่งเป็นภัยที่รับประกันภัยไว้ (Insured) เนื่องจากการฉีกน้ำดับเพลิงนั้น จึงถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดและได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยอัคคีภัยด้วย

3. ไม่มีเหตุการณ์ใหม่เข้ามาแทรกแซง (Not Intervention) กล่าวคือ กรณีที่จะเป็นสาเหตุใกล้ชิดได้นั้นต้องเป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นอันเดียวกันและเป็นผลให้เกิดความเสียหาย โดยไม่มีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรกแซงหรือขัดขวางให้สาเหตุใกล้ชิดนั้นขาดตอน หรือสะดุดหยุดลง ตัวอย่างเช่น ในขณะที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ประชาชนที่มามุงดูเพลิงไหม้ได้เหยียบทำลายทรัพย์สินที่เอาประกันภัยหรือขโมยทรัพย์สินเหล่านั้นบางชิ้นไป กรณีถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคนมิใช่เกิดขึ้นจากไฟไหม้ จึงไม่ถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิด

4. ในกรณีที่ภัยหลายชนิดเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกไม่ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายมากหรือน้อยจะต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าภัยที่เกิดขึ้นมาในภายหลังจะทำให้เกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมากกว่าก็ตาม

เมื่อได้พิจารณาหลักเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้ว หากจะช่วยให้มีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ของสาเหตุใกล้ชิดได้ดียิ่งขึ้นไปอีก ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างและแนวทางคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์ เพื่อนำมาพิจารณาคว่ไปกับหลักเกณฑ์ของสาเหตุใกล้ชิด ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ในกรณีที่ถือได้ว่าเป็นลักษณะที่ใกล้ชิดติดกัน (Proximate) สามารถยกตัวอย่างเพื่ออธิบายให้เข้าใจได้โดยง่าย เช่น บ้าน A ไฟไหม้ทั้งหลัง ส่วนบ้าน B ด้านที่ติดกับบ้าน A เพียงไหม้เกรียม จะเห็นได้ว่า บ้าน A ไฟไหม้ทั้งหลังอันมีสาเหตุเกิดจากไฟ แต่บ้าน B ไหม้เกรียมเฉพาะด้านที่ติดกับบ้าน A อันมีสาเหตุเกิดจากความร้อน เมื่อบ้าน B ได้ทำประกันภัยอัคคีภัยไว้ โดยหลักแล้วเมื่อบ้าน B ได้รับความเสียหาย ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บ้าน B เพราะบ้าน B ไหม้เกรียมอันเกิดจากความร้อนมิใช่เกิดจากไฟดังที่ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย แต่ทั้งนี้บ้าน B สามารถนำหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate cause) มาปรับใช้แก่กรณีนี้ได้ โดยให้ถือว่าการที่บ้าน B ไหม้เกรียม แม้จะเกิดขึ้นจากความร้อนซึ่งเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ก็จริงอยู่ แต่เมื่อการไหม้เกรียมของบ้าน B เป็นสาเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายอันเกิดมาจากไฟที่ได้ไหม้บ้าน A ซึ่งไฟเป็นภัยที่บ้าน B ได้ทำประกันภัยไว้ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยจึงต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่บ้าน B แม้ความเสียหายจะมีได้เกิดขึ้นจากไฟ แต่เกิดขึ้นจากความร้อน (ภัยที่มิได้ทำประกันภัยไว้) ที่ทำให้บ้าน B ไหม้เกรียม อันเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่มาจากไฟ (ภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้) ที่ไหม้บ้าน A ทั้งหลังนั่นเอง

¹² สิทธิโชค ศรีเจริญ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 114.

ส่วนกรณีที่ยึดว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไม่ขาดตอน (Unbroken The Chain of events) ปรากฏชัดอยู่ในคดี *Symington and Co. v. Union Insurance Society of Canton Ltd. (1928)*³³ มีข้อเท็จจริงอยู่ว่า ได้เกิดเพลิงไหม้ที่ทำเรือและมีสินค้าไม้ก๊อกวางอยู่บนท่าเรือนั้น ซึ่งสินค้าไม้ก๊อกได้มีการเอาประกันอัคคีภัยไว้ เจ้าหน้าที่ได้ใช้ความพยายามในการสกัดเพลิงไหม้ไม่ให้ลุกลามไหม้ไม้ก๊อกด้วยการโยนสินค้าไม้ก๊อกจำนวนหนึ่งทิ้งน้ำและสินค้าส่วนที่เหลือก็เอาน้ำฉีดให้เปียกเพื่อไม่ให้ไม้ก๊อกถูกไฟไหม้ ความเสียหายจากสินค้าไม้ก๊อกที่เปียกน้ำเป็นสาเหตุใกล้ชิดมาจากไฟไหม้ แม้กรรมธรรม์ประกันภัยจะไม่คุ้มครองภัยจากการเปียกน้ำนั้นก็ตาม แต่เมื่อไฟไหม้เป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย (เปียกน้ำ) ของสินค้าไม้ก๊อกแล้ว ความเสียหายจากไม้ก๊อกเปียกน้ำจึงได้รับความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกันอัคคีภัย อีกทั้งไม่มีเหตุการณ์ใด ๆ มาแทรกแซง (Not Intervention) อันจะทำให้สายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นได้ขาดตอนลง

แต่หากว่าสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นได้ขาดตอนลง (Broken The Chain of Events) มีข้อเท็จจริงเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นในคดี *Marden v. City and County Insurance Co. (1865)*³⁴ ใจความว่า กรรมธรรม์อัคคีภัยได้คุ้มครองความเสียหายของสินค้า ผู้เอาประกันภัยต้องแสดงให้เห็นถึงความสมดุลของความเป็นไปได้ว่าไฟเป็นสาเหตุของความเสียหาย และจะไม่มีกรเรียกร้องหากว่าสินค้าเกิดความเสียหายจากเหตุการณ์อื่น อาทิเช่น การขโมย หรือจลาจล แต่อย่างไรก็ตามถ้าไฟเป็นสาเหตุที่ได้ทำประกันภัยไว้ (Insured) และเมื่อเกิดไฟไหม้อาคารก็ได้เคลื่อนย้ายสินค้าออกจากอาคารที่กำลังถูกไฟไหม้ และได้นำสินค้านั้นไปวางไว้บนทางเดินข้างถนน ในขณะที่เดียวกันนั้นก็เกิดกรณีที่ดินค้าเหล่านั้นได้ถูกขโมยไปด้วย สาเหตุของความเสียหายคือเกิดขึ้นจากการถูกขโมยสินค้าไปมิใช่เกิดจากไฟ หรือเมื่ออาคารดังกล่าวซึ่งได้ทำประกันภัยอัคคีภัยไว้ได้ ในระหว่างนั้นไฟได้ไหม้ทรัพย์สินหรืออาคารที่ใกล้เคียงกัน และได้เกิดการจลาจลจนทำให้ทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย สาเหตุของความเสียหายคือเกิดขึ้นจากการกระทำของการก่อจลาจลมิใช่เกิดจากไฟ³⁵ จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายมาจากการขโมยและการจลาจลซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเข้ามาแทรกแซง (Intervention) จนทำให้สายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ระหว่างสาเหตุจากไฟและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้ขาดตอนลง ผู้รับประกันภัยจึงไม่มีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามกรรมธรรม์อัคคีภัย

เมื่อมีภัยหลายชนิดเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกไม่ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายมากหรือน้อยจะต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าภัยที่เกิดขึ้นมาในภายหลังจะทำให้เกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมากกว่าก็ตาม ปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นในคดี *Leyland Shipping Co. Ltd v. Norwich Union Fire Insurance Society Ltd. (1918)*³⁶ ในคดีดังกล่าวนี้ได้มีการประกันภัยความเสียหายจากภัยทางทะเล (Perils

³³ *Symington and Co. v. Union Insurance Society of Canton Ltd. (1928)* 34 Com. Cas. 23 L.J.K.B. 646.

³⁴ *Marden v. City and County Insurance Co. (1865)* LR 1 CP 232.

³⁵ John, L and Philip, R., *Insurance Law: Doctrines and Principles*, 2nd ed. (North America: Hart, 2005), p. 225.

³⁶ *Leyland Shipping Co. Ltd v. Norwich Union Fire Insurance Society Ltd. (1918)* AC 350 at 369.

of the sea) แต่ได้มีการยกเว้นไว้สำหรับภัยสงคราม (War) ในช่วงระยะเวลาช่วงที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เรือที่ได้เอาประกันภัยไว้ได้ถูกยิงด้วยตอร์ปิโด ทำให้เกิดเป็นรูด้านข้างของลำเรือและเกิดความเสียหายที่ผนังของเรือ ภายหลังจากถูกยิงด้วยตอร์ปิโดจึงได้ถูกลากไปยังท่าเรือที่ปลอดภัย ขณะที่ได้ออสมอยู่ นั้นก็เกิดพายุขึ้นอันเป็นสาเหตุทำให้เรือได้ปะทะกับกำแพงของท่าเรือ ทางเจ้าหน้าที่หัวหน้าท่าเรือได้ตระหนักและกลัวว่าเรือจะจมลง จึงได้สั่งให้เคลื่อนย้ายเรือออกไปสู่ทะเลเปิดและเรือได้เกยตื้นทุกครั้งที่น่าลงอีกด้วย หลังจากผ่านพ้นไปได้ 2 วันผนังของเรือก็ได้ถูกทำลายและทำให้เรือนั้นจมลง ซึ่งตามปกติถ้าเรือได้ออกจากท่าในขณะที่ถูกพายุนั้นจะไม่จมลง ศาล House of Lords ได้ตัดสินว่า สาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย (เรือจม) มาจากตอร์ปิโดมิใช่ลมพายุ การถูกยิงด้วยตอร์ปิโดนั้นเป็นเรื่องแน่นอนว่าน้ำทะเลจะไหลเข้าสู่ตัวเรือ¹⁷ จะเห็นได้ว่า มีการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล จากสาเหตุแรกที่เกิดขึ้นจากการที่เรือถูกยิงด้วยตอร์ปิโด จนกระทั่งได้เกิดความเสียหายแก่ตัวเรือและทำให้เรือนั้นได้จมลงในท้ายที่สุด อันเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีได้ขาดตอนลงเลย แต่เมื่อภัยจากสงคราม (ถูกยิงด้วยตอร์ปิโด) เป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย ผู้รับประกันภัยจึงไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในการที่เรือนั้นได้จมลง

เมื่อได้พิจารณาตัวอย่างและแนวคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์ไปบ้างแล้ว คงจะก่อให้เกิดความกระจ่างขึ้นมาบ้างไม่มากนักน้อยในการพิจารณาถึงหลักสาเหตุใกล้ชิด ซึ่งสามารถนำมาสรุปหลักเกณฑ์ของสาเหตุใกล้ชิดได้ออกมาเป็น 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ต้องมีภัยที่รับประกันภัยไว้เกิดขึ้น แต่มิได้ทำลายความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัย
2. ภัยที่รับประกันภัยไว้เกิดกับวัตถุที่เอาประกันภัยในลักษณะที่ใกล้ชิด
3. ภัยที่เกิดกับวัตถุที่เอาประกันภัยนั้นอยู่นอกการคุ้มครองของกรมธรรม์
4. สาเหตุที่เกิดภัยและผลของความเสียหายนั้นต้องมีความต่อเนื่องกันโดยไม่ขาดตอนลง
5. ในกรณีที่มีภัยหลายชนิดเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ภัยชนิดแรกต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิดของภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

2.5.3 ผลทางกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด

จากการที่ได้ศึกษาพิจารณาถึงหลักเกณฑ์และการสรุปหลักเกณฑ์ของสาเหตุใกล้ชิดกันไปแล้ว ต่อไปจะได้ศึกษาถึงผลทางกฎหมายในการที่ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ ถ้าหากว่ามีสาเหตุของความเสียหายมาจากลักษณะสาเหตุที่ใกล้ชิดติดกัน ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

1. ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหาย

ในกรณีที่มีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นและต้องพิจารณาว่าความเสียหายดังกล่าวที่เกิดขึ้นมานั้นมีสาเหตุใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้มีการทำประกันภัยไว้หรือไม่ กล่าวคือ สาเหตุใกล้ชิดต้อง

¹⁷ John, L. and Philip, R., op. cit., p. 227.

ประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบต่อไปนี้ ได้แก่ ภัยที่รับประกันภัยไว้ต้องเกิดขึ้นมาอย่างแท้จริงแต่มิได้ทำให้เกิดความเสียหาย ภัยที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่ได้เอาประกันภัยนั้นเป็นภัยที่อยู่นอกการคุ้มครองตามกรมธรรม์แต่มีลักษณะที่ใกล้ชิดติดกันกับภัยที่รับประกันภัยไว้ สายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลจะต้องไม่ขาดตอนลง และหากมีภัยหลายชนิดเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิดของภัยที่เกิดความเสียหาย สามารถอธิบายได้อย่างละเอียดดังจะกล่าวต่อไป

1) ภัยที่รับประกันภัยไว้ต้องเกิดขึ้นมาอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น บ้าน B ได้ทำประกันอัคคีภัยไว้ ในช่วงเวลานั้นได้เกิดไฟไหม้บ้าน A ทั้งหลัง และส่วนผนังของบ้าน B ที่ติดกับบ้าน A ได้ไหม้เกรียมเนื่องมาจากความร้อน แม้ว่าบ้าน B ที่ได้ทำประกันอัคคีภัยไว้จะไม่ถูกไฟไหม้แต่ได้เกิดความเสียหายจากความร้อนที่ทำให้ผนังบ้านของ B ไหม้เกรียม ถือได้ว่าไฟเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายเมื่อบ้าน B ได้ทำกรมธรรม์อัคคีภัยไว้ ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายให้แก่บ้าน B เนื่องจากความเสียหายของบ้าน B ที่ไหม้เกรียมจากความร้อนมีสาเหตุใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้ คือ ไฟ ตามกรมธรรม์ประกันภัย

2) ภัยที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่ได้เอาประกันภัยนั้นเป็นภัยที่อยู่นอกเหนือการคุ้มครองตามกรมธรรม์(Uninsured) ดังที่ปรากฏอยู่ในตัวอย่างบ้าน 2 หลังข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าความเสียหายของบ้านที่เกิดไหม้เกรียมขึ้นนั้นเนื่องมาจากความร้อน มิได้เกิดขึ้นจากไฟแต่อย่างใด และความเสียหายที่เกิดไหม้เกรียมจากความร้อนนั้นไม่ได้มีการคุ้มครองตามกรมธรรม์อัคคีภัย ถึงอย่างไรแล้วผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแม้จะเป็นสาเหตุหรือภัยที่อยู่นอกเหนือการคุ้มครองตามกรมธรรม์อัคคีภัยก็ตาม

3) ลักษณะที่ใกล้ชิดติดกันกับภัยที่รับประกันภัยไว้ ตัวอย่างเช่น เมื่อได้เกิดไฟไหม้ขึ้นบนท่าเรือ และในขณะเดียวกันก็มีสินค้าไม้ก๊อกที่ได้ทำประกันอัคคีภัยเอาไว้ ซึ่งผู้เอาประกันภัยเกรงว่าไฟที่ไหม้อยู่บนท่าเรือดังกล่าวนี้จะลามมายังสินค้าไม้ก๊อกได้ ผู้เอาประกันภัยจึงได้ทำการ โยนไม้ก๊อกนั้นลงสู่แม่น้ำรวมทั้งได้มีการนำน้ำมาฉีดแก่ไม้ก๊อกเพื่อมิให้เกิดเพลิงไหม้แก่วัตถุที่ได้เอาประกันภัยไว้ ถึงกระนั้นก็ยังเกิดความเสียหายขึ้นแก่สินค้าไม้ก๊อกเนื่องจากการ โยนทั้งลงน้ำและฉีดน้ำแก่ไม้ก๊อกจนเกิดอาการพองเสียหายขึ้น ถือได้ว่าสาเหตุ (โยนลงน้ำและฉีดน้ำ) ของความเสียหายดังกล่าวแก่สินค้าไม้ก๊อกนั้นมีลักษณะใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ (ไฟ) ผู้รับประกันภัยจึงต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ตามกรมธรรม์ประกันอัคคีภัย³⁸

4) สายสัมพันธ์ของเหตุการณ์จะต้องต่อเนื่องโดยไม่ขาดตอนลง (Unbroken The Chain of Events) ตัวอย่างเช่น เกิดฟ้าผ่าอาคารที่เอาประกันภัยและในขณะเดียวกันนั้นได้มีพายุพัดตึกนั้นล้มลง ศาลพิพากษาว่าไฟเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย (กรมธรรม์ประกันอัคคีภัย คุ้มครองภัยอันเกิดจากฟ้าผ่า) ไม่ใช่ลม เพราะอันตรายที่เกิดจากไฟยังไม่ขาดตอน³⁹

³⁸ Symington and Co. v. Union Insurance Society of Canton Ltd. (1928) 34 Com. Cas. 23 L.J.K.B. 646.

³⁹ Roth v. South Easthope Farmers Mutal Fire Insurance Co. (1917) 41 O.L.R. 52.

5) หากมีภัยหลายชนิดเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิดของภัยที่เกิดความเสียหาย ตัวอย่างเช่น ได้มีผู้เอาประกันภัยตกม้าอยู่ภายในป่า เขาได้รับบาดเจ็บจนขยับตัวไม่ได้ ทำให้เขาต้องนอนพื้นที่เปียกชื้นอยู่เป็นเวลา 3 วัน จนกระทั่งมีคนมาพบและนำส่งโรงพยาบาล ในภายหลังเขาได้เสียชีวิตเนื่องจากโรคปอดบวม ศาลตัดสินว่า การที่เขาปอดบวมตายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ขาดตอนกับอุบัติเหตุจากการตกม้า สาเหตุที่ใกล้ชิดติดกับการตายของเขา คืออุบัติเหตุจากการตกม้ามิใช่โรคปอดบวม เมื่อสาเหตุใกล้ชิดกับความตายคือการตกม้าแล้ว ดังนั้นเมื่อเขาได้ทำประกันอุบัติเหตุจากการตกมาเอาไว้ ผู้รับประกันภัยจึงต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยรายนี้⁴⁰

2. ผู้รับประกันภัยไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหาย

หากว่าความเสียหายของทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้นั้น มีสาเหตุมาจากหลาย ๆ สาเหตุด้วยกัน ในกรณีดังกล่าวเช่นนี้ ต้องมาพิจารณาว่าสาเหตุที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดซึ่งเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้นั้นเป็นสาเหตุที่ห่างไกล (Remoteness Cause) กับความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือเป็นกรณีที่มีเหตุแทรกแซง (Intervention Cause) มาทำให้สายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเดิมนั้นขาดตอนลง และหากว่าเหตุแทรกแซงใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ หรือสาเหตุแรกที่ก่อให้เกิดภัยนั้นเป็นสาเหตุที่ได้รับการยกเว้นไว้ (Exception Cause) ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย หากเกิดกรณีตามที่ได้กล่าวไว้แล้วย่อมส่งผลให้ผู้รับประกันภัยไม่มีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน จึงถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยไว้นั้น ผู้รับประกันภัยไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยสามารถอธิบายได้อย่างละเอียดดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) ดังที่ได้มีถ้อยคำของภาษาละตินที่ว่า “Causa proxima non remota Spectator” อุปมาขึ้นโดยท่าน Sir Francis Bacon เมื่อถอดความแล้วได้ใจความว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ไม่ไกลออกไป ฉะนั้นหากจะเป็นสาเหตุใกล้ชิดต้องมีสาเหตุที่ห่างไกลออกไป ในทางกลับกันเมื่อสาเหตุที่ได้รับประกันภัยไว้ มิใช่สาเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เป็นสาเหตุที่ห่างไกล (Remoteness Cause) ผู้รับประกันภัยจึงไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น เกิดไฟไหม้กำแพง หลังจากนั้นกำแพงที่ชำรุดด้วยเหตุไฟไหม้ก็ยังตั้งอยู่ได้หลายวัน ต่อมาล้มพายุพัดกำแพงนั้นล้มลงทับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ศาลพิพากษาว่าไฟมิใช่สาเหตุใกล้ชิด แต่อาจกล่าวได้ว่าลมพายุนั้นเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ทำให้กำแพงล้มได้รับความเสียหาย เพราะสาเหตุจากไฟไหม้นั้นได้ขาดตอนกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้ การที่กำแพงล้มลงจึงเป็นผลโดยตรงจากการเกิดพายุมิใช่เกิดจากไฟ⁴¹ จะเห็นได้ว่าสาเหตุจากไฟซึ่งเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้นั้นเป็นสาเหตุที่ห่างไกลมิใช่สาเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายที่เกิดขึ้น และหากบ้านที่ได้รับความเสียหายจากการถูกกำแพงล้มทับ ไม่มีกรมธรรม์คุ้มครองลมพายุซึ่งถือว่าเป็นภัย

⁴⁰ Etherington v. Lancashire and Yorkshire Accident Insurance Co. (1909)1 K.B. 591 C.A.

⁴¹ Gaskerth v. Law Union Insurance, Co. (1876).

ที่มีสาเหตุใกล้ชิดกับความเสียหาย ผู้เอาประกันภัยก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยได้ ผู้รับประกันภัยจึงไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์อภัยภัย

2) กรณีที่มีเหตุแทรกแซง (Intervention Cause) เกิดขึ้นมาใหม่แล้วมาทำให้สายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเดิมนั้นขาดตอนลง และหากว่าเหตุแทรกแซงใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้ อันเป็นภัยที่เกิดขึ้นมาภายหลังจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ (สาเหตุเดิม) ทั้งได้ความว่าเหตุแทรกแซงใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นมาทำความเสียหายให้แก่วัตถุที่ได้เอาประกันภัยไว้ ดังกล่าวนี้นับถือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ เนื่องจากสาเหตุเดิมและผลของความเสียหายนั้นได้ถูกตัดสายสัมพันธ์ลงเพราะเหตุแทรกแซงที่เกิดขึ้นมาใหม่นั้นเอง ตัวอย่างเช่น กรมธรรม์อภัยภัยได้คุ้มครองความเสียหายของสินค้าในขณะที่เกิดเหตุได้เกิดไฟไหม้อาคาร ผู้เอาประกันภัยก็ได้เคลื่อนย้ายสินค้าออกจากอาคารที่กำลังถูกไฟไหม้และได้นำสินค้านั้นไปวางไว้บนทางเดินข้างถนน และสินค้าดังกล่าวได้ถูกขโมยไป สาเหตุของความเสียหายคือเกิดขึ้นจากการถูกขโมยสินค้าไปมิใช่เกิดขึ้นมาจากไฟไหม้หรือเมื่ออาคารดังกล่าวซึ่งได้ทำประกันภัยอภัยภัยไว้ได้ ในระหว่างนั้นไฟได้ไหม้ทรัพย์สินหรืออาคารที่ใกล้เคียงกัน และได้เกิดการจลาจลจนทำให้ทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย สาเหตุของความเสียหายคือเกิดขึ้นจากการกระทำของการก่อจลาจลมิใช่เกิดจากไฟ⁴² จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายมาจากการขโมยและการจลาจลซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่แล้วเข้ามาแทรกแซง (Intervention) จนทำให้สายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ระหว่างสาเหตุจากไฟและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นขาดตอนลง ผู้รับประกันภัยจึงไม่มีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์อภัยภัย

3) หากสาเหตุแรกอันเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ก่อให้เกิดภัยได้มีการระบุไว้ว่าเป็นข้อยกเว้นภายในกรมธรรม์ประกันภัย เมื่อพิจารณาแล้วหากได้ความว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุแรกในลักษณะที่เป็นสาเหตุใกล้ชิดและสาเหตุแรกนั้นเป็นสาเหตุที่ถูกกำหนดไว้ว่าเป็นข้อยกเว้นของกรมธรรม์ประกันภัย ตัวอย่างเช่น เรือได้มีการเอาประกันภัยทางทะเลไว้ แต่มีข้อยกเว้นไว้สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสงคราม (War) ในขณะที่เรือกำลังแล่นอยู่นั้นได้ถูกยิงด้วยตอร์ปิโดจากเหตุการณ์ในสงครามจนทำให้เรือได้รับความเสียหายเป็นรู และได้ถูกลากเข้าไปยังท่าเรือเพื่อซ่อมแซม ในขณะเดียวกันได้เกิดลมพายุขึ้นจนทำให้ต้องนำเรือออกจากท่าเรือและส่งผลให้เรือนั้นได้จมลงในเวลาต่อมา สาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายจึงเกิดขึ้นจากตอร์ปิโดมิใช่เกิดจากลมพายุ⁴³ จะเห็นได้ว่ามีการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล จากสาเหตุแรกที่เกิดขึ้นจากการที่เรือถูกยิงด้วยตอร์ปิโด จนกระทั่งได้เกิดความเสียหายแก่ตัวเรือและทำให้เรือนั้นได้จมลงในท้ายที่สุด อันเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีได้ขาดตอนลงเลย จึงถือได้ว่าภัยที่เกิดขึ้นจากตอร์ปิโดเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เมื่อภัยจากสงคราม (ถูกยิงด้วยตอร์ปิโด) เป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย ผู้รับประกันภัยจึงไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในการที่เรือนั้นได้จมลง

⁴² Marden v. City and County Insurance Co. (1865) LR 1 CP 232.

⁴³ Leyland Shipping Co. Ltd v. Norwich Union Fire Insurance Society Ltd. (1918) AC 350 at 369.

2.6 กฎหมายเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด

เมื่อได้พิจารณาถึงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยแล้วนั้น ย่อมทราบได้ว่ามิได้มีการบัญญัติถึงหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้อย่างแน่ชัด คงมีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใจความว่า “ผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สิน ซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย” ซึ่งน่าจะหมายความว่าความเสียหายในสาเหตุใกล้ชิด กล่าวคือ มุ่งถึงความเสียหายที่เกิดแก่ตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเพราะได้จัดการตามสมควร⁴⁴ นับเป็นบทบัญญัติที่ถือได้ว่ามีการบัญญัติถึงหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เพราะหากจะให้ถือว่าเป็นหลักสาเหตุใกล้ชิดอย่างแท้จริง ต้องมีการพิจารณาถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) อย่างครบถ้วน กล่าวคือ พิจารณาถึงสาเหตุอันเป็นต้นกำเนิดของความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับความเสียหายที่เกิดขึ้นในลักษณะอันเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์อย่างไม่ขาดตอน (Unbroken The Chain of Events) โดยต้องไม่มีเหตุการณ์อื่นใดเข้าแทรกแซง (Not Intervention) อันจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลดังกล่าวนั้นขาดตอนลง

หากย้อนกลับมาพิจารณาถึงบทบัญญัติในมาตรา 877 (2) ของประเทศไทย จะพบว่าบทบัญญัตินี้เป็นเรื่องการปิดป้องภัยเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัย จึงฟังได้ว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) หากจะอธิบายให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างเพื่อจะมาอธิบายถึงสาเหตุใกล้ชิดตามบทบัญญัติในมาตรา 877 (2) กล่าวคือ บ้าน A ไฟไหม้ทั้งหลัง ส่วนบ้าน B ด้านที่ติดกับบ้าน A เพียงบอบสลายเพราะได้ใช้น้ำฉีดดับไฟ เพื่อป้องกันมิให้ไฟลามมายังบ้าน B จะเห็นได้ว่า บ้าน A ไฟไหม้ทั้งหลังอันมีสาเหตุเกิดจากไฟ แต่บ้าน B เฉพาะด้านที่ติดกับบ้าน A เกิดบอบสลายอันมีสาเหตุเกิดจากการฉีดน้ำดับไฟ เมื่อบ้าน B ได้ทำประกันอัคคีภัยไว้ โดยหลักแล้วเมื่อบ้าน B ได้รับความเสียหาย ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บ้าน B เพราะบ้าน B มีความเสียหายอันเกิดจากน้ำมิใช่เกิดจากไฟดังที่ระบุไว้ในสัญญาประกันภัย แต่ทั้งนี้บ้าน B สามารถนำหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate cause) มาปรับใช้แก่กรณีนี้ได้ โดยให้ถือว่าการที่บ้าน B เกิดความเสียหายจนบอบสลาย แม้จะเกิดขึ้นจากใช้น้ำฉีด ซึ่งเป็นภัยที่มิได้รับประกันภัยไว้ก็จริงอยู่ แต่เมื่อการฉีดน้ำดับไฟของบ้าน B เป็นสาเหตุใกล้ชิดกับความเสียหายอันเกิดมาจากไฟที่ได้ไหม้บ้าน A ซึ่งไฟเป็นภัยที่บ้าน B ได้ทำประกันภัยไว้ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยจึงต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 877 (2) ให้แก่บ้าน B แม้ความเสียหายจะมีได้เกิดขึ้นจากไฟ แต่เกิดขึ้นจากการฉีดน้ำดับไฟ (ภัยที่มิได้ทำประกันภัยไว้) จนทำให้บ้าน B บอบสลาย อันเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่เนื่องมาจากไฟ (ภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้) จนทำให้ไหม้บ้าน A ทั้งหลังนั่นเอง ผู้เขียนจึงขอแยกอธิบายหลักสาเหตุใกล้ชิดตามกฎหมายไทย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.6.1 เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้

โดยหลักของสัญญาประกันภัยแล้ว ภัยที่เกิดขึ้นอันผู้รับประกันจะต้องรับผิดชอบในการจ่ายเงินชดใช้ค่าเสียหายนั้น จะต้องเป็นภัยที่ใดระบุไว้ในแน่อนในสัญญา กล่าวคือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้องเป็นเหตุการณ์ที่ระบุไว้ในสัญญาอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพราะเป็นสัญญาที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่

⁴⁴ สติธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, หน้า 116.

รับประกันภัยจะต้องเป็นฝ่ายที่เสียประโยชน์ และเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย จะต้องพิสูจน์ว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นตามสัญญาแล้ว เช่น การประกันอัคคีภัย จะต้องพิสูจน์ว่าไฟได้ไหม้ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่เอาประกันภัยไว้แล้ว⁴⁵

แต่ความเสียหายบางอย่าง ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์หรือภัยที่ทำประกันไว้โดยตรง (Direct Loss) หากเป็นเหตุการณ์อันใกล้ชิดต่อเนื่อง (Consequential Loss)⁴⁶ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความเสียหายที่มีได้เกิดขึ้นจากวินาศภัยอันเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้โดยตรง หากแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้เนื่องมาจากการป้องกันทรัพย์สินเช่นนั้นเพื่อมิให้เกิดวินาศภัยขึ้น เช่น ถูคนิดน้ำ ถูรื้อถอน ทำลาย หรือประกันสินค้าทางทะเล เรือเกิดประสบพายุ ไม่ถึงอับปางแต่สินค้าต้องถูกน้ำทะเลเสียหาย หรือสินค้าถูกกัปตันสั่งให้โยนลงทะเล เพื่อให้เรือเบาสำพายได้ เป็นต้น⁴⁷ ดังที่ได้กล่าวมานี้ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งมาตรา 877 (2) ในกรณีที่มีความบอบสลายเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะผู้เอาประกันภัยได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย

การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีเพื่อความบอบสลายของทรัพย์สินเช่นว่านี้ เป็นที่เข้าใจหรืออาจยังทราบถึงเหตุผลของการตราบทบัญญัติดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ว่ากฎหมายต้องการบัญญัติให้ผู้รับประกันภัยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีทำนองนี้ เพราะถ้าไม่บัญญัติไว้ให้ชัดเจน ผู้รับประกันภัยอาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้⁴⁸ กฎหมายจึงได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและหากพิจารณาให้ถ่วงถ่วงแล้วนั้น ย่อมสามารถทราบได้ว่าเป็นกรณีที่วินาศภัยมิได้เกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้โดยตรง แต่ฝ่ายผู้รับประกันภัยก็ยังจะต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ เนื่องมาจากการที่ผู้เอาประกันภัยได้ป้องกันวินาศภัยเช่นนั้น เพื่อมิให้วินาศภัยเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ถือได้ว่าเป็นการขยายหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนออกไป

หากพิจารณาบทบัญญัติในมาตรา 877 (2) แล้วย่อมถือได้ว่าเป็นการรับเอาหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) มาปรับใช้ เพราะในแง่ของฝ่ายผู้รับประกันภัยนั้นต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ซึ่งภัยอันก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเป็นภัยที่มีได้เอาประกันภัยไว้ (Uninsured) แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้เกิดขึ้นเนื่องมาจากภัยที่ได้เอาประกันภัยไว้ (Insured) อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ถ้าเหตุอันใกล้ชิดต่อเนื่อง (Proximate Cause) เกิดขึ้นจากผลโดยตรงของภัยที่ได้ระงับไว้ในสัญญาแล้ว (Insured) ย่อมถือได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากภัยอันประกันไว้ เช่นเดียวกัน และภัยอันถือเป็นเหตุการณ์ใกล้ชิดต่อเนื่องนั้น (Consequential Loss) นั้น จะต้องเป็นภัยที่

⁴⁵ ประเสริฐ ประภาสะ โนบล, หลักการประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: ธุรกิจบัณฑิต, 2527), หน้า 100.

⁴⁶ มุกดา โคหวทกุล, การประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามเดชั่นเนอรี่ชัพพลาซส์, 2537), หน้า 56.

⁴⁷ ประเสริฐ ประภาสะ โนบล, เรื่องเดิม, หน้า 101.

⁴⁸ จำรัส เขมะจารุ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขงพลเทรดดิ้ง, 2530), หน้า 137.

ใกล้ชิดอย่างแท้จริง ทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นผลธรรมดาที่เกิดขึ้นเช่นนั้นขึ้นด้วย⁴⁹ หากจะอธิบาย คำว่าผลโดยตรงดังกล่าวนั้น ย่อมสามารถอธิบายได้ว่าเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ตั้งแต่สาเหตุแรกหรือภัยแรกอันเป็นต้นกำเนิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นนั้น ต้องเป็นภัยที่ระบุไว้ในสัญญา (Insured) และได้มีการดำเนินการต่อเนื่องเรื่อยมาในลักษณะที่เป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์อย่างไม่ขาดตอน (Unbroken The Chain of Events) จนท้ายที่สุดได้ก่อให้เกิดความเสียหายบุบสลายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ แม้ว่าภัยต่อมาที่ก่อให้เกิดความเสียหายบุบสลายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้นั้นจะมีได้เป็นภัยที่ระบุไว้ในสัญญา (Uninsured) ก็ตาม แต่ความเสียหายบุบสลายเช่นนั้นก็เกิดขึ้นโดยฝ่ายของผู้เอาประกันภัยนั้นเพราะได้ป้องกันทรัพย์สินให้รอดพ้นจากวินาศภัยนั่นเอง ฝ่ายของผู้รับประกันภัยจึงต้องมีความรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายของผู้เอาประกันภัยในกรณีนี้ด้วย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าบทบัญญัติในมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ได้ยอมรับเอาหลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) มาปรับใช้ในการวินิจฉัยความรับผิดชอบสำหรับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของฝ่ายผู้รับประกันภัยด้วย

อาจสรุปได้ว่า ความเสียหายบุบสลายซึ่งเป็นเหตุต่อเนื่องจากอภีภัยเกิดขึ้นได้ดังนี้⁵⁰

1. เนื่องจากน้ำที่ใช้ดับไฟ ทรายหรือวัตถุเคมีใดๆ ซึ่งใช้ดับไฟ เช่น เมื่อรดดับเพลิงฉีดน้ำไปยังบ้านที่กำลังไฟไหม้ ทำให้ทรัพย์สินที่อยู่ใกล้เคียงเสียหายเพราะถูกน้ำ หรือคนดับเพลิงขึ้นไปยืนอยู่บนหลังคาบ้านที่ยังไม่ถูกไฟไหม้เพื่อฉีดน้ำไปยังบ้านที่กำลังไหม้อยู่ ทำให้กระเบื้องหลังคาบ้านแตกเสียหาย
2. เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ทำเพื่อตัดต้นไม้ เช่น เจ้าหน้าที่ต้องพังฝาเพื่อป้องกันไม่ให้ความเสียหายสืบเนื่องต่อไป
3. เกิดจากสิ่งก่อสร้างที่พังทลายลงมา เช่น ไฟไหม้กำแพงที่อยู่ข้างบ้านแล้วล้มลงมาทับเอาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้น ทำให้เกิดความเสียหาย
4. เกิดจากการขนย้าย ผู้เอาประกันภัยได้ขนทรัพย์สินออกมาเพื่อมิให้ถูกไฟไหม้ แต่บังเอิญเกิดการเสียหายขึ้น เช่น เปียโน เสื้อผ้า ฯลฯ
5. เกิดจากธรรมชาติ คือ ทรัพย์สินที่ขนย้ายออกมาแล้วไม่เสียหาย แต่ถูกภัยธรรมชาติ เช่น ฝนตกทำให้ได้รับความเสียหาย

ทั้งหมดนั้นบริษัทผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ เพราะเกิดจากความเสียหายที่เนื่องมาจากไฟ เว้นแต่ความเสียหายเนื่องมาจากไฟที่เกิดขึ้นโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 วรรคแรก⁵¹

⁴⁹ มุกดา โคเวทกุล, เรื่องเดิม, หน้า 56.

⁵⁰ สุธรรม พงศ์สำราญ, วิรัช ณ สงขลา และพึงใจ พึ่งพานิช, หลักการประกันวินาศภัย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539), หน้า 28.

⁵¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 879 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบในเมื่อความวินาศภัย หรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญานั้น ได้เกิดขึ้นเพราะความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย.”

2.6.2 การจัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย

เมื่อได้กล่าวถึงความบอบช้ำอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไปแล้วนั้น หากมีวินาศภัยเกิดขึ้น ฝ่ายผู้เอาประกันภัยต้องจัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย กล่าวคือ เนื่องจากสัญญาประกันภัยได้ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้เอาประกันภัยที่จะต้องหลีกเลี่ยงความเสียหาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าหน้าที่ที่จะไม่กระทำการใดๆ อันเป็นความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้เอาประกันภัยจึงต้องกระทำการ ซึ่งบุคคลธรรมดาพึงกระทำในการที่จะป้องกันและปิดเป่าบรรเทาอันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินของตน⁵² หากกฎหมายไม่บัญญัติไว้เช่นนี้ ย่อมอาจทำให้ผู้รับประกันภัยปฏิเสธความรับผิดชอบได้ เนื่องจากบ้านที่เอาประกันอัคคีภัยไว้ยังไม่ได้เกิดอัคคีภัยตามสัญญา ซึ่งจะทำให้เกิดผลร้ายขึ้นได้โดยเจ้าของบ้านผู้เอาประกันภัยก็อาจจะไม่ยอมให้กระทำการในทำนองป้องกันเช่นนี้ เพราะถ้าปล่อยให้ไฟไหม้ ตนจะได้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าไปกระทำเพื่อป้องกันทรัพย์สินไว้มิให้ถูกไฟไหม้ กลับจะไม่ได้ค่าสินไหมทดแทน การมีบทบัญญัติไว้เช่นนี้ นอกจากจะทำให้ผู้เอาประกันภัยกล้ากระทำการอันสมควรเพื่อป้องกันวินาศภัยแล้ว ในด้านผู้รับประกันภัยก็น่าจะได้ประโยชน์เพราะแทนที่จะต้องเสียค่าสินไหมทดแทนสำหรับวินาศภัยทั้งหมด ก็จะต้องเสียเพียงค่าสินไหมทดแทนความบอบช้ำที่เกิดขึ้นเท่านั้น⁵³ และขอให้สังเกตว่าฝ่ายผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบเพียงเท่าที่เป็นการกระทำอันสมควรเท่านั้น ถ้าได้จัดการแก่ทรัพย์สินโดยไม่ชอบไม่สมควรแล้ว ผู้รับประกันภัยคงรับผิดชอบเพียงจำนวนที่สมควรเท่านั้น อย่างไรก็ตามสมควรต้องพิจารณาตามความคิดเห็นของวิญญูชนเป็นราย ๆ⁵⁴ ผู้เขียนจึงขอแยกอธิบายในส่วนของการป้องกันทรัพย์สินดังจะกล่าวต่อไป

1. การป้องกันทรัพย์สิน

เมื่อมีวินาศภัยเกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายผู้เอาประกันภัยย่อมต้องมีการรักษาทรัพย์สินหรือวัตถุที่เอาประกันภัยของตนให้คงอยู่รอดปลอดภัย วิธีการรักษาทรัพย์สินเช่นว่านี้คือ การป้องกันทรัพย์สิน กล่าวคือ เป็นกรณีที่ภัยใกล้จะถึงตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ หากใช่เป็นการบรรเทาความเสียหาย เพราะการบรรเทาความเสียหายเป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายจากภัยที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว⁵⁵ ดังนั้นการป้องกันทรัพย์สินจึงถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ผู้เอาประกันภัยย่อมต้องมีการรักษาทรัพย์สินของตนเองแน่แท้ ในเมื่อมีภัยใกล้จะถึงตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้และการที่ผู้เอาประกันภัยได้กระทำการใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายอันจะเกิดแก่ทรัพย์สินนั้นจึงเป็นการกระทำเพื่อผู้รับประกันภัยโดยแท้ จะพูดอีกทางหนึ่งก็คล้ายกับว่ากระทำโดยหน้าที่ศีลธรรม⁵⁶ ประเด็นปัญหาที่ปรากฏต่อไปคือว่า ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่จะต้องป้องกันรักษาทรัพย์สินนั้นเพียงใดหรือไม่ ผู้เขียนขออนุญาตจำแนกอธิบายดังนี้

⁵² ประมูล สุวรรณศร, เรื่องเดิม, หน้า 20.

⁵³ จำรัส เขมะจารุ, เรื่องเดิม, หน้า 137.

⁵⁴ จิตติ ดิงศกัทธิ, เรื่องเดิม, หน้า 94.

⁵⁵ ไกรลาศ เนียวกุล, หน้าที่ป้องกันทรัพย์สินและค่าป้องกันความเสียหาย, ใน <http://www.tiins.com/newweb/th/knowledge/knowledge-detail.php?ID=254>, (last visited 3 November 2014).

⁵⁶ ประมูล สุวรรณศร, เรื่องเดิม, หน้า 21.

1) หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการป้องกันทรัพย์สิน

ประเด็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการป้องกันทรัพย์สิน เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติในมาตรา 877 (2) ซึ่งมีได้มีการเขียนถึงหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษรกรณีจึงเกิดเป็นข้อถกเถียงกันขึ้นมา ทั้งนี้กณิศาสตร์ไทยได้มีความเห็นแตกต่างกันอยู่โดยแบ่งออกเป็นสองฝ่าย กล่าวคือ

(1) ความเห็นแรกเห็นว่า ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเมื่อเกิดวินาศภัย โดยต้องกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้วินาศภัยที่เกิดขึ้นแล้วก่อความเสียหายต่อทรัพย์สินที่เอาประกันภัยให้น้อยที่สุด หน้าที่ในเรื่องนี้จะต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับหน้าที่ในการบอกกล่าววินาศภัย ถ้าผู้เอาประกันภัยละเลยต้องรับผิดชอบในค่าเสียหาย หรือฝ่ายผู้รับประกันภัยอาจถือเป็นเหตุเลิกสัญญาได้ ผู้ที่เห็นตามนี้อาศัยหลักการวินิจฉัยข้อกฎหมายฝรั่งเศสของศาสตราจารย์ Mercei Planiol ที่อ้างว่าผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น อาศัยหลักกฎหมายในเรื่องนี้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223⁵⁷ ซึ่งสามารถจำแนกแยกย่อยออกไปได้สองทาง⁵⁸

ก. ความเห็นทางหนึ่ง ถือว่าผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติเมื่อเกิดภัยขึ้น โดยต้องให้ความปลอดภัยแก่วัตถุที่เอาประกันภัยให้มากที่สุดที่จะทำได้ คู่กับหน้าที่จะต้องบอกกล่าวถึงภัยที่เกิดขึ้น ถ้าละเว้นเสียก็อาจต้องใช้ค่าเสียหายหรือบอกเลิกสัญญา กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ป้องกันทรัพย์สินให้ปลอดภัย แต่จะถือเอาถึงกับว่าเป็นหนี้ของผู้เอาประกันภัยประการหนึ่งทีเดียวนั้น อาจไม่ลงรอยกับประมวลกฎหมายของเราได้ เพราะในลักษณะประกันภัยบัญญัติแต่เฉพาะหน้าที่ที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งความเสียหายแก่ผู้รับประกันภัยโดยไม่ชักช้าตามมาตรา 881 เท่านั้น

ข. ความเห็นทางสอง การที่ผู้เอาประกันภัยขัดขวางมิให้ผู้อื่นป้องกันภัยหรือจงใจปล่อยให้เกิดภัยเช่นเวลาไฟไหม้ควรจะพาหนีเพชวรพลอยเบาๆ คิดตัวไปด้วยก็ทำได้ แต่กลับจงใจทิ้งไว้ให้ไฟไหม้ถือเป็นการกระทำให้เกิดภัยขึ้นโดยทุจริต แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยได้ทำไปด้วยความตั้งใจจะให้ความเสียหายไปตกอยู่แก่ผู้รับประกันภัยโดยทุจริต ทุจริตที่ว่านี้อาจอนุมานได้จากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือจากการละเว้นเช่นไม่ใช้วิธีการอันพึงใช้ได้ตามสมควรที่จะดับไฟเสียแต่ต้น กล่าวคือ ถือเป็นการกระทำทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือของผู้รับประกันภัยแล้วก็ต้องด้วยบทบัญญัติในมาตรา 879 อยู่แล้ว แต่ที่จะถือเอาการละเว้นไม่ป้องกันภัยเป็นความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้น บางกรณีอาจปรับได้ไม่สนิท เพียงแต่ไม่กระทำตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหายตามมาตรา 877 (2) เห็นว่ายังเรียกไม่ได้ว่าเป็นความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเสมอไป ทั้งความประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดาที่ไม่ถึงกับเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้นไม่พอที่จะปลดเปลื้องความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

เมื่อนำความเห็นทั้งสองทางมาพิจารณาร่วมกัน ฉะนั้นจึงน่าจะอนุโลมเอาหน้าที่ของผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 223 มาใช้⁵⁹ จึงขอยกไว้กล่าวในหัวข้อถัดไป

⁵⁷ ไซยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า 95.

⁵⁸ จิตติ ดิงสภักดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 95.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96.

(2) อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ผู้เอาประกันภัยไม่มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติเพื่อบำบัดป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแม้แต่เพียงสมควรก็ตาม ฝ่ายนี้ให้เหตุผลว่า หลักกฎหมายตามมาตรา 233 นั้นเป็นกฎหมายในลักษณะหนี้ ซึ่งกฎหมายถือว่าเจ้าหนี้ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ (การไม่ชำระหนี้) มีส่วนผิดอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย ส่วนความเสียหายที่เกิดจากการละเลยในการช่วยบรรเทาผลร้าย ในปัญหานี้มิได้มีมูลเหตุเกี่ยวกับการชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้แต่อย่างใด⁶⁰

กล่าวโดยสรุป เมื่อกฎหมายมิได้มีการบัญญัติหน้าที่ป้องกันทรัพย์สินที่เอาประกันภัยของผู้เอาประกันภัยไว้อย่างชัดเจน แต่ได้บัญญัติถึงหน้าที่ของผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันวินาศภัย การที่กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัยต้องชำระค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เอาประกันภัยได้เข้าป้องกัน จึงเห็นได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยในอันจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 877 (2) เป็นหน้าที่ตามกฎหมายอย่างชัดเจน⁶¹ แต่หน้าที่รักษารหัสสินที่เอาประกันภัยของผู้เอาประกันภัยในข้อนี้เป็นหน้าที่ตามธรรมชาติของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินตามปกติ ซึ่งจะต้องดูแลรักษารหัสสินของตนเยี่ยงวิญญูชน (Common People) ตามปกติ⁶² โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ ฉะนั้นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในข้อนี้จึงเป็นหน้าที่โดยธรรม⁶³ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อเกิดภัยใกล้เคียงขึ้น ผู้รับประกันภัยก็ควรจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพราะฝ่ายผู้เอาประกันภัยได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันภัยไว้แล้วอันเป็นหน้าที่โดยธรรม หลักนี้ถือเป็นหลักมนุษยธรรม เมื่อผู้ที่พยายามป้องกันภัยที่ใกล้จะเกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ก็ควรได้รับค่าตอบแทน หากไม่บัญญัติไว้เช่นนี้ บุคคลผู้เอาประกันภัยย่อมจะไม่ป้องกันภัยเลย

2) ผู้เอาประกันภัยเพิกเฉยเสียไม่ป้องกันทรัพย์สิน

เมื่อกรณีเกิดวินาศภัยขึ้นแล้ว หากผู้เอาประกันภัยได้ทำการป้องกันทรัพย์สินเพื่อมิให้วินาศภัยเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้ คงจะไม่เกิดเป็นปัญหาขึ้น เพราะหากผู้เอาประกันภัยได้ทำการป้องกันทรัพย์สินอันเป็นหน้าที่โดยธรรมแล้ว หากมีความเสียหายอันเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้จากการได้ป้องกันทรัพย์สิน ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะผู้เอาประกันภัยได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัยแล้ว

แต่ในทางกลับกันอาจเกิดเป็นปัญหาขึ้นได้ ถ้าหากว่าเกิดวินาศภัยขึ้นแล้ว ผู้เอาประกันภัยเพิกเฉยเสียไม่ป้องกันทรัพย์สินอันเป็นหน้าที่โดยธรรม จนทำให้วินาศภัยเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยจะต้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือไม่ กรณีเช่นว่านี้

⁶⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, เรื่องเดิม, หน้า 245.

⁶¹ ประพันธ์ ทรัพย์แสง และคนอื่นๆ, เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายพาณิชย์ 2 หน่วยที่ 9-15, พิมพ์ครั้งที่ 1 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539), หน้า 221.

⁶² สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้เกี่ยวกับประกันภัย, หน้า 85.

⁶³ ประพันธ์ ทรัพย์แสง และคนอื่นๆ, เรื่องเดิม, หน้า 221.

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภักย์ มีความเห็นว่า น่าจะอนุโลมเอาหน้าที่ของผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223⁶⁴ มาใช้ ที่ต้องใช้มาตรา 223 นี้โดยอนุโลม ก็เพราะมาตรานี้เป็นบทบัญญัติในเรื่องค่าสินไหมทดแทนการผิคนัดไม่ชำระหนี้ แต่ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยไม่ใช่ค่าสินไหมทดแทนเพราะผิคนัด เป็นแต่การกะจำนวนให้รู้ว่่าหนี้ที่ผู้รับประกันภัยจะต้องใช้เมื่อมีภัยเกิดขึ้น ควรเป็นจำนวนเงินเท่าใด เป็นกรณีในชั้นปฏิบัติการชำระหนี้ไม่ใช่ชั้นผิคนัดไม่ชำระหนี้ดังในมาตรา 223 ตามมาตรา 223 นี้เป็นอันว่าผู้เอาประกันภัยไม่ปฏิบัติการอันสมควร เพื่อบำบัดป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแล้วก็ถือเป็นความผิคนัดของผู้เอาประกันภัยอันจะต้องลดค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับลงตามส่วนแห่งความผิคนัดของตน⁶⁵ ทั้งนี้ท่านอาจารย์บัญญัติ สุชีวะ ก็ได้มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าเกิดภัยขึ้น และผู้เอาประกันภัยละเลยมิได้จัดการบำบัดป้องกันบรรเทาความเสียหาย อาจต้องนำมาตรา 223 มาใช้บังคับโดยอนุโลม คือ ผู้รับประกันภัยมีสิทธิลดค่าสินไหมทดแทนลงไปได้เท่าที่เป็นความผิคนัดของผู้เอาประกันภัยในการละเลยนั้น⁶⁶ จึงเห็นได้ว่า ผู้รับประกันภัยจำต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพียงแต่จะต้องลดค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับลงตามส่วนแห่งความผิคนัดของตน ด้วย มิใช่ผู้รับประกันภัยไม่จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเลย เพราะการไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น จะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยได้ระบุไว้ว่าภัยใดอยู่ในข้อยกเว้นหากว่าความเสียหายอาจเกิดมีขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่เอาประกันภัย หรือกรณีที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์กระทำการโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามมาตรา 879 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. ผลของการป้องกันทรัพย์

เมื่อได้พิจารณาถึงกรณีของผู้เอาประกันภัยในการป้องกันทรัพย์ข้างต้นไปแล้วนั้น ย่อมสามารถทราบได้ว่าขอบเขตหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์ของผู้เอาประกันภัยมีมากน้อยเพียงไร ซึ่งหากเมื่อมีวินาศภัยเกิดขึ้นและผู้เอาประกันภัยได้ป้องกันทรัพย์อันเป็นหน้าที่โดยธรรมเพื่อให้รอดพ้นจากวินาศภัยนั้นแล้ว ไม่ว่าจะเกิดความเสียหายบุบสลายจากการป้องกันทรัพย์เช่นนั้นไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอยู่ ผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพราะผู้เอาประกันภัยได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัยดังกล่าวมาแล้ว แม้ว่าจะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการป้องกันทรัพย์จะ

⁶⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 บัญญัติว่า “ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิคนัดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซ้ ท่านว่าหนี้อันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไร

วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้แม้ทั้งที่ความผิคนัดของฝ่ายผู้เสียหายจะมีแต่เพียงละเลยไม่เตือนลูกหนี้ให้รู้ถึงอันตรายแห่งการเสียหายอันเป็นอย่างร้ายแรงผิคนัด ซึ่งลูกหนี้ไม่รู้หรือไม่อาจจะรู้ได้ หรือเพียงแต่ละเลยไม่บำบัดป้องกัน หรือบรรเทาความเสียหายนั้นด้วย.”

⁶⁵ จิตติ ดิงศภักย์, เรื่องเดิม, หน้า 96.

⁶⁶ บัญญัติ สุชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 34.

มิได้เป็นภัยที่ระบุนไว้ในสัญญา แต่ก็มีความเสียหายอันเนื่องมาจากภัยที่ไ้ระบุนไว้ในสัญญา อันถือได้ว่าเป็นภัยใกล้ชิดตามหลักสาเหตุใกล้ชิด(Proximate Cause) ผู้รับประกันภัยจึงหาพ้นความรับผิดชอบ

ในทางกลับกันหากวินาศภัยเกิดขึ้น แต่ผู้เอาประกันภัยเพิกเฉยเสียไม่ป้องกันทรัพย์สินเพื่อให้รอดพ้นจากวินาศภัย เพื่อขจัดข้อสงสัยว่าเมื่อได้เอาทรัพย์สินไปประกันภัยไว้แล้ว ผู้เอาประกันภัยจะต้องป้องกันดูแลรักษาทรัพย์สินนั้นหรือไม่ เช่น เอรารถยนต์ไปประกันภัยไว้แล้วไม่ดูแลรักษารถยนต์นั้นเลยปล่อยให้สภาพทรุดโทรม อันจะมีผลโดยตรงต่อการเกิดอุบัติเหตุง่ายกว่าปกติ แต่ก็ไม่ใช่เหตุที่จะอ้างว่าผู้เอาประกันภัยกระทำผิดหน้าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด แต่การที่ผู้เอาประกันภัยเห็นว่าจะเกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยอย่างแน่นอน เช่น เห็นไฟกำลังไหม้ลูกกลามอาจจะถึงบ้านของตนที่เอาประกันภัยไว้และผู้เอาประกันภัยอยู่ในวิสัยที่จะป้องกันหรือรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ได้ แต่เพิกเฉยเสีย ปล่อยให้บ้านถูกไฟไหม้ไปเช่นนี้ตามกฎหมายถือว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ตามมาตรา 223 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁶⁷ ซึ่งผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพียงแต่จะต้องลดค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับลงตามส่วนแห่งความผิดของผู้เอาประกันภัยด้วย มิใช่ผู้รับประกันภัยไม่จำเป็นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเลยเหมือนดังกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยได้ระบุไว้ว่าความเสียหายใดเกิดขึ้นจากภัยที่ได้อยู่ในข้อยกเว้นหรือความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์

2.6.3 แนวคำวินิจฉัยหลักสาเหตุใกล้ชิดของศาลไทย

เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้อย่างชัดเจน แต่หากพิจารณาบทบัญญัติตามมาตรา 877 (2) ย่อมสามารถทราบได้ว่าแท้ที่จริงแล้ว บทบัญญัตินี้กล่าวถึงนัยถึงความเสียหายในสาเหตุใกล้ชิด เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็ต้องมาพิจารณาหลักสาเหตุใกล้ชิดอย่างรอบคอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

ประการแรกต้องมีเหตุการณ์เกิดขึ้นดังระบุไว้ในสัญญานั้นเสียก่อน ตามมาตรา 867 (2) ที่ให้ระบุภัยใดที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง⁶⁸ เมื่อเกิดภัยตามที่ผู้รับประกันภัยรับเสี่ยงทำให้เกิดความเสียหายกับวัตถุที่เอาประกันภัยและความเสียหายที่เกิดกับวัตถุที่เอาประกันภัยนั้น เกิดจากภัยที่รับเสี่ยง กล่าวคือจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุ (ภัย) กับผล (ความเสียหาย)⁶⁹ ทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องประมาณเป็นเงินได้ อันเป็นผลของบทบัญญัติมาตรา 869 ที่จำกัดความหมายของวินาศภัยไว้ว่า ต้องเป็นความเสียหายที่ประมาณเป็นราคาเงินได้ ประการต่อมาต้องเป็นผลโดยตรงจากเหตุการณ์ที่ระบุไว้นั้น ถ้าหาก

⁶⁷ สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้เกี่ยวกับประกันภัย, หน้า 85.

⁶⁸ จิตติ ดิงสภักดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 82.

⁶⁹ สุดา วิสสุตพิชญ์, การใช้การตีความกฎหมาย (การตีความกฎหมายเอกชน : ประกันภัย), พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : กองทุนศาสตราจารย์ จิตติ ดิงสภักดิ์, 2552), หน้า 186, อ้างถึงใน ไชยยศ เหมะรัชตะ, ถ้อยคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556), หน้า 225.

วัตถุที่เอาประกนกันไว้ได้นั้นได้ถูกไฟไหม้เสียหายไปจริงย่อมไม่มีปัญหายุ่งยากอย่างไร แต่ถ้าได้เกิดไฟไหม้สิ่งอื่นใดขึ้นอันถือว่าเป็นไฟดังที่ระบุไว้ในสัญญาและไฟนั้นมีได้ไหม้ลามมาถึงวัตถุที่เอาประกนกัน แต่ก็ได้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกนด้วย เช่นนี้ มีปัญหาว่าจะถือเป็นวินาศภัยเกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกนกันตามสัญญาประกนวินาศภัยด้วยหรือไม่⁷⁰

ต้องได้ความว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากสาเหตุโดยตรง (Direct Consequence) เช่น รับประกนกันภัยอัคคีภัย ภัยที่เกิดขึ้น คือเพลิงไหม้ ทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกนกัน ถ้าเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในบริเวณข้างเคียง แต่เพลิงมิได้ลุกลามมาถึงวัตถุที่ประกนกัน หากแต่ความร้อนและควันไฟทำให้วัตถุที่เอาประกนกันได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่เกิดไหม้เกรียม หรือทำความเสียหายแก่สีที่ทาบานไว้ หรือทำให้กระจกแตก เป็นต้น กรณีนี้ถือได้ว่าความเสียหายเป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) จากเหตุการณ์ตามข้อสัญญา ถือมีสาเหตุมาจากเพลิงไหม้อันเป็นสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) เป็นผลทำให้วัตถุที่เอาประกนกันได้รับความเสียหายจากภัยที่ผู้รับประกนกันภัยรับเสี่ยงไว้ ผู้รับประกนกันภัยจึงต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับที่เจ้าหน้าที่ดับเพลิงฉีดน้ำเข้าไป เพื่อมิให้ไฟลุกลามเข้าไปทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน แม้เป็นความเสียหายจากน้ำที่ใช้ดับไฟ แต่เป็นผลโดยตรงมาจากไฟ ธรรมดาการประกนกันอัคคีภัยจึงให้ความคุ้มครอง⁷¹

หลักสาเหตุใกล้ชิดมาจากทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) ทฤษฎีนี้ถือว่าเหตุกับผลย่อมต้องเกี่ยวโยงกัน ถ้าหากไม่มีเหตุแล้วผลนั้นย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ ผลจะผิดปกติดังไร ไม่สำคัญและอาจมีเหตุหลายเหตุในผลอันเดียวกัน ถ้าความเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาที่เกิดจากเหตุอันใด ย่อมถือได้ว่าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากเหตุนั้น เรียกได้ว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ทำให้เกิดผลอันนั้นขึ้นได้⁷² และการพิจารณาว่าความเสียหายเกิดจากสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่นั้นเป็นปัญหาในทางปฏิบัติมาก เนื่องจากมีสาเหตุหลายสาเหตุมาบรรจบกัน ทำให้ความต่อเนื่องของเหตุการณ์ไม่ชัดเจน ดังนั้น จึงมักใช้คำพิพากษาของศาลเป็นแนวทางในการพิจารณาว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นสาเหตุใกล้ชิดหรือไม่⁷³ ผู้เขียนจึงขออนุญาตหยิบยกตัวอย่างแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ศาลไทยได้วินิจฉัยตามหลักสาเหตุใกล้ชิดดังจะกล่าวต่อไปนี้

ก่อนหมอน้ำระเบิด ได้มีการลุกไหม้ขึ้นรอบหมอน้ำก่อน โดยไฟได้ลุกลามไหม้ขึ้นที่สายน้ำมันหัวฉีด พอสายน้ำมันหัวฉีดขาดเพราะไฟไหม้ น้ำมันเตาจากถังที่แขวนอยู่จึงไหลพวยพุ่งออกมาเป็นจำนวนมาก ไฟจึงลุกลามไหม้รอบ ๆ หมอน้ำอย่างรุนแรง จนน้ำในหมอน้ำกลายเป็นไอน้ำขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะความร้อนจากเปลวไฟของน้ำมันเตา ประกอบกับไอน้ำที่เกิดขึ้นยังไม่ได้จ่ายไปใช้ตามส่วนต่าง ๆ ของ

⁷⁰ จิตติ ดิงศกัทธิย์, เรื่องเดิม, หน้า 84.

⁷¹ อำนวย สุขเวชช์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด, 2551), หน้า 85.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

⁷³ ศากล ธนสัตตยาวิบูล, เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการประกนกันภัย (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอดิสัน เพรส โพรดักส์ จำกัด, 2535), หน้า 65.

อุปกรณ์ หม้อน้ำจึงเกิดระเบิดขึ้น การระเบิดของหม้อน้ำเป็นผลโดยตรงจากไฟไหม้จากการที่เกิดเพลิงไหม้หาใช้หม้อน้ำเกิดระเบิดขึ้นเองโดยมิได้มีเพลิงไหม้⁷⁴ นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาอีกฉบับที่ยืนยันหลักสาเหตุใกล้ชิดได้เป็นอย่างดี ใจความว่า โจทก์ทำสัญญาประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลไว้กับบริษัทจำเลย ตาข้างซ้ายของโจทก์ถูกผงแกลบเข้าตาทำให้ตาบอด โจทก์ไปรักษาที่คลินิกแต่อาการไม่ดีขึ้น จึงไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลแต่ก็ไม่หาย ถือได้ว่าโจทก์ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายอันเกิดขึ้นโดยตรงจากอุบัติเหตุ และโดยเอกเทศจากเหตุอื่นทำให้ตาข้างซ้ายของโจทก์บอดสนิทไม่มีทางรักษาให้หายได้ โจทก์จึงได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลที่ทำไว้กับบริษัทจำเลย⁷⁵

ช่วงเวลาต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ได้เกิดเหตุการณ์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนในประเทศไทยคือ การเกิดแผ่นดินไหวในมหาสมุทรอินเดียใกล้กับเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย เป็นเหตุให้เปลือกโลกขยับตัวและเกิดคลื่นน้ำที่เรียกตามภาษาญี่ปุ่นว่า สึนามิ (“สึ” แปลว่า อ่าว และ “นามิ” แปลว่า คลื่นใต้น้ำ) ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งคลื่นน้ำทะเลนี้ทำให้เกิดความเสียหายนั้นมิสาเหตุมาจากแผ่นดินไหวซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลโดยตรงจากแผ่นดินไหว (ภัยที่รับประกันภัยไว้) แม้ความเสียหายจะเกิดจากน้ำทะเล (ภัยที่มิได้รับประกันภัยไว้) ก็ตาม ดังนั้น การรับประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนย่อมได้แก่การรับประกันภัยแผ่นดินไหว (Earthquake Insurance) มิใช่การรับประกันภัยความเสียหายจากน้ำ (Water Damage)⁷⁶ จะเห็นได้ว่าศาลไทยได้มีการวินิจฉัยโดยใช้หลักผลโดยตรง กล่าวคือ ถ้าหากไม่มีภัยเกิดขึ้นแล้ว ย่อมไม่อาจมีความเสียหายเกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นการอธิบายตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) โดยเริ่มต้นขึ้นจากเหตุ (ภัย) ไปหาผล (ความเสียหาย) ถ้าหากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้เป็นผลโดยตรงมาจากเหตุและได้ความว่าเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในลักษณะที่สำคัญนั้นเป็นภัยที่ระบุไว้ในสัญญา (Insured Peril) กรณีนี้ผู้รับประกันภัยจึงมีความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามความเสียหายที่เกิดขึ้น

ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลมาจากภัยที่รับเสี่ยง หลักในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลนั้น มีหลักกฎหมายอยู่ว่าในการพิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลนั้นกฎหมายคำนึงถึงเหตุอันใกล้ชิดที่ทำให้เกิดผลนั้น ๆ เท่านั้น⁷⁷ หลักสาเหตุใกล้ชิดจึงมีความสำคัญมากในการพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะอาจมีมากกว่าหนึ่งสาเหตุที่นำไปสู่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยจะต้องค้นหาสาเหตุใกล้ชิดที่สุดที่เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุที่เอาประกันภัยซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องและใกล้ชิดกันระหว่างสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งสาเหตุที่นำมาพิจารณาต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ไม่ไกลเกินไป (Not Remoteness) โดยพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นต้องมาจาก

⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 330/2519.

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5721/2538.

⁷⁶ อำนวย สุภเวชย์, เรื่องเดิม, หน้า 86-87.

⁷⁷ ถาวร ตันตราภรณ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 58.

เหตุการณ์อันเดียวกันต่อเนื่องมาจากจุดเริ่มต้นจนบังเกิดผลของความเสียหายนั้น โดยปราศจากการแทรกแซงของกำลังอื่นใดที่เกิดขึ้นใหม่อันไม่เกี่ยวเนื่องกับสาเหตุเดิม⁷⁸ ดังนั้น ถ้าเหตุอันใกล้ชิด (Proximate Cause) อันทำให้เสียหาย คือภัยที่ระบุนไว้ในสัญญาและความเสียหายเป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) จากภัยดังกล่าวแล้ว ย่อมเรียกว่าความเสียหายนั้นเกิดจากภัยที่รับเสี่ยงเช่นเดียวกัน⁷⁹

ในทางกลับกัน ถ้าหากว่าผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นมิใช่ผลโดยตรงมาจากเหตุหรือภัยที่ระบุนไว้ในสัญญา ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ตัวอย่างเช่นกรณีกรรมประกันภัยที่คุ้มครอง คือเพลิงไหม้หรือฟ้าผ่า แต่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเกิดความเสียหายเพราะหม้อน้ำระเบิดบนดาดฟ้าชั้น 4 เหตุที่ทำให้เกิดการระเบิดขึ้น มีสาเหตุมาจากสายลวดทองแดงได้รับความร้อนสูงเกินขนาดจนฉนวนที่หุ้มได้รับความร้อนจนไหม้เกรียมและละลาย ทำให้สายลวดทองแดงกระทบกันเกิดไฟฟ้าลัดวงจรขึ้น เป็นเหตุให้หม้อเตอรไฟฟ้าและเครื่องปั้มน้ำหยุดทำงาน จึงไม่มีน้ำไหลเข้าหม้อต้มน้ำในขณะเดียวกันน้ำร้อนที่อยู่ในหม้อน้ำก็จะไหลออกอย่างเดียว ความร้อนในหม้อน้ำจึงมีอุณหภูมิสูงขึ้นเรื่อย ๆ เกิดความดันและมีการขยายตัวของหม้อต้มน้ำร้อน ทำให้หม้อน้ำไม่อาจทนทานได้ จึงเกิดการระเบิดขึ้น ผลของการระเบิดทำให้ทรัพย์สินหลายอย่างต้องวินาศไป ดังนี้ ยังไม่พอพึงได้ว่าเกิดเพลิงไหม้อันผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามกรรมประกันภัย⁸⁰ จากข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว พึงได้ว่าไม่มีการลุกไหม้เป็นเปลวไฟ เพียงแต่สายลวดทองแดงเกรียมเพราะความร้อนจนละลายทำให้ลวดทองแดงไม่มีฉนวนกันจึงเกิดกระทบกันทำให้กระแสไฟฟ้าลัดวงจร เป็นเหตุให้หม้อน้ำระเบิด ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ายังไม่พอพึงได้ว่าเกิดเพลิงไหม้ขึ้น⁸¹ ส่งผลให้ผู้รับประกันภัยไม่มีความรับผิดชอบ เพราะความเสียหายจากการระเบิดที่เกิดขึ้นมิใช่ผลโดยตรงมาจากไฟไหม้ อันเป็นภัยที่ไ้ระบุนไว้ในสัญญา

หากว่ากรรมประกันภัยได้ระบุนข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้ อันถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภัยที่ไ้ระบุนยกเว้นไว้ในสัญญา เมื่อเป็นเช่นนั้นผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ไ้ระบุนยกเว้นไว้ ผู้รับประกันภัยจึงปฏิเสธความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยได้และการที่ผู้รับประกันภัยจะรับผิดชอบความเสียหายให้ เราย่อมสามารถรู้ได้แล้วว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลมาจากเหตุวินาศภัยที่รับเสี่ยงไว้ เพราะหลักถือว่าถ้าความเสียหายเป็นผลไกลกว่าเหตุแล้ว ผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ความเสียหายอีกอย่างหนึ่งที่ถือว่าผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบเหมือนกันคือความเสียหายที่เป็นผลภายหลังจากที่เกิดเหตุวินาศภัยแล้ว ดังกล่าวนี้อธิบายว่าไม่เป็นความเสียหายอันเรียกได้ว่าเกิดมาจากเหตุวินาศภัยนั้น เช่น เมื่อทรัพย์สินนั้นต้องวินาศภัยไปแล้ว มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่เขาอาจจะต้องย้ายสถานที่ ทำเล อาคารที่เขาอาศัยอยู่ไปไว้ที่อื่น ตลอดจนเขาต้องซื้อเช่า สถานที่ใหม่ ความเสียหายที่เขาต้องหยุดดำเนินการค้าชั่วคราว เป็นเหตุให้เขาต้องเสียผลกำไร

⁷⁸ อำนวย สุภเวชย์, เรื่องเดิม, หน้า 86.

⁷⁹ จิตติ ดิงศกัทธิย์, เรื่องเดิม, หน้า 84.

⁸⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 229/2520.

⁸¹ อำนวย สุภเวชย์, เรื่องเดิม, หน้า 85.

ตลอดจนขาดทุนไป ความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยไม่มีหน้าที่ต้องชดใช้ให้ เว้นแต่ จะมีการรับประกันภัย ในความเสียหายนี้ไว้อีกส่วนหนึ่งต่างหากซึ่งก็ได้เหมือนกัน ดังกล่าวนั้นเรียกว่า ความเสียหายสืบเนื่อง (Consequential Loss) หมายความว่า เป็นความเสียหายที่เป็นผลภายหลังจากเหตุวินาศภัยอันนั้น ซึ่งเขา สามารถที่จะเอาประกันในส่วนนี้ต่างหากอีกส่วนหนึ่งก็ได้⁸² ดังนั้น หากความเสียหายเกิดขึ้นมาจากภัยอัน เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยหรือความเสียหายเป็นผลที่ไกลกว่าเหตุหรือความเสียหายที่ เป็นผลภายหลังจากที่เกิดเหตุวินาศภัยแล้ว กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ผู้รับประกันภัยย่อมปฏิเสธความรับผิดชอบต่อ ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

กล่าวโดยสรุป จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคำวินิจฉัยหลักสาเหตุใกล้ชิดของศาลไทยแล้ว ศาลไทยมักจะหยิบยกเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลมาใช้ในการวินิจฉัยบรรดคดี โดยพิจารณา เสียก่อนว่าความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินหรือวัตถุที่ได้เอาประกันภัยดังกล่าวขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุหรือ ภัยใด จากนั้นจึงค่อยไปพิจารณาว่าสาเหตุหรือภัยที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นภัยที่ผู้รับประกันภัย ได้รับเสี่ยงไว้หรือไม่ หากว่าเป็นภัยที่รับเสี่ยงผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัย เพราะเนื่องจากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับเสี่ยง ซึ่งศาลไทยได้นำหลักการโดยตรงมาใช้ในการวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย อันเป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ทั้งนี้ในความเป็นจริงหรือในทางปฏิบัติอาจมีสาเหตุหรือภัย ร่วมกันที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น จึงต้องพิจารณาก่อนว่าสาเหตุหรือภัยใดอันมีลักษณะสำคัญที่ ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นตามหลักของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) แล้วจึงพิจารณาต่อ ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงมาจากสาเหตุหรือภัยที่รับเสี่ยงดังที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย หรือไม่ หากเป็นผลโดยตรงมาจากสาเหตุหรือภัยที่รับเสี่ยงแล้วผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบ แต่หากว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงมาจากสาเหตุหรือภัยที่เป็นข้อยกเว้นดังที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ประกันภัยแล้วผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบ

2.6.4 จำนวนค่าสินไหมทดแทน

เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้ผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอา ประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์สำหรับความสูญเสียนั้นเกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้เพราะ ได้จัดการ ตามสมควรเพื่อป้องกันวินาศภัยตามหลักสาเหตุใกล้ชิดเช่นนี้แล้ว เกิดปัญหาขึ้นมาว่าผู้รับประกันภัยจะมี ขอบเขตในความรับผิดชอบสำหรับจำนวนค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวขึ้นอย่างไร เมื่อผู้เอาประกันภัยและผู้รับ ประกันภัยได้ทำสัญญาประกันวินาศภัย โดยหลักแล้วการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงต้องเป็นไปตามที่ระบุ ไว้ในสัญญาประกันภัยอันเป็นสิ่งที่สำคัญและเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ทำการป้องกันเพื่อมิให้เกิด วินาศภัยขึ้นแล้วแต่เหตุที่เอาประกันภัยจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่เกินไปกว่าจำนวนเงินที่ได้กำหนดกันไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย ถ้าหากว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการป้องกันเพื่อมิให้เกิดวินาศภัยขึ้นแล้วแต่เหตุที่เอาประกันภัยมีจำนวนสูงไปกว่า

⁸² ถาวร ดันตราภรณ์, เรื่องเดิม, หน้า 60.

วงเงินประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยควรรับผิดชอบเฉพาะความเสียหายภายในวงเงินที่กำหนดกันไว้ใน
 กรมธรรม์เท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 877 วรรคท้าย⁸³ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ฉะนั้น หากเกิดกรณีค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้มีมากกว่าจำนวนเงินที่
 ได้ตกลงกันได้ตามกรมธรรม์ประกันภัย ผู้รับประกันภัยควรมีความรับผิดชอบเพียงจำนวนเงินที่ได้ตกลงกันได้
 ตามกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น

⁸³ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดค่าสินไหม
 ทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้.”

บทที่ 3

กฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ผ่านมา พอจะอธิบายได้ว่าแรกเริ่มเดิมทีนั้นทฤษฎีของความสัมพันธระหว่างเหตุและผลได้มีการนำมาปรับใช้แก่กฎหมายประกันภัยโดยเรียกหลักการดังกล่าวนี้ว่า หลักสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) ซึ่งการจะพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากสาเหตุหรือภัยใด ในอันที่ผู้รับประกันภัยจะมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายหรือไม่ ย่อมต้องนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาเป็นประการสำคัญ

หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยที่ไม่มีการโต้เถียงกันกล่าวคือ ถ้าหากว่าสาเหตุใกล้ชิด (Proximate Cause) อันทำให้เกิดความเสียหายคือภัยที่ได้รับไว้ในสัญญาและความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลโดยตรง (Direct Consequence) จากภัยเช่นว่านั้น ย่อมถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมาจากภัยที่รับเสี่ยง และบางครั้งอาจมีความเสียหายเกิดขึ้นเป็นผลมาจากหลาย ๆ สาเหตุ ในอันที่จะก่อให้เกิดความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้นไปอีก ทั้งนี้ตามกฎหมายประกันภัยของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้มีการนำเอาหลักสาเหตุใกล้ชิดมาประยุกต์ใช้เป็นหลักในการพิจารณา เพื่อให้ทราบอย่างแน่ชัดว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากสาเหตุใด อันเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการประกันภัย

3.1 กฎหมายของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อระบบกฎหมายด้านการประกันภัยเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยในอดีตที่ผ่านมาการเดินทางที่มีความสำคัญต่อระบบการขนส่งจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นการขนส่งทางทะเล เมื่อมีการขนส่งทางทะเลเกิดขึ้นแล้วย่อมเป็นที่แน่นอนว่าในช่วงระยะเวลาตลอดการเดินทางต้องมีความเสี่ยงที่ไม่อาจคาดคิดเกิดขึ้นได้เสมอ เรียกว่า ความเสี่ยงภัย (Risk of Peril) ตรงจุดนี้เองจึงต้องมีการประกันภัยทางทะเลเพื่อรองรับถึงความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตข้างหน้า หากว่าความเสียหายที่มีขึ้นได้เกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุหรือภัยที่รับประกันภัยไว้แล้วย่อมไม่มีความยุ่งยากและแน่นอนว่าผู้รับประกันภัยต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ถ้าความเสียหายที่มีขึ้นได้เกิดขึ้นจากสาเหตุหรือภัยหลาย ๆ ภัย ในกรณีดังกล่าวนี้ย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากและซับซ้อนในการเลือกว่าสาเหตุหรือภัยใดคือสาเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย นักกฎหมายประเทศอังกฤษจึงได้นำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาปรับใช้แก่กรณีที่เกิดขึ้น ถ้าหากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ตามกฎหมายประกันภัย ผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

3.1.1 ความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิด (The Meaning of Proximate Cause)

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Becker, Gray & Co. v. London Assurance Corporation (1918)*⁸⁴ ท่าน Lord Sumner ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้ในคำตัดสินว่า “สาเหตุใกล้ชิดคือ มิได้หมายความว่า เป็นสาเหตุสุดท้าย แต่คือสาเหตุที่มีประสิทธิภาพ สาเหตุเด่นชัด หรือสาเหตุที่แท้จริง”⁸⁵

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Leyland Shipping Co. v. Norwich Union Fire Ins. (1918)*⁸⁶ ท่าน Lord Shaw ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้ในคำตัดสินว่า “สาเหตุใกล้ชิด ย่อมเปรียบเสมือนลูกบิดในแถวหรือความเชื่อมโยงในสายสัมพันธ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่มีใช้เป็นแต่เพียงสายสัมพันธ์หากแต่เป็นหลักที่สำคัญ (Causation is not a chain but a net) โดยเป็นความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด”⁸⁷

ถ้าสาเหตุดังกล่าวอยู่ภายใต้ของความคุ้มครองความเสี่ยงภัย ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบความเสียหาย แต่ถ้าหากว่าสาเหตุดังกล่าวอยู่ภายใต้ของข้อยกเว้น ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบความเสียหาย ทั้งนี้ความเสียหายอาจจะเกิดร่วมกันเป็นผลของสาเหตุที่เกิดขึ้นเป็นลำดับ แต่สำหรับวัตถุประสงค์ของกฎหมายประกันภัย สาเหตุหนึ่งต้องเป็นสาเหตุโดยตรงหรือเป็นสาเหตุที่สำคัญ หลักการอันสำคัญถูกเรียกว่า สาเหตุใกล้ชิดอันมิใช่สาเหตุที่ห่างไกลออกไป (Causa Proxima Non Remota Spectatur)⁸⁸

ดังที่ปรากฏความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้ข้างต้น อันถือได้ว่าเป็นความกระจ่างชัดแจ้งจากคำอธิบายที่ปรากฏในคำตัดสินของศาลคอมมอนลอว์และเมื่อเวลาได้ล่วงเลยผ่านพ้นไป หลักสาเหตุใกล้ชิดดังกล่าวก็ได้ถูกนำไปบัญญัติไว้เป็นหลักกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดเป็นแนวทางในการพิจารณาบรรดาคดีต่าง ๆ ของศาลคอมมอนลอว์ในเวลาต่อมา ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไป

3.1.2 หลักกฎหมายของสาเหตุใกล้ชิด (Legal of Proximate Cause)

เมื่อกล่าวย้อนกลับ ไป สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของหลักสาเหตุใกล้ชิดอันเป็นสาระสำคัญ เรียกว่าหลักการทางกฎหมาย (Legal Maxim) มีใจความว่า “สาเหตุใกล้ชิดอันมิใช่สาเหตุที่ห่างไกลออกไป (Causa Proxima Non Remota Spectatur)” ซึ่งในเวลาต่อมาหลักสาเหตุใกล้ชิดได้ถูกนำไปกำหนดไว้ในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906

⁸⁴ Becker, Gray & Co. v. London Assurance Corporation (1918) A.C. 101.

⁸⁵ John Birds and Norma J. Hird, *Birds' Modern Insurance Law*, 5th ed. (London: Sweet & Maxwell, 2001), p. 230.

⁸⁶ Leyland Shipping Co. v. Norwich Union Fire Ins. (1918) A.C. 350.

⁸⁷ Parks Alex Leon, *The Law and Practice of Marine Insurance and Average*, 1st ed. (Centreville, Md: Cornell Maritime Press, 1987), p. 408.

⁸⁸ Raoul Conlinox, *The Law of Insurance*, 5th ed. (London: Sweet&Maxwell, 1984), p.79.

พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ.1906 (Marine Insurance Act 1906)

มาตรา 55 ความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบและความเสียหายที่ยกเว้นไว้⁸⁹

(1) ภายใต้บังคับแห่งเงื่อนไขของบทบัญญัตินี้ เว้นแต่กรมธรรม์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใดๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ภายใต้บังคับที่ได้กล่าวมานั้น ผู้รับประกันภัยจะไม่มี ความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใดๆ ซึ่งมีได้มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่รับประกันภัยไว้

(2) ในความเฉพาะเจาะจง

(a) ผู้รับประกันภัยไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใดๆ อันมีลักษณะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประพฤติดุคของผู้เอาประกันภัย เว้นแต่กรมธรรม์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ที่ยิ่งไปกว่านั้นความเสียหายจะมีได้ปรากฏขึ้นถ้ามิได้ (But For) มีการประพฤติดุคหรือความประมาทเลินเล่อทั้งของนายเรือหรือลูกเรือก็ตาม

(b) เว้นแต่กรมธรรม์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้รับประกันภัยตัวเรือหรือสินค้าย่อมไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากความล่าช้าถึงแม้ว่าความล่าช้าจะมีสาเหตุมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ก็ตาม

(c) เว้นแต่กรมธรรม์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้รับประกันภัยไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสื่อมสภาพในตัวเองอันเป็นปกติ, การรั่วไหลตามปกติ และรอยแตกหักความเสื่อมอันเป็นปกติหรือ

⁸⁹ Marine Insurance Act 1906, Section 55 “Included and Excluded Losses

(1) Subject to the provisions of this Act, and unless the policy otherwise provides, the insurer is liable for any loss proximately caused by a peril insured against, but subject as aforesaid, he is not liable for any loss which is not proximately caused by a peril insured against.

(2) In particular

(a) The insurer is not liable for any loss attributable to the wilful misconduct of the assured, but, unless the policy otherwise provides, he is liable for any loss proximately caused by a peril insured against, even though the loss would not have happened but for the misconduct or negligence of the master or crew;

(b) Unless the policy otherwise provides, the insurer on ship or goods is not liable for any loss proximately caused by delay, although the delay be caused by a peril insured against;

(c) Unless the policy otherwise provides, the insurer is not liable for ordinary wear and tear, ordinary leakage and breakage, inherent vice or nature of the subject-matter insured, or for any loss proximately caused by rats or vermin, or for any injury to machinery not proximately caused by maritime perils.”

เป็นธรรมชาติภายใต้ตัววัตถุที่ได้เอาประกันภัยไว้ หรือสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิด
เนื่องมาจากหนุหรือสัตว์ที่เป็นศัตรูพืชหรือสำหรับความเสียหายของเครื่องจักรที่มีสาเหตุใกล้ชิด
เนื่องมาจากภัยทางทะเล

3.1.3 แนวคำวินิจฉัยสาเหตุใกล้ชิด

เมื่อบทบัญญัติในมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (Marine Insurance 1906) ได้บัญญัติไว้ว่าผู้รับประกันภัยจะมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่จะไม่มีผลรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ซึ่งมีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ทั้งนี้ ศาลคอมมอนลอว์ประเทศอังกฤษได้นำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาประยุกต์ใช้ปรับเข้ากับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ (Chain of Events) ซึ่งสามารถแยกอธิบายออกเป็นหัวข้อย่อยได้ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. กรณีภัยที่เกิดขึ้นสุดท้ายเป็นภัยที่รับเสี่ยง⁹⁰

กรณีภัยที่เกิดขึ้นสุดท้ายเป็นภัยที่รับเสี่ยงย่อมถือได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้ อันไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาสืบหาถึงภัยก่อนหน้าภัยที่ทำประกันภัยไว้ (ภัยสุดท้าย) เว้นแต่ว่าภัยสุดท้ายได้เกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากภัยที่ได้ยกเว้นไว้

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Redman v. Wilson (1845)*⁹¹ เรือได้เกิดการรั่วขึ้นเพราะความประมาทในการขนสินค้าลงสู่ตัวเรือ ทำให้เรือต้องแล่นใกล้ฝั่งเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหาย ที่สุดท้ายปรากฏได้ว่าตัวเรือได้เกยตื้นจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ศาลได้ตัดสินว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากภัยทางทะเล (Perils of the Sea) ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหาย

2. กรณีภัยที่เกิดขึ้นก่อนภัยอื่นเป็นภัยที่รับเสี่ยง

ภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้มิใช่ภัยสุดท้าย แต่เป็นภัยก่อนหน้า อันจำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่าภัยสุดท้ายมีความเกี่ยวพันใกล้ชิดในทันทีหรือโดยการส่งผ่านไปในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์หรือไม่ ทั้งนี้เกี่ยวกับภัยก่อนหน้าว่าความเสียหายซึ่งเป็นผลของภัยสุดท้าย ถึงอย่างไรก็ตามภัยสุดท้ายก็เป็นผลของภัยก่อนหน้า ดังนั้นภัยก่อนหน้าอันเป็นภัยที่รับเสี่ยงภายในกรมธรรม์ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องจำแนกความแตกต่างระหว่าง 2 กรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้⁹²

⁹⁰ E.R. Hardy Ivamy, *General Principles of Insurance Law*, 4th ed. (London: Butterworths, 1979), p. 408.

⁹¹ *Redman v. Wilson (1845)* 14 M. & W. 476.

⁹² E.R. Hardy Ivamy, op.cit., p. 408.

1) กรณีไม่มีการขาดตอนในความต่อเนื่องของภัย⁹³

ไม่มีการขาดตอนในความต่อเนื่องจากภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้จนไปถึงภัยสุดท้าย แต่สาเหตุในลำดับจะต้องมีเหตุมีผลและความน่าจะเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้นได้จริง ผลนั้นจะต้องเกิดขึ้นโดยตรงและเป็นไปอย่างธรรมชาติในช่วงเวลาอันเป็นปกติของเหตุการณ์จากภัยที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ อันเป็นภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้ ถือได้ว่าเป็นภัยของความเสียหายภายในความหมายของกรมธรรม์ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหาย

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Etherington and Lancashire and Yorkshire Accident Insurance Co. (1909)*⁹⁴ อุบัติเหตุจากการตก ไม่ว่าจะเป็นการตกจากม้าหรือจากสิ่งอื่นและเกิดโรคตามมา ไม่ว่าจะเป็นด้วยสาเหตุจากการตกนั้นเองหรือเป็นลักษณะอาการของผู้เอาประกันภัยอันสืบเนื่องมาจากการตก และตายด้วยสาเหตุจากโรค ถือได้ว่าสาเหตุใกล้ชิดของการตานั้นเนื่องมาจากการตก

ในทำนองเดียวกันก็มีคดีที่เกิดขึ้นคล้ายคลึงกัน ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Fitton v. Accidental Death Insurance Co. (1864)*⁹⁵ การตายอันเนื่องมาจากการให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นในการผ่าตัดสำหรับอุบัติเหตุครั้งนี้ การตายถือได้ว่าเนื่องมาจากอุบัติเหตุ

ในกรณีดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องไม่มีการขาดตอนลง ในสายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล อันเป็นความต่อเนื่องของสาเหตุโดยตรงจากภัยไปสู่ความเสียหาย โดยมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดจากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง

2) กรณีมีการขาดตอนในความต่อเนื่องของภัย⁹⁶

ในทางกลับกัน ถ้าหากว่าภัยของความเสียหายได้ขาดตอนลงโดยภัยใหม่ที่ได้เข้ามาแทรกแซงซึ่งไม่มีเหตุมีผลหรือไม่มี ความน่าจะเป็นไปได้อันเป็นผลโดยตรงและเป็นไปตามธรรมชาติในช่วงเวลาปกติของเหตุการณ์จากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่เป็นภัยที่อิสระ ซึ่งเป็นภัยของความเสียหายที่อยู่ภายในความหมายของกรมธรรม์ที่มีได้รับประกันภัยไว้หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุแทรกแซง ถือได้ว่าความเสียหายมิได้เกิดขึ้นจากภัยที่รับเสี่ยง แต่เกิดจากเหตุแทรกแซง ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหาย

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *William France, Fenwick & Co. v. North of England Protecting and Indemnity Association (1917)*⁹⁷ เรือได้ทำประกันความคุ้มครองจากภัยสงคราม ต่อมาเรือได้ชนเข้ากับซากเรืออื่นที่ถูกเรือดำน้ำของศัตรูได้จมไว้ก่อนแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้รับความ

⁹³ E. R. Hardy Ivamy, Ibid., pp. 408-410.

⁹⁴ *Etherington and Lancashire and Yorkshire Accident Insurance Co. (1909)* 1 K.B. 591.

⁹⁵ *Fitton v. Accidental Death Insurance Co. (1864)* 17 C.B.N:S. 122.

⁹⁶ E.R. Hardy Ivamy, op.cit., pp. 411-413.

⁹⁷ *William France, Fenwick & Co. v. North of England Protecting and Indemnity Association (1917)* 2 K.B. 522.

คุ้มครองเพราะมิได้เกิดขึ้นจากภัยสงครามแต่เกิดขึ้นจากการชนอันเป็นภัยที่ถือได้ว่าเป็นเหตุแทรกแซงซึ่งไม่ได้รับประกันภัยไว้

3. กรณีภัยที่ยกเว้นเกิดขึ้นก่อนภัยที่รับเสี่ยง⁹⁸

ภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้เกิดขึ้นก่อนภัยที่รับประกันภัยไว้ ถือได้ว่าความเสียหายจะไม่ได้รับความคุ้มครองภายในความหมายของกรมธรรม์ ถ้าหากว่าภัยที่ยกเว้นไว้สามารถได้รับการพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย

ถ้าภัยที่รับประกันภัยไว้เป็นผลสืบเนื่องอันสมเหตุสมผลและน่าจะเป็นไปได้อันเป็นผลโดยตรงและเป็นธรรมชาติในช่วงเวลาปกติของเหตุการณ์จากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้และภัยที่ยกเว้นไว้เป็นสาเหตุของความเสียหายภายในความหมายของกรมธรรม์ เนื่องจากภัยต่อเนื่องเป็นลำดับไม่ได้ขาดตอนลงในความเกี่ยวพันกันของภัยและผล ระหว่างภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้และความเสียหาย

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Cornish v. Insurance Co. (1889)*⁹⁹ ชาวนาทั้งสายตาสั้นและหูหนวกได้พยายามที่จะข้ามทางรถไฟช่วงเวลากลางวันในเส้นทางหลัก ขณะเดียวกันกับที่รถไฟได้พุ่งเข้ามาทั้งที่เขาได้รับการเตือนแล้ว ซึ่งตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการได้รับบาดเจ็บและถ้าเขาถูกทำให้ถึงแก่ความตายโดยรถไฟ ความตายของเขาแม้จะมีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุ แต่เมื่อเป็นบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษย่อมถือได้ว่าเขาขาดความระมัดระวังเข้าไปเสี่ยงภัยเอง เมื่อความตายเป็นผลมาจากความประมาทอันเป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ซึ่งเกิดขึ้นก่อนอุบัติเหตุอันเป็นภัยที่ได้รับการประกันภัยไว้แล้ว ความตายที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นลำดับได้ขาดตอนลง เพราะภัยที่รับประกันภัยไว้เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นมาใหม่และเป็นอิสระ ความเกี่ยวพันกันของภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้เป็นเพียงแค่เหตุบังเอิญมิใช่เหตุตามปกติ ถือได้ว่าภัยที่รับประกันภัยไว้เป็นเหตุแทรกแซงเข้ามาใหม่จึงมิใช่เหตุตามปกติที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมได้รับความคุ้มครองเพราะเกิดขึ้นจากภัยที่แทรกแซงเข้ามาใหม่อันเป็นภัยที่รับเสี่ยงไว้

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Lawrence v. Accident Insurance Co. (1881)*¹⁰⁰ ความตายของบุคคลที่ตกลงมาจากขนาซาลารถไฟอันเนื่องมาจากอาการชักซึ่งเป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ และถูกทำให้ตายโดยรถไฟที่วิ่งผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นภัยที่รับประกันภัยไว้ ถือได้ว่าสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายมิใช่จากอาการชักแต่เกิดขึ้นจากรถไฟวิ่งทับ ความตายที่เกิดขึ้นจึงได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน

4. ภัยที่รับเสี่ยงไว้เกิดขึ้นก่อนภัยที่ยกเว้นไว้¹⁰¹

ภัยที่รับประกันภัยไว้เกิดขึ้นก่อนภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ ทำที่สุดทำให้เกิดความ

⁹⁸ E.R. Hardy Ivamy, op.cit., pp. 415-416.

⁹⁹ *Cornish v. Insurance Co. (1889)* 23 Q.B.D. 453.

¹⁰⁰ *Lawrence v. Accident Insurance Co. (1881)* 7 Q.B.D. 216.

¹⁰¹ E.R. Hardy Ivamy, op.cit., p. 417.

เสียหายอันเป็นความเสียหายภายในความหมายของกรรมธรรม์ ถ้าหากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ได้รับการพิจารณาให้เป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย

ถ้าหากว่าต้นเหตุในความเชื่อมโยงระหว่างภัยและความเสียหาย โดยภัยยกเว้นเป็นแค่เพียงตัวเชื่อมในสายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลอันเป็นผลสืบเนื่องที่สมเหตุสมผลและน่าจะเป็นไปได้ของภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ภัยที่ได้รับประกันภัยไว้คือสาเหตุของความเสียหายภายในความหมายของกรรมธรรม์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงได้รับความคุ้มครอง

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Fitton v. Accidental Death Insurance Co. (1864)*¹⁰² การเกิดโรคไส้เลื่อนอันมีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุของการตก ถือได้ว่าอุบัติเหตุจากการตกอันเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้มิได้ตกอยู่ภายในข้อยกเว้นของโรคไส้เลื่อน ความตายที่เกิดขึ้นจึงได้รับความคุ้มครองเพราะมีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุมิใช่เกิดจากรโรค

ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากว่าภัยยกเว้นเป็นสาเหตุใหม่และเป็นอิสระที่เข้ามาแทรกแซงระหว่างภัยที่รับประกันภัยไว้และความเสียหายที่เกิดขึ้น ถือได้ว่าภัยที่รับประกันภัยไว้เป็นเพียงเหตุบังเอิญมิใช่เหตุปกติ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้รับความคุ้มครอง

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Cawley v. National Employers' Accident and General Assurance Association, Ltd. (1885)*¹⁰³ เมื่อบุคคลมีร่างกายที่อ่อนแอจากอุบัติเหตุได้ถูกควมคามด้วยโรคซึ่งโรคไม่ได้มีความเกี่ยวข้องอย่างไรเลยกับอุบัติเหตุ นั้น ถือได้ว่าความตายนั้นเกิดขึ้นจากรโรคอันเป็นภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้จะถูกลำนำปรับใช้โดยทันที ผู้รับประกันภัยไม่ต้องมีความรับผิดชอบ

3.1.4 แนวคำวินิจฉัยสาเหตุร่วมกัน

ภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายในบางครั้งอาจมีภัยมากกว่า 1 ภัย หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าหากขาดภัยหนึ่งภัยใดไปความเสียหายก็อาจจะไม่เกิดขึ้น กล่าวคือ ภัยดังกล่าวนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเป็นลำดับต่อเนื่องแต่เป็นภัยร่วมกันในการดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น¹⁰⁴ เมื่อภัยของความเสียหายไม่สามารถแยกความแตกต่างหรือไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่าภัยใดเป็นภัยที่สำคัญและเด่นชัดเพียงพอที่จะถูกพิจารณาได้ว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย¹⁰⁵ ทั้งไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าภัยใดเกิดขึ้นก่อนหรือเกิดขึ้นตามมาของภัยในช่วงเวลานั้น หรือไม่ว่าจะมีภัยอื่นที่เป็นภัยหรือเป็นผลของภัยหรือไม่ ตลอดจนไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงเหตุแทรกแซงอย่างอิสระใด ๆ อีก¹⁰⁶

¹⁰² *Fitton v. Accidental Death Insurance Co. (supra)*, 17 C.B.N.S. 122.

¹⁰³ *Cawley v. National Employers' Accident and General Assurance Association, Ltd. (1885)* 1 T.L.R. 255.

¹⁰⁴ E.R. Hardy Ivamy, op.cit., p. 413.

¹⁰⁵ Parks Alex Leon, op.cit., p. 410.

¹⁰⁶ E.R. Hardy Ivamy, op.cit., p. 414.

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Reischer v. Borwick (1894)*¹⁰⁷ เรือโยงได้ทำประกันภัยไว้ โดยได้รับความคุ้มครองจาก “ความเสี่ยงของการชนและความเสียหายที่ได้รับจากการชนกับวัตถุใดก็ตาม” (ภัยที่รับเสี่ยง) แต่กรมธรรม์มิได้รวมถึงการประกันภัยทางทะเล (มิใช่ภัยที่รับเสี่ยง) เมื่อเรือโยงได้วิ่งไปชนกับวัตถุที่ขวางซึ่งก็พิจารณาได้ว่าก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น รวมไปถึงการถูกทำลายของฝาปิดเครื่องทำก๊าซให้เป็นของเหลวจนเปิดออกประมาณ 20 ตารางนิ้ว เรือโยงจึงเกิดการรั่วและจะทำให้เกิดอันตรายจากการที่น้ำได้ไหลเข้ามาในตัวเรือผ่านทางท่อและรอยร้าวในเครื่องทำก๊าซให้เป็นของเหลว เมื่อตัวท่อได้ถูกปิดจากด้านนอกในขณะที่เรือได้ถูกลากไปยังสถานที่ซ่อมแซม ตัวท่อที่ถูกปิดไว้ได้หลุดออกมาและทำให้น้ำไหลเข้าไปยังห้องเครื่องยนต์ผ่านทางท่อและรอยร้าวในเครื่องทำก๊าซให้เป็นของเหลว ส่งผลให้เรือได้จมลง ศาลได้ตัดสินว่าการชนถือเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย แม้ว่าการลากเรือผ่านน้ำคือสาเหตุร่วมกัน¹⁰⁸

ดังคำพิพากษาคดีตัวอย่างข้างต้นอาจถือได้ว่าเมื่อมีภัยที่ใกล้ชิด 2 ภัยเกิดขึ้นร่วมกัน หากมีภัยหนึ่งเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้แล้วย่อมเป็นการเพียงพอที่จะได้รับความคุ้มครองในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย

ในขณะเดียวกัน หากว่าภัยที่รับประกันภัยไว้เกิดขึ้นร่วมกันกับภัยที่ยกเว้นไว้และความเสียหายที่เป็นผลตามมาสามารถแยกความแตกต่างได้ ผู้รับประกันภัยจะมีความรับผิดชอบจากภัยที่รับประกันภัยไว้ แต่ถ้าหากว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถแยกความแตกต่างของภัยได้ ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบทั้งหมดยกเว้นแต่สัญญาประกันภัยที่ได้ทำกันไว้¹⁰⁹

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Wayne Tank and Pump Co. Ltd V. Employers' Liability Insurance Corporation Ltd. (1974)*¹¹⁰ โรงงาน Wayne Tank ได้เกิดไฟไหม้ขึ้นและได้ทำประกันภัยภายใต้กรมธรรม์ความรับผิดชอบทั่วไปซึ่งได้ระบุว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากความเสียหายอันมีเหตุมาจากธรรมชาติหรือสภาพของอุปกรณ์สินค้า สาเหตุของความเสียหายในคดีนี้มี 2 สาเหตุร่วมกัน ซึ่งสาเหตุหนึ่งของความเสียหายคือเกิดขึ้นจากความประมาทของลูกจ้าง (ภัยที่รับประกันภัยไว้) โดยที่ไม่มีอำนาจในการเปิดใช้เครื่องมือและปล่อยให้เปิดไว้ทั้งคืน และอีกสาเหตุหนึ่งของความเสียหายคือความผิดปกติจากธรรมชาติของอุปกรณ์สินค้า (ภัยที่ยกเว้นไว้) ศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินว่า สาเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย คือความผิดปกติทางธรรมชาติของเครื่องมือ ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น¹¹¹

¹⁰⁷ *Reischer v. Borwick (1894)* 2 Q.B. 548.

¹⁰⁸ *Parks Alex Leon, op.cit.*, p. 411.

¹⁰⁹ W.A. Dinsdale and D.C. McMurdie, *Element of Insurance*, 4th ed. (London: Pitman Publishing, 1971), pp. 98-99.

¹¹⁰ *Wayne Tank and Pump Co. Ltd v. Employers' Liability Insurance Corporation Ltd. (1974)* 1 Q.B. 57.

¹¹¹ *John Birds and Norma J. Hird*, , *op.cit.*, pp. 233-234.

3.2 กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีปัญหาเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในทางประกันภัยค่อนข้างมากเหมือนเช่นประเทศอังกฤษ ทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเข้ามามีส่วนสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้แก่การวินิจฉัยของศาลเพื่อวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในกรณีพิพาททางประกันภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ถ้าหากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากสาเหตุหรือภัยหลาย ๆ ชนิดที่เกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ (Chain of Event) จนก่อให้เกิดความยุ่งยากและซับซ้อนแก่การพิจารณาว่าสาเหตุหรือภัยใดเป็นสาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น จุดนี้เองทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดจะเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ศาลจะเป็นผู้หยิบยกทฤษฎีดังกล่าวมาวินิจฉัยควบคู่กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีไป ทั้งนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการเรียกทฤษฎีนี้ต่างออกไปจากประเทศอังกฤษ โดยมีการเรียกทฤษฎีนี้ว่าทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ (Efficient of Proximate Cause Doctrine)

3.2.1 ความหมายของหลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ (The Meaning of Efficient Proximate Cause)

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Lynn Gas and Electric Company v. Meriden Insurance Company* (1893)¹¹² ศาลได้ให้คำจำกัดความของสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการของสาเหตุที่มีประสิทธิภาพว่าเป็นตัวตั้งต้นในการเคลื่อนไหวอันเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่นำมาซึ่งผล โดยปราศจากเหตุแทรกแซงของแรงกำลังใดที่เข้ามาเริ่มและดำเนินการจากแหล่งกำเนิดใหม่และเป็นอิสระ¹¹³

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Burgess Farms v. New Hampshire Insurance Group*.¹¹⁴ ศาลได้อ้างว่าขึ้นอยู่กับข้อวินิจฉัยของมตรัฐอริโซนา ซึ่งได้มีการอธิบายสาเหตุใกล้ชิดไว้ว่าคือ สาเหตุในธรรมชาติ และมีการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องที่ไม่ขาดตอนลงจากสาเหตุอิสระที่เกิดขึ้นใหม่อื่นใด อันก่อให้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น และหากปราศจากสาเหตุนี้เหตุการณ์ทั้งหมดคงจะไม่เกิดขึ้นได้¹¹⁵

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Garvey v. State Farm Fire & Casulty Co.*¹¹⁶ ศาลได้ให้นิยามของสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ว่าหมายถึง “สาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือ” (Predominating Cause) ศาลมิได้กำหนดนิยามของคำว่า “อิทธิพลเหนือ” เอาไว้ โดยพยานุกรมได้ให้นิยามไว้ว่าหมายถึง “การมีพลังเหนือกว่า, มีอิทธิพลต่อ, อำนาจหรือตำแหน่ง” ทั้งนี้ได้มีคำแนะนำของคณะลูกขุนและผู้วิจารณ์ได้

¹¹² *Lynn Gas and Electric Company v. Meriden Insurance Company* (1893) 158 Mass. 570.

¹¹³ S. S. Huebner, Kenneth Black. JR, and Robert S. Cline, *Property and Liability Insurance* (New Jersey: Prentice-Hall, 1982), p.72.

¹¹⁴ *Burgess Farms v. New Hampshire Insurance Group* 702 P.2d 869 (Idaho Ct. App. 1985).

¹¹⁵ James M. Hoey and Erin E. Moran, “Current Issues in Concurrent Causation,” *Clausen Miller P.C.* (April 2005): 279.

¹¹⁶ *Garvey v. State Farm Fire & Casulty Co* 770 P.2d 704 (Cal.1989).

ให้นิยามของคำว่า “สาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือ” ว่าเป็น “สาเหตุที่มีความสำคัญมากที่สุด” (Most Important Cause) ซึ่งถือว่าเป็นคำจำกัดความที่ดีที่สุดของคำดังกล่าว¹¹⁷

ถ้าหากว่ามีภัยที่ได้รับประกันภัยไว้โดยเฉพาะเจาะจงเป็นตัวตั้งต้นของสาเหตุอื่นใด ในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับโดยไม่ขาดตอนลง (Unbroken Sequence) และมีความสัมพันธ์กันระหว่างการกระทำและความเสียหายสุดท้ายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นซึ่งได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยภัยที่ได้รับประกันภัยจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายทั้งหมด มันคือสาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือหรือมีประสิทธิภาพ (Efficient or Predominant Cause) ซึ่งเป็นตัวตั้งต้นของการเคลื่อนไหวในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ (Chain of Events) อันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นซึ่งจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดและไม่มีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาถึงการกระทำสุดท้าย (Last Act) ในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์เลย¹¹⁸

อนึ่ง ศาลคอมมอนลอว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการให้นิยามของหลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ (Efficient Proximate Cause) ค่อนข้างหลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมจากแนวคำวินิจฉัยของศาลแล้ว พอจะสรุปได้ว่าเป็นสาเหตุธรรมชาติที่เกิดขึ้นต่อเนื่องอย่างเป็นลำดับโดยไม่ขาดตอนลงจากสาเหตุอิสระอื่นใด หากปราศจากสาเหตุนี้เหตุการณ์ทั้งหมดคงจะไม่เกิดขึ้นได้ อันเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่นำมาซึ่งผลของความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ตัวตั้งต้นในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต้องเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือหรือมีประสิทธิภาพ (Predominant or Efficient Cause) จึงจะถูกพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย

3.2.2 หลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ (Efficient Proximate Cause)

เมื่อหลักสาเหตุใกล้ชิดได้เข้ามามีบทบาทต่อการพิจารณาชี้ขาดตัดสินคดีในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ทางประกันภัยของศาลคอมมอนลอว์ในประเทศสหรัฐอเมริกา มาช่วงระยะเวลาหนึ่งในอดีตแล้วนั้น ซึ่งภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้มีการบัญญัติหลักสาเหตุใกล้ชิดลงไว้ในพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (Marine Insurance 1906) ประเทศสหรัฐอเมริกาเองจึงได้มีการอนุวัติตามประเทศอังกฤษด้วยการบัญญัติหลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ลงไว้ในประมวลกฎหมายประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ. 1935 (California Code 1935) เช่นเดียวกัน เพื่อให้เป็นหลักการที่แน่นอนตายตัวและมีผลบังคับใช้แก่ผู้รับประกันภัยในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุทั้ง 2 สาเหตุ โดยมีทั้งสาเหตุที่ได้รับประกันภัยไว้และสาเหตุที่ได้รับการยกเว้นไว้

ประมวลกฎหมายประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ. 1935 (California Insurance Code 1935)

มาตรา 530 ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าจะมีภัยที่ไม่ได้ถูกพิจารณาโดยสัญญาว่าจะเป็นสาเหตุที่ห่างไกล

¹¹⁷ Scott G. Johnson, “The Efficient Proximate Cause Doctrine In California: Ten Years After Garvey,” *Journal of Insurance Coverage* 2 (Autumn 1999): 5.

¹¹⁸ James M. Hoey and Erin E. Moran, op.cit., p.279.

ของความเสียหายด้วยก็ตาม แต่ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นสาเหตุที่ห่างไกลเพียงเหตุเดียว¹¹⁹

มาตรา 532 ถ้าหากว่าได้กำหนดภัยใดเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างเฉพาะเจาะจงในสัญญาประกันภัยและมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยที่พิสูจน์ได้ว่า หากไม่มีภัยที่กำหนดยกเว้นไว้นั้น ความเสียหายก็คงจะไม่เกิดขึ้น(But For) ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการยกเว้นไว้ แม้ว่าสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นภัยซึ่งไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ก็ตาม¹²⁰

3.2.3 แนวคำวินิจฉัยสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้

นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ขอบเขตของการประกันภัยทางทะเลถือว่าเป็นที่มาของทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานเรียกว่า สาเหตุใกล้ชิด เป็นทฤษฎีที่ได้ถูกพัฒนาในหมู่ของผู้รับประกันภัยทางทะเลเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อผู้รับประกันภัยต่างได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยที่หลากหลายร่วมกัน แต่มีใช้ทั้งหมดที่กิจการเดินทะเลได้ถูกสัมผัส เพราะหลักการโดยทั่วไปสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการประกันอัคคีภัยและรูปแบบกรมธรรม์อื่นของการประกันภัยด้วย¹²¹ หากพิจารณาถึงความเสียหายโดยเฉพาะเจาะจงที่ได้ถูกโอนไปยังผู้รับประกันภัย บ่อยครั้งมักขึ้นอยู่กับปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) ในการถกเถียงกันถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลภายใต้เงื่อนไขของกรมธรรม์ประกันภัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับขอบเขตของความคุ้มครองถึงประเภทความแตกต่างที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งย่อมเป็นไปได้ว่าการเลือกพิจารณาในเรื่องลำดับความต่อเนื่องของเหตุการณ์ (Sequence of Events) และพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นจากมุมมองอันหลากหลายได้ดังนี้ ประการแรก การพิจารณาถึงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นก่อนและเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นภายหลัง ประการที่สอง การพิจารณาถึงผลลัพธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น และประการที่สาม การพิจารณาถึงพฤติกรรมของสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นตามมา¹²² ซึ่งสามารถแยกอธิบายสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ออกเป็นหัวข้อย่อยได้ดังจะกล่าวต่อไป

¹¹⁹ California Insurance Code 1935, Section 530 “An insurer is liable for a loss of which a peril insured against was the proximate cause, although a peril not contemplated by the contract may have been a remote cause of the loss; but he is not liable for a loss of which the peril insured against was only a remote cause.”

¹²⁰ “Section 532 If a peril is specially excepted in a contract of insurance and there is a loss which would not have occurred but for such peril, such loss is there by excepted even though the immediate cause of the loss was a peril which was not excepted.”

¹²¹ S. S. Huebner, Kenneth Black. JR, and Robert S. Cline, op.cit., p.73.

¹²² Robert E. Keeton and Alan I. Widiss, Insurance Law: A Guide to Fundamental Principles, Legal Doctrines, and Commercial Practices (St. Paul, Minn: West Pub, 1988), pp. 545-546.

1. กรณีที่ไม่นำหลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้มาพิจารณา

ศาลมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้กล่าวไว้ว่าการวิเคราะห์สาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ย่อมมีการบังคับใช้แก่ “ความเสียหายที่ถือได้ว่ามีสาเหตุมาจากการรวมเข้ากันของความเสี่ยงภัยที่ได้รับความคุ้มครองและได้รับการยกเว้นไว้โดยเฉพาะเจาะจง” แต่ไม่ได้หมายความว่า การวิเคราะห์สาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้จะมีการบังคับใช้แก่ทุกคดี ซึ่งการวิเคราะห์สาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้จะไม่ใช้บังคับแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุเดียว (Sole Cause) แม้ว่าจะมีคุณลักษณะที่หลากหลายก็ตาม¹²³

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Pieper v. Commercial Underwriters Insurance Co.*¹²⁴ ไม่มีการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์สาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ตามที่ผู้เอาประกันภัยได้เสนอ เนื่องจากสาเหตุไม่ได้มีความแตกต่างกันจากสาเหตุที่ได้รับการยกเว้นไว้ ประเด็นอยู่ที่ว่าได้รับความคุ้มครองต่อความเสียหายของผู้เอาประกันภัยที่เกิดขึ้นอันมีสาเหตุมาจากการลอบวางเพลิงสิ่งสะสมในทางศิลปะ แต่ได้รับการยกเว้นไว้ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นอันมีสาเหตุมาจากไฟไหม้ป่าโปร่ง (Brush Fire) ผู้เอาประกันภัยได้ให้การว่าสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้เกิดขึ้นมาจากการลอบวางเพลิง แต่ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาว่าความเสียหายเกิดขึ้นจากไฟไหม้ป่าโปร่งอันเป็นข้อจำกัดความรับผิดชอบจึงได้ปฏิเสธตามคำกล่าวอ้างของผู้เอาประกันภัย ศาลได้พบว่าไม่มีความแตกต่างของภัยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระและทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ศาลได้กล่าวว่ามีเพียงสาเหตุเดียวที่ทำให้เกิดไฟ โดยศาลได้ขยายความไว้ด้วยว่าไฟไหม้ป่าโปร่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการจุดติดไฟขึ้น ดังนั้น ย่อมไม่มีความเกี่ยวข้องกันว่าจะอะไรเป็นสาเหตุของไฟ¹²⁵

การวิเคราะห์สาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้จะนำมาประยุกต์ใช้ต่อเมื่อเป็นภัยที่แตกต่างกันและสามารถแบ่งแยกออกจากกันได้เป็นสองภัยหรือมากกว่านั้น ทั้งนี้แต่ละภัยเกิดขึ้นได้อย่างเป็นอิสระซึ่งกันและกันอันก่อให้เกิดความเสียหายในท้ายที่สุด แต่การวิเคราะห์สาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้จะไม่นำมาประยุกต์ใช้แก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุเดียว (Sole Cause) แม้ว่าสาเหตุจะประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่หลากหลายก็ตาม

เมื่อพิจารณาย้อนกลับไปอาจกล่าวได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีสาเหตุมาจากการรวมเข้ากันของความเสี่ยงภัยที่ได้รับความคุ้มครองและได้รับการยกเว้นไว้โดยเฉพาะเจาะจง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีภัยที่แตกต่างกันและสามารถแบ่งแยกออกจากกันได้เป็นสองภัยหรือมากกว่านั้น ซึ่งผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันมีสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ติดกันกับภัยที่ได้รับประกันภัยหรือได้รับความคุ้มครองไว้แต่ไม่รวมถึงผลสืบเนื่องทั้งหมด (Not for All The Consequences) อันมีแหล่งกำเนิดมาจากความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น

¹²³ Scott G. Johnson, op.cit., p.7.

¹²⁴ *Pieper v. Commercial Underwriters Insurance Co* 69 Cal. Rptr. 2d 551 (Cal. Ct. App. 1997).

¹²⁵ Scott G. Johnson, op.cit., p.8.

ตัวอย่าง ถ้าหากว่าไฟได้ทำลายชุมสายโทรศัพท์ (Telephone Exchange) และผู้ให้บริการเกิดความเสียหายจากสัญญาณเพราะเขาไม่สามารถใช้โทรศัพท์ได้ ซึ่งความเสียหายดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถได้รับการกลับคืนสภาพภายใต้กรรมธรรม์อรรถกถาของเขา กล่าวอีกตัวอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่าไฟได้ทำลายศูนย์กลางของโรงงานและเกิดการหยุดชะงักตามมาของการบริการโรงงานแข่งแข่งในกรีนเฮาส์ ดังกล่าวนี้นับถือว่าเป็นความเสียหายที่จ่ายได้ภายใต้กรรมธรรม์อรรถกถามาตรฐาน กล่าวต่อไปอีกตัวอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่าทรัพย์สินในทางการค้าได้ถูกทำลายลงโดยไฟ ซึ่งบริษัทประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบได้ กรรมธรรม์ แต่ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถได้รับการกลับคืนสภาพสำหรับความเสียหายในทางการค้าอันเป็นผลของการหยุดชะงักทางธุรกิจ¹²⁶

จากตัวอย่างข้างต้นทั้ง 3 ตัวอย่างภายใต้กรรมธรรม์อรรถกถา ไม่ว่าจะเป็นในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถใช้โทรศัพท์ได้หรือการหยุดชะงักตามมาของการบริการโรงงานแข่งแข่งในกรีนเฮาส์หรือความเสียหายในทางการค้าอันเป็นผลของการหยุดชะงักทางธุรกิจ ถือได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องทั้งหมด (All The Consequences) ที่ตามมาจากความสูญเสียหรือความเสียหายจากอรรถกถาภายใต้กรรมธรรม์อรรถกถาที่เกิดขึ้น ผลสืบเนื่องทั้งหมดนี้ไม่อยู่ภายใต้กรรมธรรม์อรรถกถา ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเป็นผลสืบเนื่องทั้งหมด

2. กรณีการพิจารณาความใกล้ชิดหรือความห่างไกล

หากมีภัยเกิดขึ้นอย่างน้อยสองภัยหรือมากกว่านั้น การจะพิจารณาว่าภัยใดเป็นที่มีสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ของความเสียหาย สิ่งหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาทอย่างมากคือ กฎของการประกันภัยที่ถือว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิด (Proximity) และมีใช้สาเหตุที่ห่างไกล (Not Remoteness) ของความเสียหาย จึงเป็นสิ่งที่ได้รับการพิจารณาว่าได้รับการกลับคืนสภาพภายใต้กรรมธรรม์และความเสียหายต้องมีสาเหตุใกล้ชิดมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ถ้าหากว่าสาเหตุที่มีประสิทธิภาพมีความใกล้ชิดติดกันกับความเสียหายที่แท้จริงแล้วเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด¹²⁷

บางครั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจถูกพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมได้รับความคุ้มครอง ในทางกลับกัน ถ้าหากว่าสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ (Chain of Event) ได้ถูกแทรกแซง (Intervention) ด้วยสาเหตุอิสระหรือสาเหตุใหม่จนทำให้ขาดตอนลงในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากภัยแรกเริ่มที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุของเหตุการณ์อาจจะกลายเป็นความห่างไกลที่อาจถูกพิจารณาได้¹²⁸

¹²⁶ S. S. Huebner, Kenneth Black. JR, and Robert S. Cline, op.cit., p.72.

¹²⁷ Peter Nash Swisher, *Insurance Causation Issues: The Legacy of Bird v. St. Paul Fire & Marine Ins. Co.*, at <http://scholarship.richmond.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=law-faculty-publications>, (last visited 19 June 2015).

¹²⁸ S. S. Huebner, Kenneth Black. JR, and Robert S. Cline, op.cit., p.74.

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Bird v. St. Paul Fire & Marine Insurance Co.*¹²⁹ เป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของเรือซึ่งได้ทำประกันภัยไว้ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลและประกันอัคคีภัยโดยบริษัทประกันภัย St. Paul ในคำขึ้นของวันที่ 30 ก.ค. พ.ศ. 2459 ได้เกิดไฟไหม้พุ่งพล่านออกมาโดยไม่ทราบสาเหตุจากบางส่วนภายใต้ตู้บรรทุกสินค้าในลานท่าจอดเรือนิวยอร์ก ตู้บรรทุกสินค้าเต็มไปด้วยวัตถุระเบิดที่สามารถระเบิดได้และภายหลังจากที่ไฟได้เผาไหม้ประมาณ 30 นาที ส่วนประกอบในตู้บรรทุกสินค้าได้เกิดการระเบิดขึ้น สาเหตุของการระเบิดทำให้เกิดไฟขึ้นอีกครั้งซึ่งก่อให้เกิดการระเบิดขนาดใหญ่ของวัตถุระเบิดที่ถูกเก็บบรรจุอยู่ภายในระวางเรือ สาเหตุของการระเบิดครั้งสุดท้ายทำให้เกิดการสันตะเหือนในอากาศ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เรือของโจทก์ที่ห่างออกไป 1000 ฟุต ประเมินความเสียหายได้ 675 ดอลลาร์ โดยมีไฟไหม้มาถึงเรือ ความเสียหายเกิดขึ้นมาจากสาเหตุสันตะเหือนเพียงอย่างเดียวจากการระเบิดครั้งที่ 2 ผู้พิพากษา Cardozo ได้ตัดสินว่าความเสียหายของเรือประกอบไปด้วยความเสียหายจากการสันตะเหือนและการสันตะเหือนนี้ไม่มีไฟเกิดขึ้น ทั้งไม่มีผลต่อเนื่องโดยทันทีจากไฟ ความเสียหายของเรือที่ได้ทำประกันอัคคีภัยไว้ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง¹³⁰

โดยผู้พิพากษา Cardozo ได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญถึงประเด็นของสาเหตุใกล้ชิดต่อไปอีกด้วยว่า พวกเราต้องนำตนเองเข้าไปยังบทบาทของผู้เป็นเจ้าของเรือที่ได้รับความเสียหายจากการสันตะเหือนของการระเบิดที่ห่างไกลออกไปเป็นไมล์ ซึ่งมีบางสิ่งที่ทำจากแก้วและใช้เป็นเครื่องครัวของเขาต้องร่วงหล่นและแตกหัก ซึ่งอาจจะไม่เคยเกิดขึ้นแก่ตัวเขาเองแต่ภายในความหมายของกรมธรรม์ประกันภัยเขาได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากไฟไหม้ เขาย่อมมีความคาดหวังว่าจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนอย่างแน่นอน ถ้าหากว่าไฟได้ไหม้มาถึงสิ่งที่เขาได้เอาประกันภัยไว้ แต่มีความแตกต่างของคดีที่แสดงออกในตัวเอง เมื่อไฟในช่วงเวลาทั้งหมดนั้นมีความห่างไกล(Remoteness) กล่าวคือ ไม่มีความเสี่ยงภัยอันเป็นภัยโดยตรงและความเสี่ยงภัยเป็นภัยโดยอ้อมเพียงผ่านการปรากฏเงื่อนไขพิเศษ ทั้งมีการแทรกแซงและเป็นอิสระของกำลังมหาศาลในการทำลาย¹³¹

กล่าวได้โดยสรุปว่า ไฟต้องมาถึงสิ่งที่เอาประกันภัยไว้หรืออยู่ในความหมายการใกล้ชิดของความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อม ทั้งนี้สาเหตุใกล้ชิดภายในข้อพิพาท ความคุ้มครองของการประกันภัยควรจะขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของบุคคลที่เข้าทำสัญญาและควรจะได้รับพิจารณาตามความคาดหวังอย่างสมเหตุสมผล (Reasonable Expectations) ของคู่สัญญาในการทำสัญญาด้วย

3. กรณีการพิจารณาความมีอิทธิพลเหนือหรือมีประสิทธิภาพ

ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนมากให้ความสำคัญกับหลักนี้เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่ศาลได้หยิบยกหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการพิจารณาอยู่บ่อยครั้งโดยศาลเห็นด้วยกับกฎสาเหตุใกล้ชิดที่มีอิทธิพลเหนือหรือมีประสิทธิภาพ (Efficient or Dominant Proximate Cause Rule) กล่าวคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะได้รับความคุ้มครอง ถ้าหากว่าความเสี่ยงภัยของความเสียหายที่เกิดขึ้น

¹²⁹ Bird v. St. Paul Fire & Marine Insurance Co 120 N.E. 86 (N.Y. 1918).

¹³⁰ Peter Nash Swisher, op. cit.

¹³¹ S. S. Huebner, Kenneth Black, JR, and Robert S. Cline, op.cit., pp.74-75.

เป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ในกรมธรรม์เป็นตัวตั้งต้นการเคลื่อนไหวในความต่อเนื่องเป็นลำดับที่ไม่ขาดตอนลง อันถือได้ว่าเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นในท้ายที่สุด แม้ว่าสาเหตุสุดท้ายเป็นสาเหตุทันทีทันใดในสายสัมพันธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลนั้นจะเป็นสาเหตุที่ได้รับการยกเว้นไว้ก็ตาม¹³²

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Safeco Insurance Co. v. Hirschmann*¹³³ สมและฝนเป็นสาเหตุทำให้เกิดดินโคลนถล่ม ส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างกว้างของผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยทรัพย์สิน ศาลตัดสินว่าได้รับความคุ้มครอง แม้ว่าความเสียหายจากดินโคลนถล่มจะได้รับการยกเว้นไว้ภายใต้กรมธรรม์ก็ตาม เพราะ ภัยที่ได้รับประกันภัยไว้โดยเฉพาะเจาะจงเป็นตัวตั้งต้นของสาเหตุอื่นในการเคลื่อนไหวซึ่งมีความต่อเนื่องเป็นลำดับที่ไม่ขาดตอนลงและความเชื่อมโยงกันระหว่างการกระทำและความเสียหายสุดท้าย ก่อให้เกิดผลสำหรับการได้รับกลับคืนสภาพ โดยภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ย่อมได้รับการพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายทั้งหมด¹³⁴

ภัยจากลมและฝนถือได้ว่าเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือหรือมีประสิทธิภาพ เมื่อเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดย่อมได้รับความคุ้มครอง แม้ว่าภัยจากดินโคลนถล่มจะเป็นภัยสุดท้ายที่ได้รับการยกเว้นไว้ตามกรมธรรม์ประกันภัยก็ตาม ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง

ในขณะเดียวกันได้มีการยืนยันหลักสาเหตุใกล้ชิดที่มีอิทธิพลเหนือไว้อย่างชัดเจนในคำสั่งที่ 2306 ของ The Judicial Council of California Civil Jury ใจความว่า “คุณคงเคยได้ยินว่า พยานหลักฐานที่ถูกเรียกร้องต่อความเสียหายว่าเป็นสาเหตุที่เข้ามารวมกัน(Combination)ของความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครองและได้รับการยกเว้นไว้ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย เมื่อความเสียหายมีสาเหตุมาจากการเข้ามารวมกันของความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครองและได้รับการยกเว้นไว้ โดยความเสียหายย่อมได้รับความคุ้มครองไว้ ถ้าหากว่าเป็นสาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือหรือมีความสำคัญที่สุด (Most Important or Predominant Cause) เป็นความเสียหายที่ได้รับการประกันภัยไว้”¹³⁵

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Brown et al v. St. Nicholas Insurance Company*¹³⁶ กรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลที่ได้ถูกจัดทำขึ้นสำหรับเรือที่วิ่งในคลองและมีเงื่อนไขว่าความคุ้มครองย่อมสิ้นสุดลง ถ้าหากว่าเรือได้ถูกกักหรือถูกกีดขวางจากน้ำแข็งหรือปิดการเดินเรือจากการยุติการเดินทาง เมื่อลมพายุทำให้เรือถูกแยกออกจากเรือโยงลากจูงและถูกพลัดดันให้ขึ้นฝั่งจนทำให้เกยฝั่งที่เป็นก้อนน้ำแข็ง ถ้าหากเรือยังคงแช่แข็งอยู่นั้นกระทั่งละลายลง เมื่อลมและน้ำแข็งซึ่งได้บังคับทำให้เรือลัดค้ำกล่าวไปอยู่เหนือเรือลำ

¹³² Peter Nash Swisher, op. cit.

¹³³ *Safeco Insurance Co. v. Hirschmann* 760 P.2d 969 (Wash. Ct. App. 1988).

¹³⁴ Peter Nash Swisher, op. cit.

¹³⁵ James M. Hoey and Erin E. Moran, op.cit., p. 280.

¹³⁶ *Brown et al v. St. Nicholas Insurance Company* 61 N.Y. 332 (1874).

อื่นอีกจนทำให้เรือทั้งสองลำต้องจมลงและสินค้าย่อมได้รับความเสียหาย บริษัทถือได้ว่าย่อมมีความรับผิดชอบอยู่บนทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายเนื่องมาจากลมพายุมีน้ำหนัก¹³⁷

กรรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลมีข้อยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่เรือได้ถูกกักหรือถูกกีดขวางจากน้ำแข็งหรือปิดการเดินเรือจากการยุติการเดินทาง ท้ายที่สุดศาลได้ตัดสินว่าสาเหตุที่มีอิทธิพลเหนือหรือมีประสิทธิภาพที่ก่อให้เกิดความเสียหายคือภัยจากลมพายุมีน้ำหนัก เมื่อลมพายุเป็นภัยทางทะเลที่ได้รับประกันภัยไว้ตามกรรมธรรม์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมได้รับความคุ้มครอง บริษัทผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบตามทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากลมพายุ

ในทางกลับกัน ถ้าพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นมาจากภัยที่ได้รับเป็นข้อยกเว้นไว้ กล่าวคือ หากไม่มีภัยที่ได้รับเป็นข้อยกเว้นไว้ ความเสียหายคงจะไม่เกิดขึ้นตามหลัก (But For) ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

ตัวอย่าง ความเสียหายจากภัยระเบิด อันถือได้ว่าเป็นข้อยกเว้นความคุ้มครองในกรรมธรรม์ประกันภัย ข้อเท็จจริงปรากฏว่า การระเบิดทำให้เกิดประกายไฟและไฟได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ความเสียหายเกิดมาจากไฟคือภัยที่ไม่ได้ระบุยกเว้นไว้ แต่เนื่องจากว่าไฟเกิดขึ้นมาจากการระเบิด ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง¹³⁸

เมื่อกำหนดไว้ว่าภัยจากการระเบิดเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างเฉพาะเจาะจงในสัญญาประกันภัยและมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยที่พิสูจน์ได้ว่า หากไม่มีภัยจากการระเบิดที่ได้กำหนดยกเว้นไว้นั้น ความเสียหายก็คงจะไม่เกิดขึ้นตามหลัก (But For) ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการยกเว้นไว้ แม้ว่าภัยจากไฟจะเป็นสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นจะเป็นภัยที่ไม่ได้กำหนดยกเว้นไว้ด้วยก็ตาม ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

3.2.4 แนวคำวินิจฉัยสาเหตุร่วมกัน

ทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้ (Efficient Proximate Cause Doctrine) และทฤษฎีสาเหตุร่วมกัน (Concurrent Cause Doctrine) ไม่ได้มีความพิเศษซึ่งกันและกัน แต่จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัจจัยที่แตกต่างกันออกไป ทฤษฎีสาเหตุร่วมกันนำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีสาเหตุเข้ามาร่วมอย่างเป็นอิสระต่อกัน (Independent) แต่ทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้นำมาประยุกต์ใช้เมื่อมีภัยที่ไม่อิสระต่อกัน (Dependent) ทั้งนี้จะเป็นสาเหตุอิสระต่อกันเมื่อสาเหตุเหล่านั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกัน เช่น การเกิดแผ่นดินไหวและการเกิดฟ้าผ่า (Earthquake and Lightning) หรือการเกิดลมพายุและการผุของไม้ (Windstorm and Wood Rot) ในขณะที่เดียวกันจะเป็นสาเหตุไม่อิสระต่อกันเมื่อมีภัยอย่างหนึ่งก่อให้เกิดขึ้นหรือเป็นตัวตั้งต้นในการเคลื่อนไหวยังเป็นลำดับ เช่น การเกิดแผ่นดินไหวซึ่งทำให้ท่อแก๊สแตกหักและทำให้เกิดไฟไหม้ขึ้น (Earthquake which breaks a gas main that starts a fire)¹³⁹

¹³⁷ S. S. Huebner, Kenneth Black, JR, and Robert S. Cline, op.cit., pp.73-74.

¹³⁸ สุคา วิสฤตพิชญ์, เรื่องเดิม, หน้า 39.

¹³⁹ James M. Hoey and Erin E. Moran, op.cit., p. 282.

1. สาเหตุร่วมกันแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทาง¹⁴⁰

ศาลแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้แยกวิธีการที่แตกต่างออกเป็น 3 แนวทางตามข้อพิพาทของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลในทางประกันภัยที่มีความเกี่ยวข้องกับสาเหตุที่เข้าร่วมกัน

1) แนวทางที่ 1

บางศาลได้มีการประยุกต์ใช้วิธีการแบบดั้งเดิมซึ่งมีการจำกัดความคุ้มครองในสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกันมากที่สุด ภายใต้วิธีการแบบดั้งเดิม ถ้าหากว่าสาเหตุที่ได้รับความคุ้มครองเข้าร่วมกับสาเหตุที่ได้รับการยกเว้นไว้และก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ในกรณีเช่นนี้ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องภายใต้กรมธรรม์ เพราะผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ อันมีสาเหตุมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ นับว่าเป็นข้อเสียของวิธีการดั้งเดิม อย่างไรก็ตามผู้เอาประกันภัยต้องมีความคาดหวังอย่างสมเหตุสมผลของความคุ้มครอง แม้ว่าภายใต้การรับประกันภัยพื้นฐานในท้องตลาดทั่วไปซึ่งสามารถยกเลิกหรือจำกัดได้อย่างง่ายดายก็ตาม

2) แนวทางที่ 2

บางศาลได้เลือกใช้วิธีการที่เรียกว่าแคลิฟอร์เนีย เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นโดยมีการเข้าร่วมกันของความเสียหายที่ได้รับการยกเว้นไว้และได้รับการยกเว้นไว้ ผู้รับประกันภัยจะมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายทั้งหมด เพราะมีหนึ่งความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครองไว้เป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย ข้อดีของวิธีการแคลิฟอร์เนีย สำหรับผู้เอาประกันภัยที่ถือกรมธรรม์ เมื่อมีหลายสาเหตุเข้าร่วมกันและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย สาเหตุที่เด่นชัดหรือมีอิทธิพลเหนือ (Dominant or Predominant) ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมา คงมีแค่เพียงสาเหตุใกล้ชิดที่เพียงพอ (Sufficient) เท่านั้น ส่วนข้อเสียของวิธีการแคลิฟอร์เนีย สำหรับผู้รับประกันภัยเป็นที่แน่นอนว่าไม่มีความตั้งใจต่อเงื่อนไขซึ่งมีความคุ้มครองอย่างกว้างภายใต้กรมธรรม์อย่างไม่น่าแปลกใจ ทั้งนี้มีจำนวนของผู้ให้ข้อเสนอแนะในวารสารการประกันภัยที่มักจะโจมตีวิธีการแคลิฟอร์เนีย อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาแคลิฟอร์เนียภายใต้การนำของผู้พิพากษา Malcolm Lucas ได้กำหนดวิธีการที่เกี่ยวกับสัญญาถึงข้อพิพาทความคุ้มครองในทางประกันภัยโดยปฏิเสธวิธีการแคลิฟอร์เนียในการเห็นด้วยกับการบังคับใช้สาเหตุที่เด่นชัดหรือที่มีอิทธิพลเหนือในความเชื่อมโยงอันเกี่ยวข้องกับประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกัน

3) แนวทางที่ 3

นับว่าเป็นวิธีการที่เป็นไปได้และมีเหตุผลดีที่สุดสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกันโดยมีเหตุผลทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายผู้รับประกันภัยที่เกี่ยวกับสัญญาว่าด้วยสิทธิและหนี้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยต้องมีความคาดหวังอย่างสมเหตุสมผล (Reasonable Expectation) ของความคุ้มครองโดยบังคับใช้การค้นหาความคุ้มครองถึงสาเหตุที่เด่นชัดหรือมีอิทธิพลเหนือ (Dominant or Predominant) ในข้อโต้แย้งของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกัน ภายใต้จุดร่วมพื้นฐาน (Middle Ground) ของวิธีการความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกัน ซึ่งเป็นกฎที่มีอยู่โดยทั่วไปในเขตอำนาจศาลส่วนใหญ่ ถ้าหากว่ามีการคงอยู่ของสาเหตุร่วมกันที่เข้าร่วมและถ้าหากว่าสาเหตุที่เด่นชัดหรือมีอิทธิพลเหนือ

¹⁴⁰ Peter Nash Swisher, op. cit.

(Dominant or Predominant) เป็นภัยที่ได้รับความคุ้มครอง ความคุ้มครองจะยังคงอยู่สำหรับความเสียหายทั้งหมด ถึงแม้ว่าสาเหตุร่วมกันอื่น ๆ มิได้รับความคุ้มครองภายใต้กรมธรรม์ก็ตาม

สาเหตุร่วมกันจากทั้งหมด 3 แนวทาง มีเพียงแนวทางที่ 3 อันจะถือได้ว่าเป็นวิธีการที่มีเหตุมีผลและถูกต้องมากที่สุด โดยบังคับใช้สาเหตุที่เด่นชัดหรือมีอิทธิพลเหนือ ในการค้นหาสาเหตุที่เข้ามาร่วมจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นและถ้าหากว่าสาเหตุที่เด่นชัดหรือมีอิทธิพลเหนือดังกล่าวนี้เป็นภัยที่ได้รับความคุ้มครองไว้ ความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นย่อมได้รับความคุ้มครอง

2. การประยุกต์ใช้สาเหตุร่วมกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกันจะนำมาประยุกต์ใช้ต่อเมื่อมีสาเหตุที่เข้ามาร่วมกันอย่างเป็นอิสระต่อกัน กล่าวคือ เป็นสาเหตุที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน เช่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากแผ่นดินไหวและฟ้าผ่าพร้อมกัน ทฤษฎีสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้จะไม่นำมาใช้บังคับ แต่ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลร่วมกันจะถูกนำมาใช้ในกรณีนี้และการบังคับใช้จะถูกพิจารณาว่าภัยใดเป็นภัยที่ได้รับความคุ้มครองและภัยใดเป็นภัยที่ไม่ได้รับความคุ้มครองไว้¹⁴¹ ในกรณีสาเหตุที่เข้ามาร่วมกันจนก่อให้เกิดความเสียหายเดียวโดยไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ ความเสียหายทั้งหมดจะได้รับความคุ้มครอง ถ้าหากว่าสาเหตุที่เด่นชัดหรือมีอิทธิพลเหนือเป็นภัยที่ได้รับความคุ้มครองไว้และก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แม้ว่าจะมีภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้เป็นสาเหตุที่เข้ามาร่วมกันอยู่ด้วยก็ตาม ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดย่อมได้รับความคุ้มครอง

ตัวอย่าง คำพิพากษาคดี *Shirone, Inc. v. Insurance Co. of North America*¹⁴² ปศุสัตว์ของผู้เอาประกันภัยได้ล้มตายลง อันมีสาเหตุเนื่องมาจากพยาธิที่รุนแรงมากโดยมีความเร็วลมสูง หิมะตกหนักและเกิดทะเลโคลน กรมธรรม์ประกันภัยให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณีที่สัตว์ล้มตายลงเนื่องจากลมพายุ แต่มิได้มีเงื่อนไขความคุ้มครองสำหรับความเสียหายใด ๆ อันมีสาเหตุเนื่องมาจากความชื้นของชั้นบรรยากาศหรือมีการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิที่รุนแรง พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีได้ให้การว่าสาเหตุการตายของปศุสัตว์เกิดขึ้นมาจากการเข้ามาร่วมกันของสาเหตุร่วมกันประกอบไปด้วย ลม อุณหภูมิที่เย็นจัด หิมะและสภาพของทะเลโคลน ตลอดจนการขาดเครื่องป้องกันลมที่เหมาะสมประกอบกับขนาดและอายุของสัตว์ คณะลูกขุนพบว่าลมพายุเป็นสาเหตุที่เด่นชัด จนก่อให้เกิดความเสียหาย อย่างไรก็ตามไม่ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นที่มีได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์นี้¹⁴³

กล่าวได้โดยสรุปว่า สาเหตุร่วมกันตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาจะนำมาประยุกต์ใช้ต่อเมื่อมีสาเหตุ 2 สาเหตุหรือมากกว่านั้นเข้ามาร่วมกันและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น โดยสาเหตุที่เข้ามาร่วมกันนั้นต้องไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้ ซึ่งมีหลักเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ศาลสหรัฐอเมริกาได้กล่าวเพิ่มเติมไปอีกว่าจะนำหลักสาเหตุร่วมกันมาประยุกต์ใช้

¹⁴¹ James M. Hoey and Erin E. Moran, op.cit., p. 282.

¹⁴² *Shirone, Inc. v. Insurance Co. of North America* 570 F.2d 715 (8th Cir. 1978).

¹⁴³ Peter Nash Swisher, op. cit.

ได้ในกรณีที่มีสาเหตุเข้ามาร่วมกันอย่างเป็นอิสระต่อกัน กล่าวคือ เป็นสาเหตุที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการตีความที่แตกต่างออกไปจากศาลประเทศอังกฤษด้วย ถ้าหากว่ามีภัยที่ รับประกันภัยไว้ แม้ว่าจะมีภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้เข้ามาเป็นสาเหตุร่วมกันด้วยก็ตาม ความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมดย่อมได้รับความคุ้มครอง

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับสาเหตุใกล้ชิด

การประกันภัยนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ต้องเผชิญต่อสถานะความเสี่ยงภัยอยู่ตลอดเวลา ภัยที่เกิดขึ้นแก่มนุษย์อาจมีได้ทั้งภัยที่เกิดขึ้นมาจากธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด พายุ น้ำท่วม ดินโคลนถล่ม หรือภัยที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น อุบัติเหตุทางคมนาคม การโจรกรรม เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ตลอดจนทรัพย์สินอันมีค่าของมนุษย์ ความเสี่ยงภัยจึงเป็นเรื่องของความไม่แน่นอนและไม่อาจคาดหมายล่วงหน้าได้ ด้วยเหตุแห่งการเสี่ยงภัยนี้มนุษย์จึงได้ร่วมกันคิดค้นหาวิธีการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงภัย จนในที่สุดมนุษย์ได้หาทางออกได้ด้วยวิธีการกระจายความเสี่ยงภัย เพื่อมิให้ผู้ใดต้องรับภัยนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว ด้วยการกระจายความเสี่ยงภัยไปยังผู้ที่อยู่ในสภาพการเสี่ยงภัยประเภทเดียวกัน อันถือได้ว่าเป็นวิธีการที่มนุษย์ได้นำมาใช้เพื่อลดความสูญเสียหรือความเสียหายด้วยวิธีการที่เรียกว่า การประกันภัย

สัญญาประกันภัยถือได้ว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยมีหนี้ในการที่จะต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย ในขณะที่ผู้รับประกันภัยมีหนี้ในการที่จะต้องชำระเงินตามความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ เงินจำนวนนี้เรียกว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในการที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย

อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในการที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์นั้น ย่อมมีขึ้นต่อเมื่อเกิดความสูญเสียหรือความเสียหายแก่วัตถุที่ได้เอาประกันภัยไว้และในขณะที่เกิดความสูญเสียหรือความเสียหายเช่นว่านั้นต้องเกิดขึ้นจากภัยดังที่ได้ระบุไว้ในสัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสูญเสียหรือความเสียหายนั้นต้องเกิดขึ้นจากภัยที่ได้ตกลงกันไว้ระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ได้แก่ ผู้รับประกันภัยฝ่ายหนึ่งและผู้เอาประกันภัยอีกฝ่ายหนึ่ง อันจะถือได้ว่าเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ (Insured Peril) ด้วยเหตุนี้เองผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรรมวิธีให้แก่ผู้เอาประกันภัย ในทางกลับกัน หากว่าภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นมิได้มีการรับประกันภัยไว้ (Uninsured Peril) ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย แต่จะมีวิธีทางอย่างไรที่จะทำให้ผู้เอาประกันภัยสามารถได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยในกรณีดังกล่าวนี้ แม้ว่าจะเป็นภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะเป็นภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้หรืออยู่นอกความคุ้มครองตามกรรมวิธีก็ตาม จึงต้องนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณา ผู้เขียนจึงขออนุญาตจำแนกปัญหาเป็นรายหัวข้อดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด

เมื่อกล่าวถึงหลักสาเหตุใกล้ชิดในแง่ของกฎหมายประกันภัยนั้น ย่อมสามารถพิจารณาได้จากบทบัญญัติมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยผู้รับประกันภัยต้องชดใช้ค่าสินไหม

ทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น เพื่อความนุสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศ เมื่อพิจารณาถ้อยคำตามมาตรา 877 (2) ซึ่งน่าจะหมายความว่าความเสียหายตามหลักสาเหตุใกล้ชิด กล่าวคือ มุ่งถึงความเสียหายที่เกิดแก่ตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเพราะได้จัดการตามสมควร นับเป็นบทบัญญัติที่ถือว่าได้มีการบัญญัติถึงหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังตัวอย่างเช่น ผู้เอาประกันภัยได้ทำประกันอัคคีภัยไว้แก่บ้าน ปรากฏว่าเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้บ้านข้างเคียงและกำลังลุกลามมายังบ้านที่ได้ทำประกันอัคคีภัยไว้ หลังจากนั้นผู้เอาประกันภัยได้ทำการรื้อระเบียบบ้าน เพื่อมิให้ไฟจากบ้านข้างเคียงลุกลามมายังบ้านของตน ถือได้ว่าเป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยที่ได้ก่อให้เกิดความนุสลายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศ

กรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นและผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ถือได้ว่าเป็นความเสียหายที่มีได้เกิดขึ้นจากวินาศภัยอันเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้โดยตรง หากแต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เนื่องมาจากการป้องกันทรัพย์สินเช่นว่านั้นเพื่อมิให้เกิดวินาศภัยขึ้น โดยทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้อาจจะมิได้รับความเสียหายโดยตรงจากวินาศภัย แต่เป็นเพราะผู้เอาประกันภัยได้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อมิให้ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้นั้นเกิดความเสียหาย

หากพิจารณาอย่างถี่ยวนจะพบว่า การจะนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาได้นั้น ต้องปรากฏเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ โดยความเสียหายในทุกกรณีอาจเกิดขึ้นจากสาเหตุอื่นที่มีใช้เพียงเกิดขึ้นจากการกระทำเพื่อป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยเพียงอย่างเดียว เช่น สาเหตุจากความร้อน ความไหม้เกรียม ควนไฟ น้ำ สิ่งก่อสร้างพังทลาย ตลอดจนสาเหตุอื่นใดที่อยู่นอกเหนือจากความคุ้มครองตามกรมธรรม์และได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้

การนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาปรับใช้เพื่อความมุ่งหมายที่พิชิตนทราบให้ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากภัยที่รับประกันภัยไว้หรือไม่ โดยหลักสาเหตุใกล้ชิดจะต้องอาศัยองค์ประกอบอันเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ คือ ภัยที่รับประกันภัยไว้จะต้องเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยการเกิดของภัยที่ก่อความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้นั้นจะต้องอยู่นอกความคุ้มครองของกรมธรรม์ นับแต่จุดเริ่มต้นจากสาเหตุของการเกิดภัยและผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันโดยไม่ขาดตอนลง ในลักษณะที่ใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ ทั้งนี้ หากมีภัยหลายชนิดเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน ภัยชนิดแรกต้องเป็นสาเหตุใกล้ชิดของภัยที่เกิดความเสียหาย สามารถจำแนกขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิดได้ดังนี้

ภัยที่รับประกันภัยไว้จะต้องเกิดขึ้นอย่างแท้จริง เช่น ประกันอัคคีภัยไว้ ต้องมีภัยจากไฟไหม้เกิดขึ้นจริง และการเกิดของภัยที่ก่อความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้นั้นจะต้องอยู่นอกความคุ้มครองของกรมธรรม์ เช่น ความเสียหายเกิดขึ้นจากความร้อน ความไหม้เกรียม ควนไฟ น้ำ สิ่งก่อสร้างพังทลาย ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้โดยมิได้เกิดขึ้นจากไฟไหม้อย่างแท้จริง ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสาเหตุต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความร้อน ความไหม้

เกรียม ควันไฟ น้ำ สิ่งก่อสร้างพังทลาย ตลอดจนสาเหตุอื่นใดที่อยู่นอกเหนือจากความคุ้มครองตามกรมธรรม์และได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สิน ซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ นั้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่รับประกันภัยไว้หรือภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ในสัญญาประกันภัยอัครภัย กล่าวคือ สาเหตุอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นอันมีลักษณะที่ใกล้ชิดติดกันกับสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ ความเชื่อมโยงของเหตุการณ์นับแต่เริ่มต้นจากสาเหตุการเกิดไฟไหม้จนกระทั่งมีสาเหตุอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกความคุ้มครองตามกรมธรรม์ได้ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ นับเป็นสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์ที่มีได้มีการขาดตอนลง ดังปรากฏตามกรณีตัวอย่าง บ้านสองหลัง

จะเห็นได้ว่า สาเหตุและผลของความเสียหายต้องมีความเกี่ยวข้องกัน ถ้าหากไม่มีเหตุหนึ่งแล้วผลนั้นย่อมไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ ผลจะผิดปกติอย่างไรไม่สำคัญและอาจมีเหตุหลายเหตุในผลอันเดียวกัน ถ้าความเสียหายเป็นผลธรรมดาจากเหตุอันใด ย่อมถือได้ว่าความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากเหตุนั้น เรียกได้ว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ทำให้เกิดผลอันนั้นขึ้นได้ ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบ แม้ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นจากภัยที่อยู่นอกเหนือจากความคุ้มครองตามกรมธรรม์

จากการศึกษาบทบัญญัติของหลักสาเหตุใกล้ชิดในต่างประเทศ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของหลักสาเหตุใกล้ชิดในประเทศไทย ทำให้เห็นว่าบทบัญญัติของประเทศไทยมีความแตกต่างจากบทบัญญัติของต่างประเทศหลายประการ กล่าวคือ

กรณีประเทศอังกฤษ ได้มีการบัญญัติหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้ใน มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ. 1906 (Marine Insurance Act 1906) โดยผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใดๆที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ภายใต้บังคับที่ได้กล่าวมานั้น ผู้รับประกันภัยจะไม่มีมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ซึ่งมีได้มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่รับประกันภัยไว้ และยังพบแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษอีกว่า ความต่อเนื่องจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้จนไปถึงภัยสุดท้ายแต่ละสาเหตุในลำดับจะต้องมีเหตุและมีผลและความน่าจะเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้นได้จริง ผลนั้นจะต้องเกิดขึ้นโดยตรงและเป็นไปอย่างธรรมชาติในช่วงเวลาอันเป็นปกติของเหตุการณ์จากภัยที่เกิดขึ้นก่อนหน้าอันเป็นภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้ จะเห็นได้ว่าต้องไม่มีการขาดตอนในความต่อเนื่องของภัย ถือได้ว่าเป็นภัยของความเสียหายภายในความหมายของกรมธรรม์ ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหาย อันเป็นการพิจารณาตามหลักสาเหตุใกล้ชิด

กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติหลักสาเหตุใกล้ชิดไว้ใน มาตรา 530 แห่งประมวลกฎหมายว่าด้วยประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ. 1935 (California Insurance Code 1935) โดยผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ นั้นเป็นสาเหตุใกล้ชิด แม้ว่าจะมีภัยที่ไม่ได้ถูกพิจารณาโดยสัญญาอาจจะเป็นสาเหตุที่ห่างไกลของความเสียหายด้วยก็ตาม แต่ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ นั้นเป็นสาเหตุที่ห่างไกลเพียงสาเหตุเดียวและยังพบแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลคอมมอนลอว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาอีกว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะได้รับความคุ้มครอง ถ้าหากว่าความเสียหายของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ในกรมธรรม์เป็นตัวตั้งต้นการเคลื่อนไหวในความต่อเนื่องเป็นลำดับ

ที่ไม่ขาดตอนลง ถือได้ว่าเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นในท้ายที่สุด อันเป็นการพิจารณาตามหลักสาเหตุใกล้ชิดในลักษณะที่จะเกิดขึ้นได้

เมื่อพิจารณากฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายประเทศไทยแล้วพบว่า กฎหมายประเทศไทยมีเพียงหลักเกณฑ์ที่ว่าผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ว่าผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เหมือนต่างประเทศอังกฤษ หรือผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้นั้นเป็นสาเหตุใกล้ชิด เหมือนต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย มาตรา 877 (2) ยังคงมีปัญหาในเรื่องความบกพร่องของกฎหมายต่อการพิจารณาขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด กล่าวคือ มิได้มีการบัญญัติให้ครอบคลุมถึงสาเหตุหรือภัยอื่น ๆ ที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรมธรรม์และได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ อันมีลักษณะใกล้ชิดติดกันกับสาเหตุหรือภัยที่ได้มีการรับประกันภัยไว้ คงบัญญัติไว้แต่เพียงกรณีการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยเพียงเท่านั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความครอบคลุมถึงสาเหตุหรือภัยอื่น ๆ หากไม่มีการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะส่งผลเสียหายต่อขอบเขตของการนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาปรับใช้ในแต่ละกรณีได้

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

จากการศึกษากรณีข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยภายใต้การพิจารณาของหลักสาเหตุใกล้ชิด ผู้เขียนไม่พบบทบัญญัติในมาตราใดของกฎหมายประเทศไทยที่ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องข้อยกเว้นดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน เมื่อกล่าวถึงขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิดโดยแท้ กล่าวคือ กรณีที่มีสาเหตุอื่นใดที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรมธรรม์ (สาเหตุหรือภัยที่ไม่ได้รับประกันภัยไว้) และก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ โดยความเสียหายดังกล่าวนี้มีลักษณะที่เป็นสาเหตุใกล้ชิดติดกันกับสาเหตุหรือภัยที่ได้มีการรับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ นอกจากจะนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาใช้ในกรณีขอบเขตความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยแล้ว ยังสามารถนำมาพิจารณาใช้ในกรณีข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยอีกด้วย

บางเหตุการณ์อาจเป็นไปได้ว่าจะมีสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นพร้อมกันได้จากหลายสาเหตุ จะมีหลักเกณฑ์หรือวิธีการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยได้อย่างไร โดยสามารถพิจารณาได้ว่า หากในสาเหตุเหล่านั้นที่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันมีสาเหตุแรกได้ถูกพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายและมีการระบุไว้ว่าเป็นภัยที่รับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากว่าสาเหตุแรกได้ถูกพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายและมีการระบุไว้ว่าเป็นภัยที่ไม่ได้รับการยกเว้นไว้ ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

ตัวอย่าง เกิดลมพายุพัด ทำให้ยอดไม้หักจนตกไปถูกหลังคาแตกและทำให้น้ำฝน (ภัยเนื่องจากน้ำ) ไหลเข้าไปในบ้าน จะเห็นได้ว่ามีภัยเกิดขึ้นมา 3 ภัยด้วยกัน ได้แก่ ภัยจากลมพายุ ภัยจากยอดไม้ของต้นไม้ และภัยจากน้ำฝน เมื่อมีสาเหตุหลายๆสาเหตุเกิดขึ้นพร้อมกัน จึงต้องพิจารณาถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเป็นประการแรก กล่าวคือ หากไม่มีลมพายุพัดให้ยอดไม้หัก ยอดไม้คงไม่หล่นลงไป ถูกหลังคาบ้านแตกเสียหาย และน้ำฝนคงไม่ไหลเข้าไปภายในบ้าน ดังนั้น สาเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมเป็นผลโดยตรงมาจากพายุ ภัยจากลมพายุจึงเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหาย เมื่อพิจารณาถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลไปแล้ว ประการต่อมาจึงต้องมาพิจารณาถึงเรื่องของความคุ้มครองตามกรมธรรม์ นับว่าเป็นการพิจารณาที่แคบลงไปอีก หากพิจารณาในแง่ของกรมธรรม์อัคคีภัย เมื่อลมพายุเป็นสาเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย ปรากฏว่าลมพายุไม่ได้เป็นภัยที่รับประกันภัยไว้ เพราะภัยที่รับประกันภัยไว้ คือ ภัยจากไฟไหม้ จึงถือได้ว่าลมพายุเป็นภัยที่อยู่ภายนอกของสัญญาประกันภัย หากว่าอยู่ในสัญญาประกันภัยย่อมต้องอยู่ภายใต้ข้อสัญญาที่รับประกันภัยไว้หรือข้อสัญญายกเว้นความรับผิดชอบไว้หรือข้อสัญญาจำกัดความรับผิดชอบไว้ เมื่อไม่ได้้อยู่ภายในสัญญาจึงไม่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาเกี่ยวกับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย

หากว่ากรมธรรม์มีการระบุยกเว้นภัยจากลมพายุไว้ ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะเป็นภัยเนื่องจากลมพายุที่ได้ระบุยกเว้นไว้ หากผู้เอาประกันภัยมีการซื้อกรมธรรม์ประกันภัยเนื่องจากน้ำ (Water Damage) และกำหนดชอยยกเว้นภัยจากลมพายุไว้ เมื่อพิจารณาได้ว่าลมพายุเป็นสาเหตุที่แท้จริง ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะลมพายุเป็นภัยที่ถูกกำหนดยกเว้นไว้ แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะซื้อกรมธรรม์ประกันภัย เนื่องจากน้ำไว้ก็ตาม จึงถือได้ว่าผู้รับประกันภัยย่อมไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้ เพราะสาเหตุเนื่องจากน้ำเป็นผลมาจากสาเหตุของลมพายุที่ได้ถูกระบุเป็นชอยยกเว้นไว้ ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงได้รับการยกเว้นไว้ทั้งหมดในขณะเดียวกัน หากผู้เอาประกันภัยมีการซื้อกรมธรรม์อัคคีภัยและภัยเนื่องจากน้ำ (Water Damage) เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าภัยจากลมพายุไม่ได้้อยู่ภายในข้อตกลงของสัญญา สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินภายในบ้านภายใต้ความหมายของกรมธรรม์ คือ ภัยเนื่องจากน้ำ (น้ำฝนเป็นภัยที่อยู่ในข้อตกลง) ผู้รับประกันภัยย่อมต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยเฉพาะความเสียหายภายในบ้านที่เกิดขึ้นจากภัยเนื่องจากน้ำ แต่สำหรับความเสียหายแก่หลังคา ผู้รับประกันภัยไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้ เพราะสาเหตุใกล้ชิดที่แท้จริงของความเสียหาย คือ ภัยจากลมพายุ เมื่อภัยจากลมพายุไม่ได้้อยู่ภายในข้อตกลงของสัญญาประกันภัยและภัยจากยอดไม้หักมิได้อยู่ภายในข้อตกลงของสัญญาประกันภัยเช่นเดียวกัน เมื่อมิได้อยู่ภายในข้อสัญญาที่รับประกันภัยไว้หรือข้อสัญญายกเว้นความรับผิดชอบไว้หรือข้อสัญญาจำกัดความรับผิดชอบไว้ จึงไม่จำเป็นต้องนำมาพิจารณาเกี่ยวกับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยสำหรับภัยจากลมพายุและภัยจากยอดไม้หัก

เมื่อพิจารณาในแง่ของกรมธรรม์สรรพภัย (All Risk) ย่อมคุ้มครองทุกความเสี่ยงภัย เว้นแต่จะได้มีการระบุยกเว้นไว้ เมื่อกรมธรรม์สรรพภัยเป็นกรมธรรม์ที่กว้างกว่ากรมธรรม์อัคคีภัย ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่หลังคาหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินภายในบ้านเนื่องจากน้ำฝนก็ดี เมื่อลมพายุเป็นภัยที่ได้รับรับประกันภัยไว้ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์สรรพภัย แต่หากพิจารณาในแง่กรมธรรม์อัคคีภัย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะภัยจากลมพายุเป็นภัยที่ไม่ได้อยู่ภายในข้อตกลงของสัญญา

จากการศึกษาบทบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยภายใต้การพิจารณาของหลักสาเหตุใกล้ชิดในต่างประเทศ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของประเทศไทยแล้วทำให้เห็นถึงความแตกต่างกันในหลายประการ กล่าวคือ

กรณีประเทศอังกฤษ ได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยภายใต้การพิจารณาของหลักสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 55 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล ค.ศ.1906 (Marine Insurance Act 1906) โดยภายใต้บังคับแห่งเงื่อนไขของบทบัญญัตินี้ เว้นแต่กรณีธรรมจะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ แต่ภายใต้บังคับที่ได้กล่าวมานั้น ผู้รับประกันภัยจะไม่มี ความรับผิดสำหรับความเสียหายใดๆ ซึ่งมีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่รับประกันภัยไว้ จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 55 (1) ของประเทศอังกฤษ ได้เปิดช่องให้ผู้สัญญาประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยสามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ภายในข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันภัย นอกเหนือไปจากที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ให้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ โดยสามารถระบุว่ภัยใดเป็นภัยที่ยกเว้นไว้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อสัญญายกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย และยังพบแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษอีกว่า เมื่อภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นผลสืบเนื่องอันสมเหตุสมผลและน่าจะเป็นไปได้ อันเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้และภัยที่ยกเว้นไว้เป็นสาเหตุของความเสียหายภายในความหมายของกรมธรรม์ โดยมีความต่อเนื่องระหว่างภัยที่ได้รับยกเว้นไว้และผลของความเสียหายเกิดขึ้นเป็นลำดับไม่ได้ขาดตอนลง ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง แต่หากว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องเป็นลำดับได้ขาดตอนลง เพราะภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นมาใหม่อย่างเป็นอิสระ ความเชื่อมโยงของภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้และผลของความเสียหายเป็นเพียงแค่เหตุบังเอิญมิใช่เหตุปกติ ถือได้ว่าภัยที่ได้รับประกันภัยไว้เป็นเหตุแทรกแซงเข้ามาใหม่มิใช่เหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากภัยที่ได้รับการยกเว้นไว้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะภัยที่แทรกแซงเข้ามาใหม่เป็นภัยที่รับประกันภัยไว้

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยภายใต้การพิจารณาของหลักสาเหตุใกล้ชิดตามมาตรา 532 แห่งประมวลกฎหมายว่าด้วยประกันภัยมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ค.ศ.1935 (California Insurance Code 1935) ถ้าหากว่าได้กำหนดภัยใดเป็นข้อยกเว้นไว้โดยเฉพาะเจาะจงในสัญญาประกันภัยและมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยที่พิสูจน์ได้ว่า หากไม่มีภัยที่กำหนดยกเว้นไว้นั้น ความเสียหายก็คงจะไม่เกิดขึ้น (But For) ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการยกเว้นไว้ แม้ว่าสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นภัยซึ่งไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ก็ตาม จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 532 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติในเรื่องของข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ไว้ เมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ระบุยกเว้นไว้ กล่าวคือ หากไม่มีภัยที่ระบุยกเว้นไว้นั้นความเสียหายก็คงจะไม่เกิดขึ้น ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงมาจากภัยที่ระบุยกเว้นไว้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง ผู้รับ

ประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบ และยังพบแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลคอมมอนลอว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาอีกว่า เมื่อกำหนดว่าภัยจากการระเบิดเป็นภัยที่ไ้ระบุยกเว้นไว้ตามกรรมธรรม์ หากไม่มีภัยจากการระเบิดนั้นความเสียหายก็คงจะไม่เกิดขึ้น ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้รับความคุ้มครอง เพราะไ้ระบุยกเว้นไว้ตามกรรมธรรม์ แม้ว่าจะมีภัยจากไฟเป็นสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นภัยที่ไ้ระบุยกเว้นไว้ก็ตาม ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณากฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายประเทศไทยแล้วพบว่า กฎหมายประเทศไทยไม่มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ของผู้รับประกันภัยไว้แต่อย่างใด ในขณะเดียวกัน กฎหมายต่างประเทศทั้งประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ของผู้รับประกันภัยไว้ จึงถือได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหลักสาเหตุใกล้ชิด นอกจากจะนำมาพิจารณาถึงขอบเขตความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยแล้ว ยังสามารถนำมาปรับใช้แก่การพิจารณาถึงข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยได้อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย มาตรา 877 (2) ยังคงมีปัญหาในเรื่องความบกพร่องของกฎหมายต่อการพิจารณาข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ของผู้รับประกันภัยภายใต้หลักสาเหตุใกล้ชิด กล่าวคือ ไม่มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ของผู้รับประกันภัยไว้เลย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมาย โดยเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ของผู้รับประกันภัยไว้ด้วยในคราวเดียวกัน หากไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวจะส่งผลเสียหายต่อการวินิจฉัยคดีของศาลถึงหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกรรมธรรม์ของผู้รับประกันภัยได้ เพราะเมื่อมิได้มีการบัญญัติไว้ถึงหลักเกณฑ์ในกรณีดังกล่าว ศาลย่อมไม่อาจนำมาพิจารณาแก้รรถคดีต่าง ๆ ได้

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

เมื่อมีภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นตามสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยต่อเมื่อเป็นภัยที่ไ้ระบุไว้ในสัญญาอย่างแน่นอน หากมีความเสียหายอย่างใด ๆ ที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาจากภัยที่ไ้ระบุไว้ในสัญญาหรือภัยที่ไ้มีการทำประกันภัยไว้โดยตรง แต่ไ้มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งไ้เอาประกันภัยไว้ เนื่องมาจากการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยเพื่อมิให้เกิดวินาศภัยขึ้น ไม่ว่าจะด้วยวิธีการฉีดน้ำ โยนลงน้ำ รื้อถอน ทำลาย จนวัตถุหรือทรัพย์สินที่ไ้มีการเอาประกันภัยไว้ได้รับความเสียหายดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่มีความบอบสลายเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งไ้เอาประกันภัยไว้ เพราะผู้เอาประกันภัยไ้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย เพราะหากไม่บัญญัติไว้เช่นนี้ ผู้รับประกันภัยอาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ ผู้รับประกันภัยจึงมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายในกรณีดังกล่าวด้วย อันเป็นการขยายหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนออกไป

หากมีวินาศภัยเกิดขึ้นแล้ว ผู้เอาประกันภัยย่อมต้องมีการรักษาวัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ด้วยวิธีการป้องกันทรัพย์สิน ในกรณีที่มีภัยที่ใกล้จะถึงตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยย่อมต้องมีการรักษาทรัพย์สินของตน และการที่ผู้เอาประกันภัยได้กระทำการใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายอันจะเกิดแก่ทรัพย์สินนั้นจึงเป็นการกระทำเพื่อผู้รับประกันภัยโดยแท้

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ ในกรณีการป้องกันทรัพย์สิน ปรากฏอยู่ในคำพิพากษาคดี *Symington and Co. v. Union Insurance Society of Canton Ltd. (1928)* จะเห็นได้ว่า เมื่อมีภัยที่ใกล้จะถึงและมีแนวโน้มที่อาจจะมาถึงวัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยจึงได้ใช้ความพยายามในการป้องกันทรัพย์สิน ไม่ว่าจะด้วยการโยนสินค้าหรือเอาน้ำฉีดให้เปียก เพื่อไม่ให้ไหม้ก็ถูกถูกไฟไหม้ก็ดี ถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่มีความจำเป็นจะต้องกระทำการป้องกันทรัพย์สิน เพื่อมิให้วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้นั้นเกิดผลร้ายจากวินาศภัย เมื่อความเสียหายดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นอย่างใกล้ชิดติดกันกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นที่ได้มีการรับประกันภัยไว้ ผู้รับประกันภัยจึงมีความรับผิดชอบตามธรรมดา

เมื่อได้นำแนวคำวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลคอมมอนลอว์ต่างประเทศ ในกรณีการป้องกันทรัพย์สิน มาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของประเทศไทย จะพบว่ามีความคล้ายคลึงกันในเรื่องหน้าที่ของผู้รับประกันภัยสำหรับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพราะผู้รับประกันภัยนั้นไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้เลย หากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากการป้องกันทรัพย์สินอันเป็นวัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งผู้เอาประกันภัยได้ทำประกันภัยไว้ แม้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะมาจากภัยที่ไม่ได้ระบุไว้ในสัญญาโดยตรงก็ตาม แต่ถือได้ว่าเป็นความใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้เอาประกันภัยไว้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบ อันเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่ได้มีการบัญญัติไว้ชัดเจน

ในขณะเดียวกัน ยังเกิดความสับสนเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยภายในวงการประกันภัยของประเทศไทยอยู่มากพอสมควร กรณีที่จะต้องมีการป้องกันทรัพย์สินอันเป็นวัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้มีการเอาประกันภัยไว้ จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตามกฎหมาย เมื่อพิจารณาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลคอมมอนลอว์ต่างประเทศ จะพบว่าผู้เอาประกันภัยจะทำการป้องกันทรัพย์สินแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้มีการเอาประกันภัยไว้ต่อเมื่อมีภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้ได้ดำเนินเรื่อยมาจนใกล้จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้ จนผู้เอาประกันภัยต้องทำการป้องกันทรัพย์สินด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้นั้นไม่เกิดความเสียหายเลยหรือเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยความจำเป็นของตัวผู้เอาประกันภัย อันจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายผู้รับประกันภัย หากไม่เกิดความเสียหายเลย ผู้รับประกันภัยย่อมไม่จำเป็นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือเกิดความเสียหายน้อย ผู้รับประกันภัยย่อมชดเชยค่าสินไหมทดแทนแต่เพียงน้อยนิด และหากมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้ เพราะผู้เอาประกันภัยได้ทำการป้องกันทรัพย์สินไป ความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมได้รับความคุ้มครอง เนื่องด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้มีการทำประกันภัยไว้ อันจะถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการที่จะต้องรักษาทรัพย์สินของวิญญูชนโดยทั่วไป (Common People) หาใช่หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตามกฎหมายแต่อย่างใด เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับประเทศไทย จะพบว่าตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 877 (2) ในกรณีที่มีความบอบสลายเกิดแก่

ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันไว้ เพราะผู้เอาประกันได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหาย เมื่อพิจารณาโดยผิวเผินอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปได้ว่า ผู้เอาประกันต้องมีการป้องกันทรัพย์สินเสียก่อน หากผู้เอาประกันไม่ได้ทำการป้องกันทรัพย์สิน เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้รับประกันภัยไม่จำเป็นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ดังที่ได้กล่าวมานี้ เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเลย ถึงอย่างไรแล้ว เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องป้องกันภัยพิบัติที่จะมาเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้มีการเอาประกันไว้ แม้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นจะมีการทำประกันไว้ก่อนแล้วก็ตาม ถือได้ว่าผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่นั้นอยู่อีก แต่เป็นหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติให้หน้าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งไม่มีกฎหมายมาตราใดได้บัญญัติไว้ว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องทำการป้องกันทรัพย์สินเสียก่อน จึงจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่องหน้าที่ของผู้รับประกันภัยต่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยผู้รับประกันภัยไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ หากว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการป้องกันทรัพย์สินซึ่งไม่ได้เป็นภัยที่ได้ทำประกันไว้ แต่มีความใกล้ชิดติดกันกับภัยที่ได้ทำประกันไว้ จึงถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัยตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในบทบัญญัติมาตรา 877 (2) เหมือนเช่นแนวคำวินิจฉัยของศาลคอมมอนลอว์ต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่องหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยต่อการป้องกันทรัพย์สินอันเป็นวัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้มีการเอาประกันไว้ จึงต้องนำแนวคำวินิจฉัยของศาลคอมมอนลอว์ในต่างประเทศมาเปรียบเทียบ จะเห็นได้ว่า เมื่อมีภัยพิบัติที่จะมาเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินที่ได้มีการเอาประกันไว้ แม้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นจะมีการทำประกันไว้ก่อนแล้วก็ตาม ผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์สิน เพียงแต่ว่าหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในเรื่องความบกพร่องของกฎหมายจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์มาตรา 877 (2) เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยด้วยว่าผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์สินนั้นอยู่อีก แต่เป็นหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติให้หน้าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทบัญญัติมาตรา 877 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย ในกรณีเพื่อความปลอดภัยอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหาย เมื่อพิจารณาถ้อยคำตามมาตรา 877 (2) อย่างถี่ถ้วนแล้ว ย่อมสามารถพิจารณาได้ว่า หมายความว่าความเสียหายตามหลักสาเหตุใกล้ชิด โดยบทบัญญัติดังกล่าวที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีปัญหาหลายประการที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งฝ่ายผู้รับประกันภัย และฝ่ายผู้เอาประกันภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องของความบกพร่องของกฎหมาย เนื่องจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยตามหลักสาเหตุใกล้ชิดนั้นจะต้องมีขอบเขตที่ครอบคลุม ดังนั้นหากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายแคบ หรือเฉพาะเจาะจงมากเกินไป ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาในการพิจารณา ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้แก่กรณีคดีด้านประกันภัย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาได้

5.1 สรุป

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 877 (2) นั้น ถือเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย โดยบัญญัติไว้ว่า “ผู้รับประกันภัยจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ (2) เพื่อความปลอดภัยอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหาย” ผู้เขียนจึงขอเสนอสรุปเนื้อหา ดังนี้

กรณีขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด ย่อมสามารถพิจารณาได้ว่าบทบัญญัติตามมาตรา 877 (2) เป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยให้เกิดความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันความเสียหาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง เรียกว่า การป้องกันทรัพย์สิน จะพบว่ากฎหมายไทยได้บัญญัติไว้แต่เพียงสาเหตุเดียวจากการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย จึงเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์ในเรื่องหลักสาเหตุใกล้ชิด แต่บางครั้งความเสียหายในทุกกรณีอาจจะเกิดขึ้นจากสาเหตุอื่นที่มีใช้เพียงเกิดขึ้นจากการกระทำเพื่อป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยเพียงอย่างเดียว ไม่ว่าจะเป็น สาเหตุจากความร้อน ความไหม้เกรียม ควันไฟ น้ำ สิ่งก่อสร้างพังทลาย ตลอดจนสาเหตุอื่นใดที่อยู่นอกเหนือจากความคุ้มครองตามกรรมธรรม์และได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิดตามกฎหมายไทยยังจำกัดเป็นวงแคบและไม่ครอบคลุมอย่างเพียงพอ ถือได้ว่าเป็นเรื่องของกฎหมายบกพร่อง เมื่อพิจารณาหลักสาเหตุใกล้ชิดของกฎหมายประเทศอังกฤษได้บัญญัติว่าผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายใด ๆ ที่มีสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้ และหลักสาเหตุใกล้ชิดของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาได้

บัญญัติว่าผู้รับประกันภัยย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากภัยที่ได้รับประกันภัยไว้นั้น เป็นสาเหตุใกล้ชิด ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อกฎหมายไทยมิได้มีการบัญญัติให้ครอบคลุมถึงสาเหตุหรือภัยอื่นๆ ที่อยู่นอกความคุ้มครองตามกรรมธรรมและได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ อันมีลักษณะใกล้ชิดติดกันกับสาเหตุหรือภัยที่ได้รับการรับประกันภัยไว้ คงบัญญัติไว้แต่เพียงกรณีการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยเพียงเท่านั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความครอบคลุมถึงสาเหตุหรือภัยอื่น ๆ หากไม่มีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวจะส่งผลเสียต่อขอบเขตของการนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาปรับใช้ในแต่ละกรณีได้

กรณีข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ยังไม่พบว่ามีกรณีการบัญญัติเรื่องข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายไทย เมื่อกล่าวถึงหลักสาเหตุใกล้ชิดนอกจากจะนำมาพิจารณาใช้ในเรื่องของความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยแล้ว ยังนำมาพิจารณาใช้ในเรื่องของข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยอีกด้วย เมื่อสาเหตุหรือภัยหลาย ๆ อย่างได้ก่อให้เกิดความสูญสลายหรือความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ ขั้นแรกต้องนำหลักสาเหตุใกล้ชิดมาพิจารณาเพื่อดูความเชื่อมโยงในสายสัมพันธ์ของเหตุการณ์เสียก่อน จากนั้นจึงค่อยมาพิจารณาว่าสาเหตุหรือภัยใดที่ก่อให้เกิดความสูญสลายหรือความเสียหายขึ้นแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้นั้นได้ระบุรับประกันภัยไว้หรือไม่หรือได้ระบุยกเว้นความรับผิดชอบไว้ ภายในกรรมธรรมรับประกันภัยหรือไม่ หากสาเหตุหรือภัยที่แท้จริงของความเสียหายได้ระบุยกเว้นความรับผิดชอบไว้ แม้ว่าสาเหตุหรือภัยดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นสาเหตุใกล้ชิดของความเสียหายก็ตาม ถือว่าความสูญสลายหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง เมื่อพิจารณาข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายประเทศอังกฤษได้บัญญัติว่า ภายใต้บังคับแห่งเงื่อนไขของบทบัญญัตินี้ เว้นแต่กรรมธรรมจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติว่า ถ้าหากได้กำหนดภัยใดเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างเฉพาะเจาะจงในสัญญาประกันภัย และมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยที่พิสูจน์ได้ว่า หากไม่มีภัยที่กำหนดยกเว้นไว้นั้นความเสียหายก็อาจจะไม่เกิดขึ้น (But For) ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการยกเว้นไว้ แม้ว่าสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นภัยซึ่งไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ก็ตาม ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อกฎหมายไทยมิได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นความรับผิดชอบไว้ด้วย หากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวย่อมส่งผลเสียต่อการวินิจฉัยคดีของศาลในการพิจารณาหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยได้

กรณีหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย ยังคงก่อให้เกิดความสับสนต่อวงการกฎหมายประกันภัยของไทย อยู่มาพอสมควร ในประเด็นการป้องกันทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัย จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตามกฎหมาย ความสำคัญของประเด็นปัญหาคืออาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปได้ว่าผู้เอาประกันภัยต้องมีการป้องกันทรัพย์สินเสียก่อน หากผู้เอาประกันภัยมิได้ทำการป้องกันทรัพย์สินเมื่อเกิดความสูญสลายหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ขึ้นมา ผู้รับประกันภัยย่อมไม่มีความรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ดังที่กล่าวมานี้ย่อมเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง แท้ที่จริงแล้วเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องป้องกันภัยพิบัติที่จะมาเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ แม้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นจะมีการทำประกันภัยไว้ก่อนแล้วก็ตาม เมื่อพิจารณาเรื่องหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

ตามคำพิพากษาของศาลคอมมอนลอว์ประเทศอังกฤษจะพบว่าผู้เอาประกันภัยจะทำการป้องกันทรัพย์สินแก่ วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ต่อเมื่อมีภัยที่ได้ทำประกันภัยไว้ดำเนินเรื่อยมาจนใกล้จะ ก่อให้เกิดความบอบสลายหรือความเสียหายแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ จนกระทั่ง ผู้เอาประกันภัยต้องทำการป้องกันทรัพย์สิน เพื่อมิให้วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ นั้นเกิดความบอบ สลายหรือความเสียหายเลยหรือเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ถือได้ว่าผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ ในการป้องกันทรัพย์สินอยู่อีก แต่เป็นหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติ (Common People) มิใช่เป็นหน้าที่ ตามกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อกฎหมายไทยยังมิได้มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของ ผู้เอาประกันภัย เมื่อมีภัยพิบัติที่จะมาเกิดแก่วัตถุหรือทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ แม้ว่าทรัพย์สินดังกล่าว นั้นจะมีการทำประกันภัยไว้ก่อนแล้วก็ตาม ผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์สิน เพียงแต่ว่า หน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในเรื่องความบกพร่องของกฎหมายจึงควรมีการ แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการป้องกันทรัพย์สิน หากไม่มีการแก้ไข เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ ย่อมก่อให้เกิดความสับสนแก่วงการประกันภัยในอนาคตเป็นแน่แท้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในบทที่ 4 กล่าวได้ว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 877 (2) ทั้งในส่วนปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิดและปัญหาเกี่ยวกับข้อยกเว้น ความรับผิดชอบผู้รับประกันภัย ยังคงมีข้อบกพร่องในฉบับบทบัญญัติของกฎหมายไทย ส่วนปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ของผู้เอาประกันภัย ยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไม่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายของไทยใน เรื่องหลักสาเหตุใกล้ชิดเกิดประโยชน์สูงสุด จึงสมควรต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว ตลอดจนสร้าง ความเข้าใจในตัวบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนี้

5.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของหลักสาเหตุใกล้ชิด

ผู้เขียนเสนอให้มีการแก้ไขมาตรา 877 (2) ดังนี้ ผู้รับประกันภัยจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(2) เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะสาเหตุที่ได้จัดการตาม สมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย หรือสำหรับความบอบสลายใดๆที่มีสาเหตุเกิดขึ้นจากความร้อน ความไหม้เกรียม ความไฟ น้ำ สิ่งก่อสร้างพังทลาย ตลอดจนสาเหตุอื่นใดที่อยู่นอกความคุ้มครองตาม กรมธรรม์ อันเป็นสาเหตุใกล้ชิดเนื่องมาจากสาเหตุที่ได้รับประกันภัยไว้

5.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

ผู้เขียนเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 877 (2) วรรคสอง ดังนี้

(2) ...เว้นแต่เมื่อได้กำหนดสาเหตุใดเป็นข้อยกเว้นไว้โดยเฉพาะเจาะจงตามกรรมธรรม์และมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสาเหตุที่พิสูจน์ได้ว่า หากไม่มีสาเหตุที่กำหนดยกเว้นไว้นั้นความเสียหายก็คงจะไม่เกิดขึ้น ถือได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้รับการยกเว้นไว้แม้ว่าจะมีสาเหตุทันทีทันใดของความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุซึ่งไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ก็ตาม

5.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย

ผู้เขียนเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 877 (2) วรรคสาม ดังนี้

(2) ...ทั้งนี้ ผู้เอาประกันภัยยังคงมีหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์สินนั้นอยู่อีก แต่เป็นหน้าที่โดยศีลธรรมที่ทุกคนพึงปฏิบัติมิใช่หน้าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณะกรรมการส่งเสริมการประกันภัย สมาคมประกันวินาศภัย. คู่มือวิชาการประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- จำรัส เขมะจารุ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ยงพลเทรดดิ้ง, 2530.
- จิตติ ดิงศกัทธิย์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2556.
- ถาวร ตันตราภรณ์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.
- บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- ประพันธ์ ทรัพย์แสง และคนอื่น ๆ. เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายพาณิชย์ 2 หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2539.
- ประเสริฐ ประภาสะโนบล. หลักการประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ธุรกิจบัณฑิตย์, 2527.
- ไพโรจน์ วายุภาพ และ สติธิโชค ศรีเจริญ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : จีรรัชการพิมพ์, 2541.
- มุกดา ไควหกุล. การประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สยามเดชั่นเนอริชัฟฟลายส์, 2537.
- สรพลจ์ สุขทรศนีย์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2556.
- สากล ธนสัตยาวิบูล. เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักการประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอคิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2535.
- สติธิโชค ศรีเจริญ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : ประชุมทองการพิมพ์, 2528-2529.
- สุดา วิสฤตพิชญ์. การใช้การตีความกฎหมาย (การตีความกฎหมายเอกชน : ประกันภัย). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : กองทุนศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศกัทธิย์, 2552.

สุธรรม พงศ์สำราญ, วิชา ณ สงขลา และพึงใจ พึ่งพานิช. หลักการประกันวินาศภัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539.

อำนาจ สุขเวชช์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด, 2551.

Birds, J. and Hird, N. J. Birds' Modern Insurance Law. 5th ed. London Sweet & Maxwell, 2001.

Conlinvaux, R. The Law of Insurance. 5th ed. London: Sweet&Maxwell, 1984.

Dinsdale, W.A. and McMurdie, D.C. Element of Insurance. 4th ed. London: Pitman Publishing, 1971.

Garner, B.A. Black's Law Dictionary. 10th ed. St. Paul: Thomson Reuters, 2014.

Huebner, S.S., JR, K.B. and Cline, R.S. Property and Liability Insurance. New Jersey: Prentice-Hall, 1982.

Ivamy, E.R., H. General Principles of Insurance Law. 4th ed. London: Butterworths, 1979.

John, L and Philip, R. Insurance Law: Doctrines and Principles. 2nd ed. North America: Hart, 2005.

Keeton, R.E. and Widiss, A.I. Insurance Law: A Guide to Fundamental Principles, Legal Doctrines, and Commercial Practices. St. Paul, Minn: West Pub, 1988.

Lazar, E. Latin for Lawyers: The Language of the Law. 1st ed. New York: Emanuel, 1999.

Leon, P. A. The Law and Practice of Marine Insurance and Average. 1st ed. Centreville, Md: Cornell Maritime Press, 1987.

บทความในวารสาร

สิทธิโชค ศรีเจริญ. "Lloyd's Insurance." จุลพาท 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2532) : 4-21.

Hoey, J.M. and Moran, E.E. "Current Issues in Concurrent Causation." Clausen Miller P.C. (April 2005): 279.

Johnson, S.G. "The Efficient Proximate Cause Doctrine In California: Ten Years After Garvey." Journal of Insurance Coverage 2 (Autumn 1999): 5.

เอกสารพิเศษ

พระยามานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา). บันทึกคำสัมภาษณ์. เอกสารในห้องสมุดสัญญาธรรมศักดิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร, หน้า 2-4.

สัมภาษณ์

ไกรลาภ เนียวกุล. ผู้อำนวยการฝ่ายสินไหมประกันภัยทรัพย์สินและเบ็ดเตล็ดบริษัท เมืองไทยประกันภัย จำกัด (มหาชน). สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2557.

เอกสารข้อมูลสารสนเทศในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

กรมทรัพยากรธรณี. ความรู้เกี่ยวกับคลื่นยักษ์ “สึนามิ.” ใน <http://www.dmr.go.th/main.php?filename=tsunami3>. (last visited 19 July 2014).

ไกรลาศ เนืขกุล. หน้าที่ป้องกันทรัพย์และค่าป้องกันความเสียหาย. ใน <http://www.tiins.com/newweb/th/knowledge/knowledge-detail.php?ID=254>. (last visited 3 November 2014).

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ประกันภัย อังกฤษ – ไทย. ใน <http://www.insure.co.th/index.php/ins-word/ins-word/309--p>. (last visited 26 July 2014).

All Business Definition for: proximate cause. At <http://www.allbusiness.com/glossaries/proximate-cause/4954434-1.html>. (last visited 26 July 2014).

Business Dictionary. At <http://www.businessdictionary.com/definition/proximate-cause.html>. (last visited 26 July 2014).

Ndubuisi Augustine Nwafor. Appraisal of the Concept of 'Proximate Cause of Loss' under the Marine Insurance Cover. At <http://ssrn.com/abstract=2203520>. (last visited 19 July 2014).

Ndubuisi, A.N. Appraisal of the Concept of 'Proximate Cause of Loss' under the Marine Insurance Cover. At <http://ssrn.com/abstract=2203520>. (last visited 19 July 2014).

Pawsey and Co. v. Scottish Union & National Insurance Company (1908). At <http://www.cila.co.uk/files/Certificate/Chapter%208.pdf>. (last visited 26 July 2014).

Peter Nash Swisher. Insurance Causation Issues: The Legacy of Bird v. St. Paul Fire & Marine Ins. Co. At <http://scholarship.richmond.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=law-faculty-publications>. (last visited 19 June 2015).

Rich Scislowski. The History of Proximate Causation. At <http://www.irmi.com/expert/articles/2011/scislowski07-risk-insurance-history.aspx>. (last visited 19 July 2014).

The Law Dictionary: Featuring Black's Law Dictionary Free Online Legal Dictionary. At <http://thelawdictionary.org/proximate-cause/>. (last visited 26 July 2014).

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ ชื่อสกุล : พิชญ์ กลิ่นมาลี
- วัน เดือน ปีเกิด : 4 มิถุนายน พ.ศ. 2532
- สถานที่เกิด : อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- วุฒิการศึกษา :
 - มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี พ.ศ. 2546
 - มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี พ.ศ. 2549
 - อดุมศึกษา ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2552
 - ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพความ
รุ่นที่ 36 ปีการศึกษา 2553
 - ประกาศนียบัตรเนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
สมัยที่ 65 ปีการศึกษา 2555
- การทำงาน :
 - ทนายความ ปีพุทธศักราช 2555 - 2558
 - นายทหารพระธรรมนูญ กองทัพอากาศ ปีพุทธศักราช 2558 - ปัจจุบัน

